

Stenografični zapisnik

trinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 13. februvarija 1895.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela. Zastopnik c. kr. vlade: Deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. vladni tajnik vitez Viljem Laschan. — Vsi članovi razun: ekszellenca knezoškof dr. Jakob Missia, Janez Mesar in Feliks Stegnar. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XII. deželno-zborske seje dné 11. februvarija 1895.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 80. Poročilo deželnega odbora gledé izločitve davčnih občin Katzendorf in Sele ter v davčni občini Kočevski ležeče vasi Mooswald iz selske občine Kočevje.
4. Priloga 81. Poročilo deželnega odbora gledé odkupa obeh knez Auerspergovih mostov pri Krki in Soteski, nahajajočih se na deželnih cestah Novomesto-Žužemperk-Ljubljana in Soteska-Črnomelj.
5. Priloga 83. Poročilo deželnega odbora o razdružitvi občine Kostel v dve samostojni občini.
6. Priloga 84. Poročilo deželnega odbora o različnih prošnjah gledé ustanovitve novih občin, oziroma gledé izločitve posameznih krajev iz obstoječih občin.
7. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Šukljeta in tovarišev zadevajoč zgradbo belokranjskih železnic (k prilogi 78).
8. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer:
o § 7., C: Deželni muzej.

Stenographischer Bericht

der dreizehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 13. Februar 1895.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Regierungsscretär Wilhelm Ritter v. Laschan. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Johann Mesar und Felix Stegnar. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

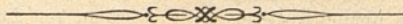
1. Lesung des Protokolles der XII. Landtagsitzung vom 11. Februar 1895.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 80. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Auscheidung der Steuergemeinden Raasdorf und Sele und des in der Steuergemeinde Gottschee gelegenen Dorfes Mooswald aus der Ortsgemeinde Gottschee.
4. Beilage 81. Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Ablösung der beiden im Zuge der Rudolfswerth-Seisenberg-Laibacher und der Mindt-Tschernempler Landesstraße gelegenen Fürst Auersperg'schen Brücken bei Mindt und Obergurk.
5. Beilage 83. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Trennung der Ortsgemeinde Kostel in zwei selbständige Gemeinden.
6. Beilage 84. Bericht des Landesauschusses über verschiedene Gesuche um Constituirung von selbständigen Gemeinden, beziehungsweise um Circuirung einzelner Ortschaften aus bestehenden Gemeinden.
7. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Suttje und Genossen, betreffend den Bau der Weißkrainer Eisenbahnen (zur Beilage 78).
8. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-auschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar:
über § 7, C: Landesmuseum.

9. Ustno poročilo finančnega odseka:
- gledé prizidave pri deželnoobranski vojašnici v Ljubljani (k prilogi 62.);
 - o raznih zadevah gledé deželne prisilne delalnice (k prilogi 69.);
 - o prošnji županstva v Črnomvrhu za dovolitev obrokov za povračilo dolga deželnemu zakladu;
 - o prošnji Janeza Adamiča za podporo za čiščenje požiralnikov v Račenski dolini;
 - o prošnji posojilnice v Dobrempolji za podporo ali posojilo;
 - o prošnji okrajno-cestnega odbora na Bledu za podporo za popravo Bodeškega mostu;
 - o prošnji učiteljske udove Helene Bevk za podaljšanje vzgojevalnice.
10. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Povšeta in tovarišev gledé mlinarske obrti na Kranjskem (k prilogi 52.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Ribnici za podporo za popravo občinskega mostu na Bregu.
12. Priloga 60. Poročilo upravnega odseka o načrtu novega lovskega zakona za vojvodino Kranjsko (k prilogi 30.) in o dotičnih prošnjah.
13. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:
- § 8., A: Šolstvo;
 § 8., B: Obrtni pouk;
 § 8., C: Vinarska šola na Grmu;
 9.: Ustanove;
 10.: Osebne stvari;
 11.: Različne reči.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoludne.

9. Mündliche Berichte des Finanzausschusses:
- inbetreff eines Zubaues zur Landwehrkaserne in Laibach (zur Beilage 62);
 - über verschiedene das Landeszwangsarbeitshaus betreffende Angelegenheiten (zur Beilage 69);
 - über die Petition des Gemeindeamtes in Schwarzenberg um Gewährung von Fristen behufs Begleichung einer Schuld an den Landesfond;
 - über die Petition des Johann Adamič um Subvention für die Reinigung der Sauglöcher im Ratschnathale;
 - über die Petition des Vorschusscassaverienes in Gutenfeld um Subvention oder um ein Darlehen;
 - über die Petition des Bezirksstrafenausschusses in Veldeš um Subvention behufs Herstellung der Brücke bei Wodešchitz;
 - über die Petition der Lehrerswitwe Helena Bevk um Verlängerung des Erziehungsbeitrages.
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Povše und Genossen inbetreff des Müllergewerbes in Krain (zur Beilage 52).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Reifnitz um Subvention behufs Herstellung der Gemeindebrücke in Breg.
12. Beilage 60. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Entwurf des neuen Jagdgesetzes für das Herzogthum Krain (zur Beilage 30) und über die diesbezüglichen Petitionen.
13. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über:
- § 8, A: Unterrichtswesen;
 § 8, B: Gewerblicher Unterricht;
 § 8, C: Weinbauschule in Stauden;
 § 9: Stiftungen;
 § 10: Personalien;
 § 11: Verschiedenes.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XII. deželno-zborske seje dne 11. februarja 1895.**1. Lesung des Protokolls der XII. Landtags-sitzung vom 11. Februar 1895.****Tajnik Pfeifer:**

(Prebere zapisnik XII. seje v nemškem jeziku. — Liesst das Protokoll der XII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Došle so mi sledeče peticije:

Bervar Apolonia, Districtsarztenswitwe in Rudolfswert, bittet um Bewilligung einer Pension.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izroča prošnjo mestnega županstva Višnjagora za ureditev občinske meje.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Višnikar izroča prošnjo več občin Brdskega cestnega okraja, da se odkloni nova cestna zgradba Moravče-Krtina-Zelodnik.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Lavrenčič izroča prošnjo občine Vipava za podaljšanje kredita za leto 1895. v znesku 15.000 gld. za uravnavo Vipavskih vodá.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo občinskih predstojnikov v Zgornji Šiški, Št. Vidu in Ježici, da bi se ne sprejemali delavci in delavke v c. kr. tobačno tovarno.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Murnik izroča prošnjo dr. Josipa Mantuanija na Dunaji za podporo, da zbere vso glasbeno ostalino in životopisne podatke po Jakobu Gallusu.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Došla mi je dalje peticija:

„Die Ortsgemeinde Kronau bittet um Enthebung der Schneefchaufelung auf der Reichsstraße durch die nicht geschlossenen drei Ortschaften Kronau, Wurzen und Hsling.“

Ta prošnja ne spada v področje visoke zbornice, marveč slavne c. kr. deželne vlade in zato si usojam izročiti jo kratkim potom gospodu deželnemu predsedniku.

Nadalje so došle tri peticije Jerneja Pečnika.

V prvi se pritožuje, da je bil odpuščen iz službe kot dacar. Ker take prošnje po opravnem redu ne spadajo pred deželni zbor, predlagam, da se prošnja a limine odkloni.

(Obvelja. — Angenommen.)

V drugi prošnji prosi 300 gld. podpore za starinarska preiskovanja. O tej stvari se je že v finančnem odseku obravnavalo in je tudi že rešena v visoki zbornici.

Nasvetujem torej, da se tudi ta prošnja a limine odkloni.

(Obvelja. — Angenommen.)

V tretji prošnji prosi, da bi se mu dovolila nagrada za leto 1893. nazaj. To je ravnosta prošnja, ki se je pri razpravi o deželnem muzeji rešila in torej se ne more izročiti nobenemu odseku.

Zato predlagam, da se tudi ta prošnja a limine odkloni.

(Obvelja. — Angenommen.)

Najprvo pride sedaj na vrsto:

Glasovanje o predlogu upravnega odseka gledé prošnje občin Zgornji in Spodnji Logatec gledé podpore za vodovod.

Ker zadnjič visoka zbornica na konci seje ni bila sklepčna, bomo danes glasovali o predlogu upravnega odseka.

Prosim gospoda poročevalca, da ga še enkrat prečita. Popreje pa še, naprošen v to od gospoda načelnika upravnega odseka z ozirom na to, ker so se zadnjič pojavili neki dvomi o kompetenci upravnega odseka sklepati o denarnih podporah, konstatujem, da je visoka zbornica pritrdila, da se prošnja občine Logaške izroči upravnemu odseku in da je upravni odsek torej tudi bil kompetenten sklepati gledé denarne podpore.

Poročevalec Lenarčič:

Predlog upravnega odseka se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Logaški občini dovoli se za zgradbo vodovoda od proračunanega zneska 30%, ako država, kakor je to navadno, dovoli iz melioracijskega zaklada 50% prispevka. Znesek te podpore postavi se v proračun leta 1896., ter se ima delo izvršiti, kadar bo deželni hidrotehnik zvršil ona vodovodna

dela, katera so sedaj uže v izpeljavi, ali pa če mu bo mogoče med tem časom tudi to delo nadzorovati. Ako bo pa občina hotela delo prej zvršiti, mora ona pokriti one stroške nadzorstva, kateri presegajo proračunani znesek tega nadzorstva. V tem slučaju pa mora občina dotičnega tehnika naznaniti deželnemu odboru in šele po odobrenji te korporacije sme tak tehnik poslovati pri nadzorstvu tega vodovodnega dela.

Deželnemu odboru se naroča, da stori potrebne korake v dosego državne podpore.“

Deželni glavar:

Prosim torej gospode, kateri pritrdijo temu predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj prestopimo k 3. točki dnevnega reda, to je:

3. Priloga 80. Poročilo deželnega odbora gledé izločitve davčnih občin Katzendorf in Sele ter v davčni občini Kočevski ležeče vasi Mooswald iz selske občine Kočevje.

3. Beilage 80. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Auscheidung der Steuergemeinden Katzendorf und Sele und des in der Steuergemeinde Gottschee gelegenen Dorfes Mooswald aus der Ortsgemeinde Gottschee.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 81. Poročilo deželnega odbora gledé odkupa obeh knez Auerpergovih mostov pri Krki in Soteski, nahajajočih se na deželnih cestah Novomesto-Žužemperk-Ljubljana in Soteska-Črnomelj.

4. Beilage 81. Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Ablösung der beiden im Zuge der Rudolfswerth-Seisenberg-Raibacher und der Minödt-Tschernembler Landesstraße gelegenen Fürst Auerperg'schen Brücken bei Minödt und Obergurk.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 83. Poročilo deželnega odbora o razdružitvi občine Kostel v dve samostojni občini.

5. Beilage 83. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Trennung der Ortsgemeinde Kostel in zwei selbständige Gemeinden.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

6. Priloga 84. Poročilo deželnega odbora o različnih prošnjah gledé ustanovitve novih občin, oziroma gledé izločitve posameznih krajev iz obstoječih občin.

6. Beilage 84. Bericht des Landesauschusses über verschiedene Gesuche um Constitution von selbständigen Gemeinden, beziehungsweise um Circindirung einzelner Ortschaften aus bestehenden Gemeinden.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Prestopimo k daljni točki dnevnega reda, to je:

7. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Šukljeta in tovarišev zadevajoč zgradbo belokranjskih železnic (k prilogi 78.).

7. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Šuklje und Genossen, betreffend den Bau der Weißkrainer Eisenbahnen (zur Beilage 78).

Deželni glavar:

Gospod poslanec Šuklje ima besedo, da utemelji svoj predlog.

Poslanec Šuklje:

Visoki deželni zbor! Belokranjske železnice, — pravi v prilogi 54. deželni odbor — ni prištevali onim železnicam, katere naj bi se pospeševale v zmislu novega zakona za lokalne železnice. Popolnoma pritrjujem temu mnenju in popolnoma odobravam dotično motivacijo, katera veli, da za belokranjsko železnico itak že obstoji konzorcij, ki je s to železniško zadevo dospel že tako daleč, da bo bržkone v kratkem v svrhu zvršitve projekta stavil zadnje korake ter torej ne bo čakal na pravokretnost omenjenega zakona glede lokalnih železnic na Kranjskem. Projekt belokranjskih železnic dospel je uže tako daleč, da ga lahko danes vzamemo v resen pretres, kajti gospoda moja, odkar je deželni zbor lani bil privolil prispevek za pripravljajna dela ter s tem načeloma priznal absolutno potrebo in veliko važnost te proge, od tistega časa sem konzorcij za belokranjsko železnico ni rok križem držal. Naročil je projekt pri podjetniški firmi Redlich & Berger, katera je pač, kakor se sme reči, po zgradbi

dolenjske železnice na Kranjskem pridobila si prav dobro ime. Inženirji so dogotovili projekt, izdelal se je proračun troškov in tudi račun rentabilite. Potem je romala stvar na Dunaj v trgovinsko ministerstvo in naprosilo se je ministerstvo, da odredi funkcijonarja na lice mesta ogledat si tračo. Ministerstvo ugodilo je tej prošnji: proračun troškov in račun rentabilite sta se na pristojnem mestu pretehtala in konzorcij je potem prejel odlok z dné 7. februvarija l. 1895. št. 6740, v katerem se naznanja rezultat tega ministerijelnega pregleda.

Gospoda moja, mi torej danes lahko rečemo, da je ta projekt tako goden, da se na podlagi dosedaj storjenega tukaj lahko sklene državni zakon, in le za to moramo priti pred deželni zbor, ker je belokranjska proga vsekako navezana na izdaten deželni prispevek. Kajti, gospoda moja, tega ne moremo tajiti, belokranjska železnica je ena izmed onih železnic, pri katerih se mora v prvi vrsti vprašati, ne koliko bo nesla, temveč koliko bo stala.

Inženirji so stavbno potrebščino natančno proračunali. Ako zidamo belokranjsko železnico do Crnomlja in Metlike kot glavno železnico druge vrste z minimalnim radijem 250 m po izgledu železnične proge Ljubljana-Novomesto, potem bo proga 56 km dolga, napraviti bi bilo treba dva tunela v skupni dolgoti 1600 m, kilometrski troški bi znašali 80.000 gld. in cela stavbna potrebščina 4,512.000 gld.

Gospoda moja, ako se pa izvoli drug železnični tipus, namreč lokalna železnica z normalnim tirom in z minimalnim radijem 150 m — manjši radij sploh ni dopuščen pri normalnotirnih progah — postane proga pač daljša za 2 km, znašala bi 58 km, ali stavbni kilometerski trošek pade na 53.650 gld. in cela stavbna potrebščina znaša potem le 3,111.000 gld.

Mogoče pa je tudi še veliko cenejše zidati železnico, namreč kot ozkotirno progo. Pri ozkotirnih železnicah, kjer so šine le 76 cm narazen, tam je minimalni radij 80 m dovoljen, tam se ni strašiti ostrih ovinkov in pri taki progji se moremo prav lahko prikrojiti tistemu težavnemu terenu med Kerko in Kolpo. Vsled tega bi bila proga sicer daljša 4¹/₂ km, nego če bi jo zidali kot glavno železnico druge vrste, daljina bi znašala 60¹/₂ km ali stavbna potrebščina — in sicer govorim ne oziraje se na interkalarne obresti — znašala bi za 1 km le 34.405 gld., torej vsega skupaj 2,081.000 gld. po računu naših inženirjev.

Vi vidite torej gospodje, če napravimo železnico z ozkim tirom, da bo pač daljša za 2¹/₂ km oziroma 4¹/₂ km od onih tipov, od katerih sem prej govoril, ali za 1,030.000 gld. cenejša od normalnotirne in za 2¹/₂ milijona goldinarjev cenejša od glavne proge.

1,030.000 gld. oziroma 2¹/₂ milijona, to je za tako slabo situirano železnico taka diferenca, da jo je vendar le vpoštevati.

Ta kolosalni razloček v stavbni potrebščini ne bo sicer iz duševnega ravnotežja spravil onega, kateremu služi glavna proga kot agitacij-

ski instrument, kot vaba za volilce; toda na onega, kateremu je v istini kaj na tem ležeče, da se uboga Bela krajina reši iz sedanje obupne osamelosti, bo razloček teh števil silno vplival.

Gospoda moja, tudi na me vpliva ta razloček tako, da jaz vsaj načeloma ne morem odklanjati ozkega tira, navzlic temu, da je taka mala železnica silno malo popularna na oni strani Gorjancev.

Vidite gospoda moja, ako bi meni bilo le na tem ležeče, da govorim kak govor, ki bi ugajal volilcem, nič bi ne bilo lažjega, kakor skrpati si tak govor po nekem znanem receptu, vsaj so tiste ingredijence, ki bi jih moral rabiti v to svrhu, jako ceneno blago. Par drastičnih izrazov o poginu Belokranjcev, potem nekoliko retoričnih efektov o velikem prometu, o svetovni progji, ki s Pariza naravnost mimo Kumpmeteljna drži doli proti Carigradu, nazadnje še krepek naskok na vlado, da vendar že enkrat stori svojo dolžnost nasproti tej zanemarjeni slovenski zemlji — in nastala bi taka zadovoljnost med volilci, da bi jo najhujša agitacija od nasprotne strani ne mogla omajati. Najgibčnejši gospodje, najbolj spretni in umni gospodje kapelani bi se ne mogli spodtikati nad takim govorom: ali stvari s takimi govori ne koristite, ampak jêj naravnost škodujete, kajti javno mnenje se odvraca na ta način od onega, kar se da v istini doseči, in vzbujajo se iluzije na kvar stvari sami. Meni gotovo nihče ne bo očital, da ne ljubim sveta onkraj Gorjancev. Lahko rečem: milejšje pokrajine na zemlji Bog zame ni ustvaril, kakor rodne Bele krajine, ravno zaradi tega pa bi Vam danes zaklical: ne zametavajte preveč in ne odklanjajte ozkega tira! Res je, vsak človek mora rajše videti normalni tir, železnico s celim velikim aparatom, nego ozkotirno progo, in tudi jaz sem bil vedno na tem stališči in sem si prizadeval prodreti v ministerstvu s širokim tirom. Ali rezultat mojega pogajanja in prizadevanja je bil tak, da sem nazadnje obupal na tem, da bi v sedanjih razmerah bilo mogoče doseči drugo kakor ozkotirno železnico. Lahko rečem, leto dni je tega, kar sem pohajal v ministerstvu vse merodajne gospode, ki imajo sploh kaj besede pri tej progji — od inženirja gori do ministra, povsodi sem skušal, da zmagam s širokim tirom, ali odgovor, ki sem ga sprejel, je bil skrajno negativen. V tem oziru se lahko sklicujem na lojalnost svojih nekdanjih državnozborskih tovarišev, ki so se gotovo tudi potrudili za to belokranjsko progo. Uverjen sem na pr., da je tovariš g. Povše, ki pri vsaki priložnosti povdarja gorečnost svojo in razvneto ljubezen osobito za kmetski stan in apeluje na kmetska srca svojih tovarišev, gotovo tudi storil kak korak, da je izvedel, kako in kaj je z Belokranjsko železnico. Silno hvaležen bi bil njemu ali kateremu koli izmed slovenskih državnozborskih tovarišev, ako bi ustal in rekel: „Slabo si poučen, meni se je drugače govorilo!“ Dokler pa tega ne storite, vzdržujem svojo trditev, da ministerstvo pravi, da je sicer železnična zveza Belokranjska zelo potrebna in koristna, da jo bo podpiralo, toda le s pogojem, da se sezida kot

ozkotirna proga. Za normalni tir se nam ni nadejati nobenega državnega prispevka, bržkone niti koncesije ne dobimo.

To smo spoznali tudi po onem odloku, s katerim nam je trgovinsko ministerstvo dalo predkoncesijo za pripravljajna dela. Žalibog tega ukaza nimam pri roki, ali sklicujem se na prečastitega gospoda deželnega predsednika, ki ga je prej čital, kakor mi. Že v tem ukazu nam ministerstvo zabijuje v najpreciznejših izrazih, da nam nikakor ni misliti na kaj drugega, nego na ozki tir, in gospoda moja, na to stališče sem trčnil tudi pri vseh poskusih, normalni tir doseči pri ministerstvu. In gospodje! nemojte misliti, da to izvira le iz vladne nagajivosti nasproti Belikrajini. Navajajo nekaj stvarnih razlogov. Pravijo, da za lokalni promet Belokrajine čez in čez zadostuje ozki tir, vsaj bi bila največja potrata, za ta lokalni promet zidati normalnotirne železnice. To bi bila taka ekonomija, kakor če bi dejal kmetijski gospodar, ki ima kam voziti 3 ali 4 cente blaga: „Moj samec jih lahko izpelje, pa zaradi lepšega bom upregel 4 konje.“ Normalni tir je opravičen šele, kadar je misliti na veliko tranzitno progo, na zvezo s Karlovcem, ali ravno to zvezo s Karlovcem ministerstvo perhorescira. To je gospodarska posledica dualističnega sistema. Ogerska vlada z vso energijo podpira Reko, in mi vidimo tudi iz statističnih podatkov o trgovinskem gibanju Reškega in Tržaškega pristanišča, kako se ponese Reški promet, kako raste od leta do leta, med tem ko je Tržaški promet stacionaren, ali gre celo rakovo pot. Zaradi tega ima ministerstvo svoje pomisleke proti železniški zvezi s Karlovcem, s katero bi se zopet pomagalo Reki in škodovalo tistemu Trstu, kamor je romalo že toliko milijonov! Ta stvar se tudi ne bo zasukala od danes na jutri. „Durante causa, durabit effectus“, se sme tukaj reči in vsled tega sodim, da pri Belokranjski progji ne preostaje drugo sredstvo, nego sprejeti ozki tir, ali pa sploh odpovedati se železnici. Boljša kakor nobena železnica je pa po mojem mnenju vendar še taka, ki ima vagona za le 28 ljudi v III. razredu in na tovornih vagonih prostora le za 60 q.

Ugovarjalo se bo morda in tako sodijo tudi nekateri: „zakaj pa imamo poslance? vsaj ti morajo biti v stanu, da premagajo te zapreke in uženejo vlado ter jo prisilijo, da se postavi na drugo stališče in dovoli Belokrajini normalnotirno železnico!“ Gospoda moja! Jaz imam silen respekt pred državnimi poslanci zlasti od tistega časa, odkar sem jaz sam postal skromen uradnik in nimam več časti, sedeti v parlamentu. Ves respekt pred vplivom zlasti slovenskih nekdanjih svojih tovarišev v državnem zboru (veselost v središču. — *Heiterfeit im Centrum.*), ali ako pa pomislite, da gre tukaj za to, da ministerstvo odšteje pri zgradbeni glavnicu več nego en milijon, nego bi sicer moralo dati, ako dalje pomislite, da je normalnotirna železnica tudi v obratu veliko dražja od ozkotirne, ker je obrat jako po ceni, in ako končno pomislite, kako majhno je število kranjskih poslancev nasproti parlamentu in vladi, Vas

mora naposled vendar bojazen obhajati, da naši zastopniki na Dunaji — rebus sic stantibus — z normalnim tirom tudi ne bodo prodrli.

Ves respekt pred sladko zgovornostjo tovariša Povšeta in mnogostranstvo, s katero nas je letos presenetil, (veselost v središču. — *Heiterfeit im Centrum.*) ali jaz mislim, če bi njegova govorica bila še slajša, če bi govoril z angeljskimi zvoki in serafskimi akordi (veselost v središču. — *Heiterfeit im Centrum.*) — tudi kolega Povše sam, kakor stvari stoje, ne bi mogel doseči normalnega tira. (Poslanec Povše: — *Abgeordneter Povše*: „Vsaj nisem rekel, da bom na vsak način to zahteval!“) Če smo pa na tem, ne preostaje drugega, kakor vzeti to progo, ki jo moremo dobiti!

Gospoda moja! Kmalu se bomo morali odločiti za ozki ali za normalni tir, eno pa rečem, tisti, ki je v sedanjih razmerah proti ozkemu tiru, ki naravnost odklanja ozkotirno železnico, prevzame veliko moralno odgovornost. Bela krajina ne more dalje izhajati brez vsake železnične zveze in poslanec ne sme ostati zgolj v negaciji. Kritika ne zadostuje, kdor eno zametava, ta prevzame s tem odgovornost, da kaj boljšega postavi na dotično mesto. Kdor je danes proti ozkemu tiru za belokranjsko železnico, se obremenja kot poslanec z odgovornostjo, da preskrbi tej pokrajini široki tir.

Sedaj, gospoda moja, naj govorim nekoliko o trači, o kateri se je že toliko čudnega in zanimivega čitalo po nekaterih slovenskih listih. Jaz nisem ravno častilec Nitzschevih aforizmov, akoravno so à la mode, ampak en stavek v njegovem delu: „*Jenseits von Gut und Böse*“ se mi vidi celo umesten. Nitzsche pravi: „*Die Deutschen haben das Pulver erfunden. Alle Achtung vor ihnen, aber sie haben das wieder weggemacht, denn sie erfanden die Presse*“ — in če pogledam zlasti slovensko žurnalistiko, sodim, da pisatelj ni zavozil s to sarkastično opazko.

Nisem se namreč mogel zadosti čuditi, ko sem tu in tam po glasilih katoliško-konservativne stranke čital članke polne očitanj in sumničenja, da se je trača napravila ne z ozirom na korist ljudstva, nego le v prid nekega posameznega podjetnika, ki se je nakupil na Dolenjskem blizu Novega mesta in poskuša tam vpeljati neko novo obrt. Tudi o tej stvari treba govoriti in jasno na dan priti z resnico. Naposled ne bi bilo to nič pregrešnega, ako bi se bilo pri tračiranju mislilo na interes onega, ki bo največ tovara dal projektirani železnici silno nerazsodno bi bilo, ako bi se železnica tako napravila, da bi se je tisti, od katerega je pričakovati največ blaga, ne mogel posluževati. Toda, gospoda moja! mi smo napravili projekt za ozki tir. Ali mislite, da se baš dotičnik posebno razvema za ozki tir, on, ki hoče postati eksporter v velikem stilu, ki ima torej vitalni interes, da se železnica napravi s širokim tirom? Ravno to, da je on sam tudi v konzorciju ter se je udal ozkemu tiru, je dokaz, da se nič ne opravi, če se zahteva normalni tir. Očitano se nam je, češ kolodvor ste postavili na Ruperčvrh in železnica se od Dolenjske železnice ne odcepi

pri Straži, ampak — tudi temu gospodu v prid — pri Novem mestu. Mož ima danes svoje gozde od sv. Miklavža nad Št. Jernejem do kočevskih Čermošnic. Njemu je vse eno, kako se spelje železnica, kajti vsaka proga mora čez njegov svet, naj se železnica izpelje od Straže ali od Novega mesta proti Uršnemu Selu do Kumpmatelna pri Semiču. In kar se tiče kolodvora, ga ne bo na Ruperčem vrhu, ker bo to samo postajališče „Haltestelle“ in še ta bo $\frac{1}{2}$ ure oddaljen od Ruperčega vrha med Rajnušami in Stransko vasjo! Popolnoma uverjeni pa smete biti, da mož ne bo svojega blaga spravljal na to postajališče. Trača se torej ni napravila dotičnemu gospodu na ljubo, pač pa smo imeli stvarne razloge in ozir na neko mestno občino, da smo napravili traso na ta način. Res je sicer, da bi bila proga, ako jo odcepimo od Straže, za kakih 5 km krajša in za 147.000 gld. cenejša, kakor ona, ki se bo gradila iz Novega mesta. Ali če pa pridete iz Belekraine, kaj za Boga pa hočete na Straži, kjer nimate ničesa iskati? Če imate krajšo progo, pa imate tem večjo obratno daljavo, kajti kos iz Straže do Novega mesta morate v račun vzeti. Recimo, deželni zbor se skliče in tovariš Dragoš se usede v vlak, da ugotovi v Ljubljani svojim parlamentarnim dolžnostim. Ko pride na Stražo, mora izstopiti in čakati, da dolenski vlak iz Novega mesta pride ponj, potem se pelje v Novo mesto in zopet mora kake pol ure čakati, da se lahko vsede v ljubljanski vlak in za to zabavo bo plačal — ne vem v katerem razredu se bo vozil, mislim pa vsaj v II., da bo železnica imela več dohodka (Veselost v središči. — *Heiterfeit im Centrum.*) 24 kr. več, če se pelje nazaj, in tako se bo godilo vsakemu popotniku. Ravno tako se bo podražil vsaki cent tovara, ker nobena železnica ne more toliko kilometrov zastoj voziti.

Vplivali so pa na nas tudi oziri na občino Novomeško, kajti naravnost rečem, ako napravimo železnico iz Straže, s tem silno škodujemo in silno prejudiciramo bodočnosti Novega mesta. To je vendar jasno, da je dandanes ves razvoj mestne občine zavisen od tega, ali je taka občina železnično vozlišče. Le tam, kjer se stikajo železnice, imate največi impulz za velike obrtnike in trgovce, tam najlepše procvita obrt in trgovinski promet in mogoče je tudi pri Novem mestu napraviti tako železnično vozališče en miniature. Mi z dolensko železnico ne moremo obtičati v Novem mestu, enkrat se mora železnica nadaljevati in ker se nam brani zveza proti Karlovcu, ne bo preostajalo drugega, nego misliti na podaljšanje dolenske železnice preko Št. Jerneja, proti Kostanjevici in proti Brežicam in Zagrebu. To železnico baje favorizuje vojno ministerstvo in tudi v trgovinskem ministerstvu nimajo pomisleka proti tej progji. Torej se naslanja bodočnost Novega mesta na to, da se od tam odcepi jedna železnica proti Brežicam in Zagrebu, druga ozkotirna pa v Črnomelj in Metliko. Torej gospoda moja, mi drugače nismo mogli, nego ozirajoč se na vse te momente, potem pa tudi po želji trgovinskega ministerstva samega

odločiti se za pričetek železnice v Novem mestu. Od tam naprej bi šla čez Šmihel in Težko vodo mimo Stranske vasi na Birčno vas, na Uršno Selo in potem skozi defilé do takozvanega Kumpmateljna, od koder se Vam odpira prvič krasni pogled na nižavo Belokrajinsko in Hrvatsko. S prva smo mislili, naj se železnica od Kumpmateljna naprej izpelje z ovinkom nad Kotom, preko Črnomlja in Gradaca do Metlike, ali ministerstvo je ugovarjalo, češ ta proga je predolga za Metličane. Metličanom se ne bo izplačalo čez Črnomelj se voziti proti Novemu mestu in zato smo bili primorani predrugačiti progjo tako, da od Kumpmateljna ne gremo na desno ampak na levo do Strekljevca in Gradaca. Tam se razcepi železnica. Eno krilo gre direktno v Črnomelj in drugo krilo direktno v Metliko. To je torej ona proga, ki bo vsega skupaj, kar se tiče zgolj stavbnih stroškov, stala 2,081.000 gld. Ako še interkalarne obresti in rezervni zaklad pritegnemo, stala bi 2,175.000 gld. Tudi ministerstvo samo je dejalo v prej navedenem odloku, da utegnemo izhajati z okroglim zneskom 2,200.000 gld.

In sedaj pa je vprašanje, kako je z rentabiliteto belokranjske železnice. Gospoda moja, jaz ničesar ne prikrivam. Belokrajina je danes zapuščena in zanemarjena dežela, ali darovita je in nekaj prometa imamo tudi že dandanes iz Belekraine pričakovati.

Rentabilitetni račun se je sestavil z največjo previdnostjo. To je lahko tudi iz tega razvideti, da so ga za-se napravili tudi v trgovinskem ministerstvu ter prišli do enakih rezultatov, in sicer — kar poudarjam — na podlagi izvirnih, čisto samostalnih podatkov. V dotičnem odloku berete: „Diese Ziffernansätze sind auch nach den hierseitigen Ermittlungen als im Großen und Ganzen zutreffend zu bezeichnen“. Ako vzamemo torej končne številke proračunskih dohodkov, vidimo, da bodo dohodki po našem računu znašali brutto 143.000 gld. na leto. Od tega je pričakovati kakih 56.000 gld. od osobnega in kakih 87.000 gld. od tovarnega prometa.

Le par številčk hočem navesti, da to pojasnim. Osebni promet se je računil tako: Ni se v poštev vzelo celo prebivalstvo Črnomaljskega okraja ter onega dela Novomeškega okraja med Krko in Gorjanci — to bi bilo kakih 40.000 duš, temveč računilo se je samo s prizadetimi občinami in prebivalci vsega skupaj z 17.532 glav. In potem se je dalje reklo, da skušnje, ki jih imamo pri dolenski železnici, ako jih apliciramo na omenjeno število duš, veljajo tudi za Belokranjsko železnico. To ni pretirano, ako pomislite, kako agilni, kako gibčni je Belokranjec in da ne gre upoštevati samo Belekraine, ampak tudi Žumberk s svojim špekulativnim prebivalstvom in precejšnji del hrvatskega ozemlja.

Kar se dalje tiče tovarnega prometa, oziralo se je v prvi vrsti na les. Krasne šume imate na progji in belokranjska železnica jih reže direktno. Ne govorim o tistih razstresenih gozdih, ki jih imamo v Belokranjski nižavi, temveč oziram se

na kompaktni gozdni kompleks, ki meri kakih 17.000 oralov in to je večinoma tak gozd, ki se ga človeška roka še ni dotaknila in v katerem še ni nobena sekira pela. Gozdi tja do kočevskega Koprivnika vsi vise na to progo. Zvedenci so mi zatrjevali, in to je tudi v rentabilitetnem računu rečeno in potrjeno po podatkih ministerstva, da se samo iz teh gozdov spravi lahko po 3000 do 4000 vagonov lesa na leto, ne da bi se gozdi opustošili, temveč potom umnega gospodarstva in le iz naravnega prirastka. Mi imamo mnogo prekrasnega bukovja. Dandanes, ko hrastovina v srednji Evropi že gine in ko so železnice primorane napravljati relse iz impregniranega bukovja, je lahko mogoče, da se peščica dotičnih veleposestnikov združi ter napravi s to ali ono železnico, najboljšo z državnimi železnicami, gledé oddaje bukovja pogodbo na mnogo let. V tem slučaju je železnica osigurana. Če računimo tonski kilometer po 4 kr., vrgel bi zgolj lesni promet na leto 50.000 gld. dohodka. O drugih številkah ne bom govoril. Če si ogledate razmere, vidite, da je že danes nekaj prometa v Belikrajini, le da žalibog Belokranjci ne morejo k nam, temveč večina jih gre še na Karlovec. Že danes gre v Karlovec za okroglo 110 vagonov jaje in kokoši na leto. Človek bi mislil, da je to grozno pretirano, ker so jajca vender le majhna stvar in kokoš tudi ni bog ve kaka zver, a vender Vam gre iz Metlike v Karlovec samih jajc za okolu 60 vagonov, kajti v Metliki je že danes 5 podjetnikov, ki se bavijo s trgovino z jajci in eden jih pošilja že direktno v Švico in na Angleško. In koliko kuretine imate tam, koliko svinj, sadja in drugega blaga!

Gospoda moja, sedaj pa je vprašanje, kako bo kaj z obratom. Mi mislimo obrat urediti tako, da se bodeta dva para mešanih vlakov na dan vozila gori in doli. Kar se pa tiče tovorov, zlasti lesa, imeli bomo takozvane „Erfrörderungsüge“. Tu pa imamo največje olajšave v novem zakonu o lokalnih železnicah, kajti po tem zakonu pooblaščen je vlada, da sme obratne pogodbe sklepati s takimi lokalnimi železnicami tudi proti temu, da prevzame obrat za nek gotovi % kosmatega dohodka in sicer brez določenega minimalnega denarnega zneska. Ako se nam posreči, da dobimo tako obratno pogodbo, recimo za 40%, potem vemo, da gre pri vsakem goldinarji, ki se iztrži 40 kr. na obrat, 60 kr. pa ostane na razpolago, in tudi to je stvar, na katero se belokranjska železnica vsaj deloma lahko fundira.

Ali gospoda moja, brez deželnega prispevka se ne bo moglo nič storiti. Za vsako cesto, za vsako občinsko pot dovoljujemo zlasti v zadnjem času prispevke in šele pred nekoliko dnevi dovolili smo za cesto Vače-Hotič-Litija, ki je malovažna, 7000 gld. Ja, za božjo voljo, ako gre za 60¹/₂ km dolgo železnico, je tudi treba stvar podpirati! Takega terna, kakor z dolenjsko železnico, ki deželo, kakor upam, prav nič ne bo stala, si ne bomo vsak dan storili. Toda načini, kako bi se dala zgradba podpirati, so razni. Mogoče je da dežela pravi: na leto bom dajala toliko in,

toliko tisoč goldinarjev, vsaj dokler se prioritete glavnice ne obrestujejo. Tak modus ima nekaj zase. Vi imate prvič jako omejen risiko, ker daste n. pr. na leto kakih 12.000—15.000 gld. Potem tudi ni treba naenkrat vzeti večje svote v roke in tako potrebščino lahko pokrivete iz kurentnih dohodkov, a ravno ta modus je naposled najdražji, ker je ta denar enkrat za vselej izgubljen.

Drug način je, da prevzame dežela za neko gotovo svoto glavinskih delnic al pari. Ona dobi torej za svoj denar titre, vrednostne papirje, ki bodo enkrat, čez 10 let morda, nesli kaj dividende. Tudi tukaj je risiko omejen; — to je vse prav, ali gotovo izgubo imate pri obrestih toliko časa, da se ne razdelijo primerne dividende na te delnice.

Tretji način, ki pač železnicam najbolje ugaja in s katerim smo jako dobro kupčijo napravili pri dolenjski železnici je pa ta, da dežela prevzame poroštvo za predstveni kapital. Vsaj veste, da se ne zidajo take železnice samo z delniškimi kapitalom. En del potrebščine se pač pokrije z glavinskimi delnicami „Stammactien“, za drugi del se najme pa posojilo. To je prioritetni kapital. Ali prioritet Belokranjske železnice pač nihče ne bo kupil, ako jih kdo ne garantira. Mala železnica je to, čisto nepoznan je kraj in noben tuji kapitalist se Vam ne zmeni za tako progo; drugače pa, ako imajo prioritetne delnice ali prioritetne obligacije deželno poroštvo. Potem je lahko mogoče s kakim kreditnim društvom napraviti transakcijo v smislu novega zakona o lokalnih železnicah, in potem se bodo prioritete lahko in ugodno izpečavale. Vender sodim, da na vsak način bi bil risiko mnogo prevelik za deželo, ako bi bilo to poroštvo neomejeno. Mogoče bi pa bilo prevzeti neko formalno garancijo za ves predstveni kapital, kakor hitro zadobi dežela po pravokrepih pogodbah z interesi in z vlado to sigurnost, da se materijelno breme dežele skrči na leto na neko relativno malo svoto. In ravno za to, ker je toliko načinov, na katere more dežela pomagati projektu Belokranjske železnice, sestavil sem predlog svoj tako, da naj najprej deželni odbor prouči to vprašanje, naj si sam ustvari jasno podobo, na kak način in do katere meje je pritegniti deželna sredstva za Belokranjsko železnico. Z druge strani lahko pojasni deželni odbor vprašanje gledé železničnega tipa, ali naj bo železnica normalno- ali ozkotirna. Zvršijo naj se potem tudi dogovori z vlado in dolenjskimi interesi, da se bo novi deželni zbor lahko čisto precizno izjavil in z gotovo številko povedal, kako daleč hoče iti.

S tem sem jaz pri kraji. Vidite, če se bo enkrat dobil kak zgodovinar, kak objektiven kronist, ki bo opisal zgodovino sedanjega deželnega zbora, pisal bo morda, da je sedanji zbor zakrivil marsiktero nerodnost in včasih napravil eno in drugo politično napako in naiserijo, toda ene zasluge mu ne bo mogel odreči, da se je po inicijativi sedanjega deželnega zbora pridobila in zgradila dolenjska železnica iz Ljubljane v Novomesto in v Kočevje. Naša doba poteka, mi nimamo več časa tudi belokranjsko železnico

spraviti pod varno streho, ali odločilen korak lahko storimo in zato sem stavil svoj predlog. Zahvaljujem se častitim gospodom tovarišem, da so ga enoglasno podpisali in tako načelno pripoznali važnost te železnične proge, zahvaljujem se Vam tudi za veliko potrpežljivost, s katero ste poslušali mojo dolgo in morda ne preveč zanimivo razpravo.

Priporočam svoj predlog visoki zbornici v sprejem, v formalnem oziru pa predlagam, da se izroči nasvet železničnemu odseku v pretres in poročanje.

(Zivahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Gospod predlagatelj priporoča, da se njegov predlog izroči železničnemu odseku v pretres in poročanje.

Gospodje, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

8. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer: o § 7., C: Deželni muzej.

8. Mündlicher Bericht des Rechnungsführers über den Rechnungsführerbericht des Landesauschusses, und zwar: über § 7, C: Landesmuseum.

odpade za danes, ker je gospod poročevalec Stegnar bolan.

Preidemo torej k točki:

9. Ustna poročila finančnega odseka:

a) gledé prizidave pri deželnobranski vojašnici v Ljubljani (k prilogi 62.);

9. Mündliche Berichte des Finanzauschusses:

a) inbetreff eines Zubaues zur Landwehrkaserne in Laibach (zur Beilage 62).

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Deželni odbor poroča Vam v prilogi 62. o prizidavi pri deželnobranski vojašnici v Ljubljani. V imenu finančnega odseka Vam imam podati o tej stvari sledeča pojasnila.

C. kr. domobransko poveljništvo v Gradci je s pismom z dné 7. aprila 1894 deželnemu odboru naznanilo, da bo vsled tega, ker se je uvedla dveletna prezenčna služba za deželne brambovce, treba skrbeti za nastanjenje dveh batalijonov deželnih brambovcev. Vprašalo je korno poveljništvo, ali bi morebiti ne kazalo, da bi se sedanja domobranska

vojašnica, ki je sezidana na podlagi prejšnjega zakona, razširila, da bi zadostovala za večje število vojakov. Ob enem je pa naznanilo, koliko prostorov bi bilo treba, da se popolnoma zadosti tej potrebi.

Deželni odbor je z odpisom z dné 24. junija 1894 prosil, da bi se odredila komisija za lokalni ogled in je izrekel svojo pripravljenost, deželnemu zboru priporočati dozidavo k stari vojašnici pod tem pogojem, ako se dokaže, da bo dežela dobivala primerno najemščino, da se bo denar, ki se ima investovati v dotično prizidavo, tudi obrestoval.

Na to je prišel odgovor od deželnobranskega zapovedništva v Gradci dné 1. julija 1894, v katerem je naznanilo, da se bo dotična komisija vršila dné 6. julija 1894. Res se je komisija ta dan sešla in določilo se je, kaj se ima gledé stavbe zvršiti.

Da se sestavi stavbni program, je deželni odbor prosil, da se skliče še mešana stavbna komisija. Dotična komisija se je vsled naznanila, katero je c. kr. deželna vlada dobila od c. kr. domobranskega zapovedništva v Gradci, določila na dan 28. in 29. julija preteklega leta. O tej priliki vprašalo se je najprej od strani zastopnikov deželnega odbora, ali bi bilo mogoče na dvorišči sedanje deželnobranske vojašnice napraviti prizidavo k staremu poslopju, ali pa če bi se smelo napraviti na dvorišči čisto novo poslopje. Mešana komisija se je izrekla proti temu, ker bi se morala, ako bi se novo poslopje zidalo na dvorišči, odpraviti kolarnica in bi se tudi v slučajih, da bi se prizidalo novo poslopje staremu, zazidalo toliko zemljišča, da ne bi država zamogla več plačevati določene najemščine za vežbališče. Po obstoječih predpisih mora pri vsaki vojašnici biti zazidane površine 1 četrtinka zemljišča, med tem ko morajo 3 četrtinke proste ostati za vežbanje vojakov. V tem slučaju bi se potreboval prostor v daljavi 70 m in širini 30 m za poslopje za dva bataljona. Sedanja domobranska vojašnica, ki je po starem programu zidana, je smela imeti zazidane površine, ki znaša 5931 m², jedno tretjino vsega stavišča. Ako se vzame trikratno število, bi bilo to 17.793 m²; v istini pa znaša prostor, na katerem je sezidana domobranska vojašnica z dvoriščem vred 23.980 m², tako da ostane 6187 m² prostora več, kakor ga je bilo treba po programu. Teh 6187 m² dalo se je erarju za letnih 173 gld. 20 kr. v najem. Ako bi se jeden del dvorišča zazidal, potem bi ne bilo več tega prostora, ki se je dal erarju v najem in odpadla bi najemščina 173 gld. 20 kr.

Vprašalo se je potem, ali ne bi se mogla vojašnica razširiti tako, da bi se zidalo na sedanje poslopje še jedno poslopje. Ali komisija se je odločno proti temu izrekla, ker ima vojašnica že sedaj pet nadstropij in ker po obstoječih predpisih nobena vojašnica s pritličjem vred ne bi smela imeti več kakor štiri nadstropja.

Moralo se je torej misliti, da se preskrbi nov prostor za stavbišče in komisija se je ozrla, kje bi bilo dobiti primerne prostora v okolici sedanje domobranske vojašnice. Tukaj sta prišla v poštev dva prostora: jeden na severu sedanje domobranske vojašnice in drugi na vzhodu. Deželni odbor je po-

vprašal pri lastnikih dotičnih zemljišč na severu vojašnice in je izvedel, da so zemljišča na prodaj. Komisija se je izrekla, da bi najbolj ugajalo stavbišče poleg Grüberjevega kanala in zato je deželni odbor vprašal tudi dotične posestnike stavbenih parcel št. 139 Marolt, št. 132 Verhovec in št. 122 Martinko, ki merijo skupaj 14.526 m², ali prodajo dotična zemljišča. Vsi ti posestniki so se izrekli, da so zemljišča na prodaj in so se pravoveljavno zavezali, da ostanejo v besedi, dokler deželni odbor ne ukrene, kar je potreba.

Ko so se obravnavale te stvari, je deželni odbor tudi vprašal, kako bi bilo glede najemščine, da more napraviti račun rentabilitete.

Po računu, kateri je komisija sestavila, in ki je bil odobren od c. kr. domobranskega zapovedništva v Gradci, bi najemščina po tarifu V. razreda za Ljubljano, ako se dozidava zvrši natančno po stavbnem programu, za staro in novo vojašnico znašala skupaj 15.893 gld. 52 kr. in ker znaša sedanja najemščina 10.328 gld. 12 kr., ostalo bi potem za novo stavbo 5510 gld. 93 kr. Poleg tega treba je opomniti, da plača erar, kakor sem že poprej rekel, za tisti prostor v obsegu 6187 m², ki ga ima za vežbališče, 173 gld. 20 kr. in da plačuje za nastanjenje vojakov za silo po 1 kr. za osobo in dan, za katero nastanjenje se bo porabilo podstrešje. To bo tudi še znašalo precejšno svoto, katera se pa naprej ne da proračunirati, ker je od slučajnosti zavisna.

Deželni odbor je potem naročil deželnemu stavbnemu uradu, naj sestavi približen račun, koliko bi stalo poslopje, in le-ta je odgovoril, da bo za nakup zemljišča, katero obsega 4035 m² — računajoč 1 m² po 3 gld. 50 kr. — potreba 14.122 gld. 50 kr. Glede poslopja izrekel se je deželni stavbni urad, da bodo po skušnjah, katere je dežela pridobila, ko je zidala prvo domobransko vojašnico, troški za zgradbo glavnega poslopja znašali 127.000 gld., za postranska poslopja 29.600 gld., za ograjo 2500 gld., za kanalizacijo 1400 gld., za stavbno vodstvo 2000 gld. in za režijo 2500 gld., vsega skupaj torej 179.122 gld. 50 kr. ali okroglo 180.000 gld.

Prevdariti je bilo torej potreba, koliko obresti od teh 180.000 gld. bi nesli deželi oni doneski, katere bo dobivala od države.

Ako se računi, da bo država plačevala 5510 gld. 93 kr. najemščine za novo poslopje, bo to dajalo 3,6 % obresti.

Ker pa je treba pomisliti, da bi imela dežela, ako ne zvrši te prizidave — ravno tako, kakor je morala poprej, predno je bila zidana prva domobranska vojašnica, skrbeti za nastanjenje vojakov drugodi in za to plačevati kakih 3000 gld. na leto — tudi sedaj take troške, torej se mora ta znesek, ki si ga bo dežela, ako se zvrši prizidava, vsako leto prihranila, priračunirati gorenjemu znesku in potem se vidi, da se bo investovana glavica obrestovala s 4,73 %. K temu pride še znesek, kateri bo dobivala dežela od vojnega erarja za prostor, kar ga več ostane, kakor je predpisano za stavbišče.

Nova zazidana površina bo zavzemala 1980 m². To računajoč 4krat znaša 7920 m² in le toliko bi

bilo treba, da bi dežela odstopila vojnemu erarju za vojašnico in vežbališče. Ostaje torej še 6596 m², od katerih bo moral vojni erar plačevati najemščino. Ako se vzame, da bo od tega prostora razmerno toliko plačeval, kolikor dobiva dežela od onih 6187 m², ki so preostali pri zgradbi prve domobranske vojašnice, tedaj bo ta najemščina na leto znašala 153 gld. 62 kr., s čemer se potem kapital obrestuje po 4,81 %. Ako se dalje še pomisli, da bo dežela nekaj dobivala od stanovanja kantinerja in za nastanjenje za silo po 1 kr. za osobo in dan, potem se sme skoraj z matematično gotovostjo trditi, da bo najemščina dajala 5 % obresti od investovanega kapitala.

Stvar se bo pa še bolj ugodno obrnila, ako pride Ljubljana v nižji plačilni razred glede stanovanj. Začela se bodo dotična pogajanja tekom tega leta in ker se od vojaške strani priznava, da je V. plačilni razred za Ljubljano previsok, pričakovati je, da pride Ljubljana v nižji plačilni razred. Potem je pa gotovo, da bo dežela veliko večjo najemščino prejemala za obe ti dve vojašnici, tako da se more računati, da se bo investovani kapital obrestoval z več kakor 5 1/2 % obrestmi.

V finančnem odseku se je od strani zastopnika deželnega odbora tudi naglašalo, da s sedanjo prizidavo bržkone še niso vse potrebe pokrite, kajti znano je, da deželnobransko ministerstvo namerava premestiti v Ljubljano štab, in mogoče je, da bo treba tudi skrbeti za nastanjenje še več deželno-branskih batalijonov. Ker je pa želeli, da bi vse domobransko vojaštvo bilo nastanjeno na jednem prostoru, tedaj bi bilo po mnenji finančnega odseka dobro, da deželni odbor za ta slučaj poskrbi že sedaj, dokler je še mogoče primernih prostorov dobiti. Prostor, kateri se je porabil za zgradbo prve domobranske vojašnice, plačal se je po 2 gld. za 1 m². Sedaj se plačuje prostor za vojašnico, kjer ima svet najmanjšo vrednost, 1 m² po 3 gld. 50 kr.; pred vojašnico pa po 7 gld. in gotovo je, da bodo cene teh zemljišč še bolj rastle. Zaradi tega je po mnenji finančnega odseka v interesu dežele, da si zagotovi kak primeren stavbni prostor pri domobranski vojašnici, bodisi na severu, bodisi na vzhod od vojašnice, dokler zemljišča niso preveč draga.

Deželni odbor predlaga v prilogi 62, naj se za stavbo najme posojilo 180.000 gld., katero naj bi se amortizovalo v 50 letih. Finančni odsek je drugega mnenja. Pogodba z erarjem se bo sklenila za 25 let in po mnenju finančnega odseka je najbolje, ako se tudi posojilo amortizuje že v 25 letih. Finančni odsek je za to, da se sicer najame posojilo 180.000 gld., da se pa amortizuje že v 25 letih. Seveda se ta prizidava sama ne bo dala amortizovati v tem času, ali finančni odsek opozarja na to, da se je prva zidava zvršila iz tekočih dohodkov deželnega zaklada in da torej tudi dohodki od najemščine spadajo med tekoče dohodke, in zaradi tega je mislil, naj se to, kar bo premalo, doplača iz tekočih dohodkov, in zneska, ki ga deželni zaklad dobiva od najemščine prve vojašnice. Če se vzame, da bo potreba posojilo obrestovati po 4 1/2 %, po-

tem je treba za amortizovanje 12.137 gld. 40 kr. anuitete, ako pa dobimo posojilo, kakor se sme pričakovati po $4\frac{1}{4}\%$, potem bi znašala anuiteta 11.802 gld. 78 kr. ali okroglo 3000 gld. več, kakor bo prizidava sama na leto nesla. Teh 3000 gld. bi se torej priplačevalo, za to pa ima dežela zagotovilo, da bo v 25 letih prevzela neobremenjeno poslopje, katero se ima sedaj zgraditi.

Z ozirom na vse to utemeljevanje predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1.) Deželnemu odboru se naroča, naj zaradi prizidave k deželnoobrantski vojašnici prične in dožene potrebni dogovor z vojaško upravo.

2.) Deželni odbor se pooblašča, da kupi stavbišče za prizidavo deželnoobrantske vojašnice in da z ozirom na mogoče kasnejše prizidave začne pogajanja za nakup še kacega družega primernega stavbišča v sosedstvu ali v neposredni bližini deželnoobrantske vojašnice, pri čemer se mu je zlasti ozirati na deželne finance.

3. Isti se pooblašča, da za izvršitev prizidave k deželnoobrantski vojašnici najame proti kolikor mogoče nizkim, vsekakor pa $4\frac{1}{2}\%$ ne presegajočim obrestim posojilo v najvišjem znesku 180.000 gld., katero naj se amortizuje v 25 letih.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pfeifer se je oglašil k besedi.

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! Kakor se nikdar nisem unemal za vedno rastoče vojne troške, temveč svaril pri vsaki priliki v državnem zboru in v delegacijah, kako neznosno breme so vedno rastoči troški za vojno — tako danes ne morem pritrditi zahtevi, da bi naša dežela zopet žrtvovala 180.000 gld. za vojne namene. Dežela je leta 1779 zidala vojašnico v Novem mestu in jo brezplačno prepustila vojnemu eraru. Pred malo leti pa se je v Ljubljani zgradila brambovska vojašnica, ki je danes že pretesna. Z ozirom na ogromne troške bi kazalo, da se že obstoječa vojašnica v Novem mestu porabi v to svrhu, Seveda bi bilo najbolje, da bi ne bilo treba nobene vojašnice več, to je moj „ceterum censeo“, toda naša dobra volja malo koristi, ko odločujejo višji vojni faktorji. Ali tam je treba priporočati, da se vojaštvo nastanjuje tudi po manjših mestih, ker si prebivalstvo po teh mestih v težavnih časih želi zasluzka. Ker je torej umestnejše, da se porabi že obstoječa novomestna vojašnica, kakor pa zida nova, izjavljam, da bom glasoval proti gradnji nove vojašnice, oziroma razširjanju obstoječe.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Grasselli ima besedo.

Poslanec Grasselli:

Nihče se ne bo čudil, da se je gospod predgovornik oglašil ne toliko proti predlogu finančnega odseka, nego za to, da je duška dal svojemu srcu in opozoril na obstoječo vojašnico v Novem mestu, ktera bi po njegovem mnenju tudi lahko služila namenu, ki ga ima doseči vojašnica, katero je dežela pripravljena na novo zidati. Ne bom pobijal njegovih nazorov, ampak celo pripoznavam, da je bila trditev popolnoma opravičena, da bi bilo nastanjanje vojakov po manjših mestih po deželi v mnogih ozirih koristno, kar je pripoznana stvar. Toda v jedni stvari treba popraviti njegovo trditev. Naglašal je namreč žrtve, ki jih hoče naša dežela z nova doprinasati. V tem oziru se nekoliko moti gospod predgovornik. Saj je gospod poročevalec razložil, da gre za investicijo, ne pa za žrtve, in da bo dežela dobivala najmovino za amortizacijo in obrestovanje investiranega kapitala. Jaz bi pa pri tej priliki vendar na neko drugo stvar opozoril, in povod za to mi daje neka opazka gospoda poročevalca. Znano je, da se prišteva Ljubljana najboljšim garnizonom in da zavzema v lestvici garnizonov jedno najvišjih mest. To vojaška oblastva tudi teoretično rada priznavajo in to priznava tudi vrhovno poveljništvo domobransko; a zaradi tega se je moralo vsakemu čudno zdeti, da se je sedaj, ko se je reorganiziralo domobranstvo, prestavil komando 5. domobranskega polka v Trst in da se je domobranstvo naše dežele priklopilo polku, ki se imenuje „Alagenfurt“, kjer je tudi polkovni štab.

O tem tukaj dalje govoriti, ni na svojem mestu, ali jaz sem si hotel dovoliti samo opombo, da, če vojaštvo platonično pripoznava prednosti našega glavnega mesta kot garnizona, naj bi se tudi pri razdelitvi poveljništev in družih svojih darov oziralo na žrtve in na pripravljenost, katero sta dežela Kranjska in ljubljansko mesto vedno kazali nasproti vojaštvu. Morebiti, da se o tem oziru nikjer ni toliko storilo, kakor v Ljubljani in na Kranjskem! Še nekaka reciprociteta, nekako priznanje bi bilo, ako se uresniči, kar nam je gospod poročevalec označil kot mogoče, da se namreč povrne domobranski polkovni štab v Ljubljano.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Hribar:

Jaz bi imel gotovo tudi najrajše, da bi se bremena vojaštva zmanjšala in v tem oziru popolnoma simpatizujem z mnenjem gospoda tovariša Pfeiferja. Mi vsi vemo pa, da to ni mogoče in če je to nemogoče, moramo se z gospodom poslancem Pfeiferjem vred vprašati, ali bo mogoče vojno upravo pripraviti do drugih sklepov. Jaz trdim, da z ozirom na sedanja mnenja v vojaških krogih nikakor ne. Sedaj velja načelo, da je koristno, kolikor mogoče vojaštva koncentrirati na jednem mestu in za-

radi tega imamo tako veliko garnizijo v Ljubljani in zato želi vojaška uprava, da se zaradi vpeljave dveletne prezenčne službe pri deželnih brambovcih zopet skrbi za nastanjenje dveh batalijonov deželnih brambovcev v Ljubljani. Gospodu tovarišu Pfeiferju se je pa v njegovem govoru primerila neka pomota. On je dejal, da ima dežela v Novem mestu domobransko vojašnico. Kolikor je meni znano, tista vojašnica nikdar ni bila naša lastna, ampak lastnina vojnega erarja, in ta jo je tudi že prodal. Torej nikakor ni na to misliti, da bi iz tega stališča dobilo Novomesto garnizijo in bomo morali pri tem ostati, da se v Ljubljani preskrbe stanovanja za vojake in zaradi tega mislim, da so najpripravnejši predlogi finančnega odseka, ki ne priporočajo nič, nego investicijo nekega kapitala.

Pridružujem se pa besedam častitega gospoda predgovornika župana Grassellija iz polnega srca, da naj bi se odločujoči vojaški krogi nekoliko bolj ozirali na Ljubljano in deželo našo, ki sta toliko žrtvovali za vojaštvo. Vidim žalibog, da se kakor v drugih strokah, tudi v tej stvari veliko manj ozir jemlje na Ljubljano, kakor na druga deželna glavna mesta in kakor smo imeli priliko pri drugih priložnostih, tako je tudi danes častiti gospod tovariš Grasselli imel povod, po vsej pravici pritoževati se, da tudi vojni erar jemlje premalo ozira na našo deželo in mesto ljubljansko.

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje.

Gospodje, ki pritrjujejo prvemu predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Gospodje, ki se strinjajo z drugim predlogom finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Gospodje, ki odobrujejo tudi tretji predlog, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi tretji nasvet je sprejet.

Daljna točka je:

b) O raznih zadevah gledé deželne prisilne delalnice (k prilogi 69.).

b) Über verschiedene das Landeszwangsarbeitshaus betreffende Angelegenheiten (zur Beilage 69.).

Berichterstatter Luskmann:

Hoher Landtag! Ich nehme an, daß die geehrten Herren die Beilage Nr. 69 gelesen haben. In derselben berichtet der Landesausschuß über verschiedene das Zwangsarbeitshaus betreffende Angelegenheiten, ohne jedoch über diese selbst Anträge zu stellen, sondern er überläßt es der Initiative des Finanzausschusses resp. des hohen Hauses, diesfällige Anträge zu stellen. Der

Finanzausschuß hat bei der Berathung dieser Sache sich vor Augen gehalten, daß für die Zwangsarbeitsanstalt in den letzten 12 Jahren ungefähr schon 120.000 fl. investirt worden sind und daß es sehr gerathen erscheint, diesfalls ein langsameres Tempo einzuschlagen und zwar umso mehr, als es nicht sicher ist, daß man den gegenwärtigen Zwänglingsstand, der ungefähr 350 Individuen beträgt, wird behalten können. Die Zwänglinge werden von verschiedenen Ländern an unsere Anstalt abgegeben, allein es besteht keine Sicherheit dafür, daß dieser Zustand fort dauern wird; im Gegentheil sehen wir, daß diese Länder Vorkehrungen in der Richtung treffen, daß sie nicht mehr unsere Anstalt zu benützen genöthigt wären, und dann wären diese Investitionen vergeblich, weil man sie für einen verminderten Zwänglingsstand nicht brauchen würde. Aus diesen Gründen hat der Finanzausschuß die Vorkehrungen in dieser Angelegenheit in zwei Theile getheilt, in solche, die außerordentlich dringlich und unaufschiebbar sind, und in solche, die aufgeschoben werden können, ohne der Anstalt damit einen Nachtheil zuzufügen. In Berücksichtigung dieses Umstandes hat der Finanzausschuß gefunden, daß der Betrieb einer Vieh- und Ackerwirtschaft und die Erbauung eines Kinder- und Pferdestalles sehr leicht verschoben werden kann, denn es ist auch die Frage, ob diese Wirtschaft von gutem Erfolge begleitet wäre, nachdem wir doch bezüglich des Futters mehr oder weniger in Verlegenheit kommen könnten. Diese Unternehmung würde auch eine größere Geldinvestition erfordern nicht nur für die Erbauung von Stallungen, sondern auch für die Anschaffung des Inventars und deshalb glaubte der Finanzausschuß dem hohen Hause nicht anrathen zu können, darauf einzugehen, wenigstens gegenwärtig nicht.

Was den Bau eines dritten Aufseherhauses anbelangt, so ist der Finanzausschuß auch der Ansicht, die der Landesausschuß zum Ausdruck bringt, daß dieser Zubau außerordentlich nützlich ist und es sehr gut wäre, für die Aufseher billige Quartiere in der Nähe der Anstalt herzustellen. Auch diese Sache ist nicht so außerordentlich dringend, und weil erst vor kurzem zwei größere Häuser gebaut worden sind und der Zwangsarbeitshausfond gewissermaßen dafür noch Schuldner des Landesfondes ist, so glaubte der Finanzausschuß diesen Antrag der Zwangsarbeitshausdirection noch hinauschieben zu können, bis es sich endlich entscheidet, ob die Anstalt in der gleichen Größe fortbestehen kann. Die anderen Neuherstellungen und Adaptirungen sind unbedeutender Natur mit Ausnahme des Bades. Dieses erfordert eine Ausgabe von 2400 fl., die nicht unbedeutend ist, aber die Herstellung des Bades ist das dringendste von allem Dringlichen, was hier beantragt wird, weshalb der Finanzausschuß diese Post zur Annahme empfehlen zu sollen glaubte. Was die Einführung der elektrischen Beleuchtung anbelangt, so hat der hohe Landtag beim Baue des Krankenhauses zugestimmt, daß die Combination getroffen werde, daß die Zwangsarbeitsanstalt vom Krankenhause aus beleuchtet werden soll, welche Anlage dann umsoviel größer gemacht würde, außerdem aber würde die Anstalt auf diese Weise viel besser beleuchtet werden, es wäre dies besser in sanitärer und in polizeilicher Hinsicht, und weil der Betrag dieser Investition im Verhältnisse zum Nutzen nicht groß ist,

so glaubt der Finanzausschuß auch diesen Antrag zur Annahme empfehlen zu können. Ebenso glaubt der Finanzausschuß empfehlen zu sollen, auf den zweiten Punkt einzugehen und einen Wacheinspector mit dem Charakter eines Landesbeamten der VI. Gehaltsklasse definitiv anzustellen. Das Beamtenpersonal ist im Verhältnisse zu dem gegenwärtigen Stande der Aufseher und der Zwänglinge wirklich sehr klein, es sind nämlich nur zwei Beamte da, welche ziemlich viel Arbeit haben und es ist keine Vorjorge für den Fall getroffen, wenn sie verreisen, auf Urlaub gehen oder krank werden, andererseits aber bedürfen die Aufseher, wie sich dies gezeigt hat, einer strengeren Aufsicht. Aus diesen Gründen, die hier in dem Berichte sub 2 angeführt sind, wird ein entsprechender Antrag gestellt werden, welchem das hohe Haus zustimmen wolle. Was endlich den letzten Punkt: Aufbesserung der Bezüge der Aufseher II. Classe — betrifft, so verschließt sich der Finanzausschuß nicht der Einsicht, daß die Aufseher nicht sehr gut gezahlt sind und daß es daher wünschenswert wäre, deren Bezüge etwas zu erhöhen, andererseits aber hängt die Sache mit der Neuorganisation zusammen, da muß man Rücksicht nehmen auf die Aufseher I. Classe und man kann daher für die Aufseher II. Classe nicht etwas thun, ohne die Bezüge aller Aufseher zu reguliren. Eventuell würde es sich empfehlen, ein par Posten I. Classe mehr zu creiren, damit die Aufseher II. Classe mehr Chancen zum Avanciren haben, indem sie bisher nicht avanciren konnten, da sie, wie es in der Petition heißt, 10 und auch 15 Jahre ohne Avancement dienen müssen, während sie am Castell in kurzer Zeit einen besseren Posten erreichen. Aus allen diesen Gründen erlaube ich mir im Namen des Finanzausschusses folgende Anträge dem hohen Hause zur Annahme zu empfehlen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„1. Von dem Betriebe einer Vieh- und Ackerwirtschaft und Erbauung eines Kinder- und Pferdestalles, sowie eines dritten Aufseherhauses sei dermalen abzusehen.

2. Der Landesausschuß wird ermächtigt, nachfolgende Neuherstellungen und Adaptirungen machen zu lassen:

a) Die Verlegung der Kanzleilocalitäten im veranschlagten Betrage per	1125 fl.
b) die Vermehrung der Arreste	720 "
c) die Verlegung des Hauspitals	325 "
d) die Erhöhung der Umfriedungsmauer	100 "
e) die Kanalisierung der Spazierhöfe	480 "
f) die Herstellung einer Telephon- und telegraphischen Signalanlage	600 "
g) die Herstellung eines Bades	2400 "
h) die Auswechslung von Zimmeröfen	300 "

zusammen im Betrage von . 6050 fl.
welcher vorschußweise aus dem Landesfonde zu decken ist.

3. Die Einführung der elektrischen Beleuchtung in das Zwangsarbeitshaus aus dem Krankenhause mit dem veranschlagten Aufwande von 2410 fl. für die Installation, und die Verfügung, daß für die elektrische Beleuchtung (Instandhaltung, Stromabgabe und Beistellung der Glühlichter) künftig ein jährlicher Pauschalbetrag von 1200 fl. an das Krankenhaus entrichtet werden soll, wird genehmigt, die für die Installation

nothwendige Summe von 2410 fl. soll ebenfalls vorschußweise aus dem Landesfonde flüssig gemacht werden.

4. Dem Gesuche der Aufseher II. Classe um Aufbesserung ihrer Bezüge wird gegenwärtig keine Folge gegeben. Der Landesausschuß wird beauftragt, bei der nächsten definitiven Gesamtregulirung der Bezüge des Aufsichtspersonales auf dieses Gesuch thunlichst Rücksicht zu nehmen.

5. Der Landesausschuß wird beauftragt, die Stelle eines Wachinspectors bei der Zwangsarbeitsanstalt mit dem Charakter eines Landesbeamten der VI. Gehaltsklasse zu creiren und dieselbe zu besetzen.“

Deželni glavar:

Otvorjam splošno debato.

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo v nadrobno razpravo.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita prvi predlog.

Berichterstatter Luckmann:

(Bere 1. predlog. — Liest den 1. Antrag.)

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere 2. predlog. — Liest den 2. Antrag.)

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere 3. predlog. — Liest den 3. Antrag.)

(Obvelja. — Angenommen.)

Preidemo k daljni točki.

c) O prošnji županstva v Črnavrh u za dovolitev obrokov za povračilo dolga deželnemu zakladu.

e) Über die Petition des Gemeindeamtes in Schwarzenberg um Gewährung von Fristen behufs Begleichung einer Schuld an den Landesfond.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Županstvo v Črnavrh u obrnilo se je do visokega deželnega zbora s prošnjo, da bi se občini za povračilo dolga deželnemu zakladu dovolili obroki, tako da bi imela dolg poplačati šele v treh letih namreč leta 1897. Dežela je tej občini dovolila za cestne namene l. 1891. 1000 gld., katerih bi bilo plačevati z nakladami na vse direktne davke z državnimi dokladami vred. Občina je to v letih 1892., 1893. in 1894. tudi storila, sedaj pa se je primerila nesreča, da se je nek ubožec oskrboval v Ljubljanski hiralnici, za kar je mestna občina Ljubljanska plačala čez 200 gld., katere jej mora občina Črnavrh poplačati. To jej ni lahko mogoče in zato želi, da bi smela deželi vračati dolg v obrokih. Občina ima sicer le 15% naklado, vsekako je pa razvidno, da je v precej velikih zadregah in zato je mislil finančni odsek, da bi deželni odbor uvaževaje

finančne razmere te občine vendar lahko prošnji ugodil.

Finančni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja županstva v Črnemvrhu se izroča deželnemu odboru v primerno rešitev z naročilom, da se ozira na finančne razmere te občine.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

- d) O prošnji Janeza Adamiča za podporo za čiščenje požiralnikov v Račenski dolini.
- d) Über die Petition des Johann Adamič um Subvention für die Reinigung der Sauglöcher im Ratschnathale.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Janez Adamič, posestnik in mlinar v Ponikvah pri Dobrempolji, ob svojih troških iztreblja in očiščuje požiralnike potoka Rašice, kateri sicer preplavlja Dobrepoljsko polje doli do Strug. Obrnil se je že enkrat do visokega deželnega zbora za podporo in je dobil 600 gld., v kateri svoti je, kakor mislim, tudi obsežna podpora od kmetijskega ministerstva. Ker sedaj že dve leti iztreblja te požiralnike, imel je iz svojega žepa že nad 300 gld. troškov, poleg tega pa drugih skrbi in dela in zato je vložil novo prošnjo, da bi se mu zopet dovolila kaka primerna podpora.

Ker se finančni odsek ni mogel prepričati, koliko se je v istini storilo, zato predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, naj se prilično prepriča o čiščenju požiralnikov potoka Rašice in prosilcu Janezu Adamiču, posestniku v Ponikvah, podeli primerno podporo, in da se, kakor v prejšnjih slučajih, obrne tudi do visokega poljedelskega ministerstva za državni prispevek.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

- e) O prošnji posojilnice v Dobrempolji za podporo ali posojilo.
- e) Über die Petition des Vorschusscassaverains in Gutenfeld um Subvention oder um ein Darlehen.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Dem Finanzausschusse ist unter anderem auch ein Gesuch der Vorschusscasse in Gutenfeld, einer Cassé, die nach dem System Raiffeisen constituirt ist, zur Berichterstattung zugewiesen worden. Bei diesem Anlasse hat sich für den Finanzausschuss die Gelegenheit ergeben, die Frage der Errichtung von Raiffeisenschen Cassen in Krain einer kurzen Berathung zu unterziehen. Wie es den Herren bekannt ist, haben bisher in Krain Raiffeisensche Cassen gar nicht oder nur sehr vereinzelt bestanden und hat nur das System der Schulze-Deletz'schen Cassen in der Form der Posojilnica's eine größere Verbreitung gefunden. Die Raiffeisenschen Cassen unterscheiden sich in einer Reihe von wesentlichen Punkten von den Cassen nach dem Systeme Schulze-Deletz, beziehungsweise von unseren Posojilnica's, wesentlich auch dadurch, dass die Cassen nach dem Systeme Schulze-Deletz von Haus aus mehr auf den städtischen Geschäftsverkehr berechnet sind, obwohl das nicht ausschließt, dass sie auch für die landwirtschaftlichen Bedürfnisse Nützliches geleistet haben, aber die Hauptsache ist doch mehr der städtische geschäftliche Verkehr mit gewerbmäßigem Charakter; sie arbeiten mit Wechselcredit und man könnte bei einer größeren Ausdehnung behaupten, dass sie eine bankmäßige Gestalt annehmen, während die Raiffeisenschen Cassen von Haus aus für kleine Landwirtschaftsverhältnisse berechnet sind und ihre Wirksamkeit in der Regel auf eine oder einige Gemeinden beschränken. Sie haben den Wechselcredit ausgeschlossen, sie arbeiten nur im Kreise der eigenen Mitglieder, die Creditgewährung basirt auf der genauen Kenntnis der persönlichen Verhältnisse eines jeden einzelnen Theilnehmers, der Credit wird nur in der Form von Schuldscheinen mit langer Sicht gewährt, was von großer Bedeutung ist, da der bauerliche Credit nicht nur billig sondern auch langichtig sein muss, weil die landwirtschaftliche Production es mit sich bringt, dass der Umsatz nicht so rasch vor sich geht, wie im Marktverkehre, weshalb eben die Creditgewährung eine langichtige sein muss. Alle diese Momente haben dahin geführt, dass nach einer Praxis, wie sie schon lange in Deutschland und in der Schweiz bestand, endlich vor 10—12 Jahren in einer Reihe von österreichischen Ländern mit Nutzen und Erfolg Raiffeisensche Cassen sich eingebürgert haben; einen großen Erfolg haben diese Cassen bisher in Niederösterreich, Tirol, Böhmen, Oberösterreich und Schlesien erzielt. In Krain ist, wie gesagt, in dieser Beziehung bisher noch sehr wenig geschehen und ist die Bevölkerung der ganzen Sache ziemlich im Unklaren gegenübergestanden, jetzt aber scheint es, wie aus diesem Gesuche ersichtlich ist, und wie bekanntlich auch anderswo die Errichtung ähnlicher Institutionen im Zuge sich befindet, die Idee der Raiffeisenschen Cassen auch in Krain Wurzel zu fassen. Der Finanzausschuss hat bei der Berathung dieser Angelegenheit die Überzeugung gewonnen, dass es zweck-

mäßig wäre, wenn wie in anderen Ländern von Seite des Landes, so auch in Krain im Interesse des bäuerlichen Creditess die Errichtung solcher Cassen in geeigneter Form und Umfang gefördert würde. Die Session des hohen Landtages ist bereits zuweit vorgeschritten und wir haben nicht die nothwendige Zeit zur Verfügung, um eine so wichtige Angelegenheit meritorisch berathen und zu einer endgiltigen Entscheidung bringen zu können, weshalb der Finanzausschuß dem hohen Landtage für heuer nur den Vorschlag machen zu sollen geglaubt hat, daß der Gegenstand, den ich hier in kurzen Worten auseinandergesetzt habe, dem Landesaussschuße zur näheren Prüfung übermittelt werde, welcher, wenn er die Ueberzeugung gewinnt, daß es sich hiebei um eine nützliche und zweckmäßige Einrichtung handelt, dann in die Lage kommen wird, concrete Anträge in der nächsten Session zu stellen.

Was das Gesuch der Darlehenscasse in Gutenfeld anbelangt, so erscheint dasselbe an und für sich mit Rücksicht auf das von mir angeführte berücksichtigungswürdig, ist aber mangelhaft verfaßt, enthält keine Statuten, so daß es nicht möglich ist, sich genauer über den Charakter dieser Casse zu informiren, es schien daher dem Finanzausschuße zweckmäßig auch in dieser Beziehung das Gesuch an den Landesaussschuß zu leiten und demselben die Ermächtigung zu ertheilen, eventuell ein entsprechendes Darlehen zu bewilligen. In Zusammenfassung gestatte ich mir nun folgende zwei Anträge dem hohen Hause zur Annahme zu empfehlen:

1.) Das Gesuch der Vorshusscasse in Gutenfeld, registrierte Genossenschaft mit unbeschränkter Haftung, wird dem Landesaussschuße mit der Ermächtigung abgetreten, nach Einsichtnahme in die betreffenden Statuten eventuell aus dem Landesfonde ein feinerzeit aus dem Reservefonde dieser Casse zurückzahlendes, unverzinsliches Darlehen zu bewilligen.

2.) Der Landesaussschuß wird beauftragt, die Frage zu prüfen, ob es sich behufs angemessener Befriedigung der Creditbedürfnisse der bäuerlichen Bevölkerung nicht empfehlen würde, die Errichtung landschaftlicher Spar- und Darlehenscassen nach dem System Raiffeisen durch Darlehen und Unterstützungen aus dem Landesfonde zu fördern und hierüber in der nächsten Session Bericht zu erstatten."

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidemo na daljno točko:

f) O prošnji okrajno-cestnega odbora na Bledu za podporo za popravo Bodeškega mostu.

f) Über die Petition des Bezirksstrafenausschusses in Beldes um Subvention behufs Herstellung der Brücke bei Bodešitz.

Poročevalec Višnikar:

Visoki zbor! Cestni odbor Blejski prosi, da se že dné 18. oktobra leta 1889. dovoljena podpora 1000 gld. za zgradbo novega mostu čez Savico pri Bodešičah poviša na 2500 gld., da se torej dovoli poleg prejšnje še nova podpora v znesku 1500 gld. Visoka zbornica je že pred več nego 5 leti priznala potrebo poprave ali nove zgradbe mostu čez Savico, ki služi za promet med Bohinjem, Radoljco in Bledom. Takrat so bili troški na 2367 gld. 29 kr. proračunjeni, ker se je mislilo napraviti most samo za lahke vozove. V kakem res slabem stanji se nahaja ta most, razvidno je iz več dopisov c. kr. okrajnega glavarstva v Radoljci, ki povdarja, da je treba most vsaj popraviti, ker se mora sicer promet ustaviti. Žandarmerijski raport se tudi glasi, da se mora promet ustaviti, ako se nič ne stori gledé poprave. To stanje mostu se popisuje tudi v raznih dopisih županstva in cestnega odbora Blejskega. Usojam si tukaj prečitati nekoliko vrst iz poročila cestnega odbora z dné 6. marca l. 1894., ki se glasé: „Da je most tak, da se je le čuditi, da si ljudje z živino črez upajo voziti, ker je še človeku treba paziti, da stopa v kraje, kjer niso dile, pomostenje reprezentujoče, prelomljene in da pride tako srečen čez ta, tudi ne za jedno pičico popravljen most. Namestu držajev ob straneh, položeni so neredno, deloma na pol trohneli smrekovi bolj drobni hlođi (Stämme) na pomostenji, kojega nekoliko k blazinam in sopejam pritiskajo, da ga ob hudem vetru ne odnese.

Po noči črez ta most hoditi, je odločno nevarno, še bolj in jako nevarno pa po njem voziti.“

Potreba, da se nekaj v tem oziru stori, je gotova. Da se most še ni popravil, zvirá od todi, ker se dotične občine niso mogle zjediniti, katere bi trepele pokritje stroškov za popravo in vzdrževanje mostu. Finančni odsek meni, da je zgradba precej važna, stala bo po novem računu 4264 gld. in se torej ne more naložiti eni ali drugi občini, ampak celemu okraju. Vsled tega predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Cestnemu odboru na Bledu se za zgradbo mostu čez Savico pod Bodeščami razun že v seji dné 18. oktobra 1889. l. iz kredita za cestne stavbe dovoljene podpore 1000 gld. dovoljuje še daljna podpora v znesku 500 gld. toda le s pogojem, da se cestni odbor Blejski definitivno izreče za uvrstitev mostu med okrajne cestne objekte.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

g) O prošnji učiteljske udove Helene Bevk za podaljšanje vzgojevalnine.

- g) Über die Petition der Lehrerswitwe Helena Bevk um Verlängerung des Erziehungsbeitrages.

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Učiteljska udova Helena Bevk ima 3 nepreskrbljene otroke, Julijano, Stanislava in Franceta, ki dobivajo vsak vzgojnino letnih 26 gld. 66 kr. Hčerka Julijana je 20. leto že spolnila, pa visoka zbornica jej je bila vzgojino podaljšala do tistega časa, da dovrši učiteljsko pripravnico v Ljubljani, katero obiskuje. Sin France je v domobranski kadetni šoli in Stanislav je slušatelj filozofične fakultete na Dunaji. On bo dné 7. maja t. l. dovršil svoje 20. leto in zgubi vsled tega vzgojnino, kar bi pa mater hudo zadelo, ker ima majhno pokojnino in vzgojnine za otroke. Umevno pa je, da njen sin Stanislav na vseučilišči še več podpore potrebuje, zato prosi udova, da bi se tudi zanj vzgojnina podaljšala.

Finančni odsek se je oziral na to prošnjo in priporoča visoki zbornici, da bi se sinu Stanislavu podaljšala vzgojnina za leto 1895. in 1896, ker je mogoče, da v drugem letu dobi kako ustanovo, s katero se bo mogel na Dunaji sam preživljati. Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Heleni Bevk se vzgojnina za njenega sina Stanislava Bevka iz učiteljskega pokojninskega zaklada v znesku 26 gld. 66 kr. podaljša do konca leta 1896.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- 10. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Povšeta in tovarišev gledé mlinarske obrti na Kranjskem** (k prilogi 52.).

- 10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Povše und Genossen inbetreff des Müllergewerbes in Krain** (zur Beilage 52).

Poročevalec Lenarčič:

V imenu upravnega odseka usojam si visoki zbornici poročati o predlogu gospodov poslanca Povšeta in tovarišev gledé ministerske naredbe od leta 1882., one naredbe, katera daje olajšave pri

carini na vvoženo tuje žito, ako se je potem primerna množina moke zopet izpeljala čez meje cesarstva v inozemstvo.

Za varstvo kmetijstva obstoji namreč tudi v naši državi kakor v mnogih drugih carina na žito, katera carina znaša za vvoženo žito iz Rumunije 1'50 gld., iz Srbije pa 50 kr. od vsacega *q* v zlatu. — Za izvoz moke pa daje država to carino nazaj in sicer vso carino, ako izvoznik dokaže, da je izpeljal 70% one množine, katero je vvozil, torej za vsakih 100 *kg* žita mora izpeljati 70 *kg* moke. Ako se vpraša, zakaj ravno 70%, ima to svoj uzrok v tem, da se iz 100 *kg* žita dobi poprečno 70% moke raznih vrst od št. 0—8, mej tem, ko se ostalih 30% razdeli na otrobe, krmensko moko ali kakor pravijo „Stühnerfutter“, na odpadke in na razprašenje. Teh 30% se včasih zmanjša na 25%, ako je bilo žito bolj čisto in ako so stroji bili popolnejši. V tacih slučajih ima torej izvoznik neko premijo 5% za izvoz. V obče pa je priznано, da poprečno izkoriščenje žita iz razne moke ne presega 70%.

Ravnokar označeni promet se v nemškem označuje z besedo „Mahlverfahren“, „Appreturverfahren“, „Bereidungsverfahren“, po naše bi se reklo „zboljševalni promet“.

Taka naredba v obče ni nova, ampak obstoji že mnogo let. Od l. 1876. do 1882. pa je prenehala in se v zadnjem letu zopet ponovila. V svojo svrho ima: domači obrti pomagati, ne da bi drugi deli narodnega gospodarstva s tem trpeli, kajti ako bi te olajšave ne bilo, bi ono žito, katero se je vsled naredbe vpeljalo, sploh ne prišlo v naše cesarstvo in bi torej tudi od tega ne bilo zaslužka pri mletvi. Tak uvoz je pa v nekaterih letih, kadar je domača žetev slaba in so zato cene visoke, neobhodno potreben, da se doseže neko ravnotežje. Seveda se tu ne sme vlada postaviti na ozkosrčno stališče, da je samo kmetski stan varovati, oziroma, da je temu zavarovati visoke žitne cene. Kmetski interesi upoštevajo se že s tem, da je sploh carina na žito v veljavi — katera je tukaj varstvena carina — ker pa v državi ne živé samo kmetje, marveč tudi drugi stanovi, treba je tudi te stanove varovati.

Ogrska vlada uvidela je, kako eminentne važnosti je nje mlinska obrt, ne samo glede te obrti same in glede prometnih naprav, katerim ta obrt daje obilo zaslužka ter jih v mnogih slučajih najbolj podpira, temveč tudi glede kmetijstva, kajti ako bi ne bilo tolikanj razvite mlinske obrti v Ogrskeji, bi se ne imelo tam pridelano žito kam iztekatí — ter bi cena žita neizmerno padla, ker bi se moralo ono prodajati v našo državno polovico in v inozemstvo, katero ima pa v obče mnogo nižje cene, kakor so one v naši državi.

S tem, da se to žito pomelje v moko, dobilo je šele ono obliko, da more v inozemstvu konkurirati.

V izvenevropskih deželah množina pridelanega žita zlasti pšenice neizmerno in stalno raste in hočem v podkrepjenje le navesti, da je bilo v Ameriki dne 1. januarija 1892 na trgu in v tamošnjih zalogah 10,140.000 quarters, dne 1. januarija 1894 pa 14,857.000 quarters. — Odkar so se pa stroji v parobrodih tolikanj popolnili ali zboljšali, da imajo

ti parobrodi izvrstne triplex in quadruplex expansijske stroje, ter morejo v kratkem času iz najoddaljenejših delov sveta dovažati žito po jako nizkih cenah iz Indije in Avstralije, je trg s tem pridelkom preplavljen in ima zato jako nizko tržno ceno.

Pregled žitnih cen zadnjih 4 let kaže razloček med Budapeštanskimi žitnimi cenami in oni na londonskem in antwerpenskem trgu za 2—2½ gld. pri *q*, kar je vsekakor dokaz, da ogrska mlinska industrija na ondodne cene jako poviševalno vpliva.

Sedaj se usiljuje vprašanje, zakaj pa se sploh uvaža žito iz inozemstva v naše cesarstvo, ko imamo vendar žita doma dosti? Statistika kaže, da je eksport pšenice, akoravno se leto za leto zmanjšuje, še vedno jako zdaten ter je znašal v letu 1893. 4·52 *q*, 1892. l. 4·85 *q*, 1891 — 6·49 *q*, 1890 — 7·41 *q*, 1889 — 5·55 *q*, 1888 — 7·86 *q*, nasprotno pa se je eksport pšenične moke v teh letih stopnjevale poviševal od 4·76 *q* v letu 1888. na 5·14 *q* v l. 1893.

Ker nisem strokovnjak, tudi ne morem podati tako natančnih podatkov, vendar zahvaljevaje se pojasnilom gospoda Luckmanna, hočem tolikanj navesti, da se razne pšenične vrste razlikujejo po njih kakovosti in sicer imajo nekatere vrste več kleja, so torej trde pšenice, druge pa zopet več močeca — mehke pšenice — in dajo lepšo belo moko. Strokovno vodstvo mlinov mora take vrste pšenice dobro poznati ter presoditi, kako se imajo te pšenice mešati, da se doseže to, kar se zahteva od one moke, katera se trži na svetovnih trgih. Ako bi torej balkansko pšenico samo mleli in iz nje narejeno moko prodajali oni mlini, kateri delajo za eksport, morali bi kmalu ponehati, ker bi ne dobili kupcev za njih izdelek, kajti ta moka bi ne imela nikdar one kvalitete, katera se zahteva. — Ako se pa taka pšenica, katera ima nižjo ceno, primeša v primerni množini domači ogrski, omogoči se, da je izdelek tak, kakoršnega zahteva trg. Ker je torej mešanje neobhodno potrebno, pobija to zahtevo gospoda predlagatelja, da bi se pri eksportirani moki moralo dati spričevalo identitnosti z vpeljanim žitom — tako imenovani „Identitätsnachweis“.

Razun tega je pa pomisliti, da se mora eksport omejiti le na najfinejše močne vrste, namreč na št. 0, I in k večjem še št. II, kajti le to se zahteva v inozemstvu, druge moke ne marajo, ampak le fino moko, iz katere morejo speči lep bel in dobro se dvigajoči kruh; ker pa te vrste pod navadnimi pogoji sestavljajo le 30% izkoriščenje žita, bi eksportni mlinar nikdar ne mogel izvoziti onih 70% od vpeljanega žita, katero množino ministerska naredba o povračilu carine zahteva, marveč bi mu vedno primanjkovalo 40%. — Tako pa si pomaga s tem, da od domače pšenice, katero skupno zmelje s tujo, privzame še onih 40%, kateri mu manjkajo do 70%. Iz tega je torej razvidno, ako se že prizna za koristno, da se za povzdigo kake obrti vpelje izboljševalni promet, rekel bi nekak „transito“, s katerim se da zaslužek raznim podjetnikom in delavcem — da se v predležem vprašanji nikakor ne more zahtevati identičnost tvarine. To so druge države slično kakor naša tudi sprevidele in v Nemčiji,

Franciji in Italiji, o katerih sem se informoval, se nikakor ne zahteva identičnost. Hočem le omeniti, da se je v Franciji nekđaj zahtevalo, da se mora izvoz moke vršiti čez isto točko državne carinske meje, kakor se je žito vpeljalo. Sprevideli so pa tam, da je s tem zvezana neznosna ovira te stroke in opustili so to; vsled tega se sme torej moka izvažati čez katero koli mejno točko. Pri vstopu v deželo plača se carina in prejme pobotnica o tem plačilu. Take pobotnice imenujejo tam „aquito a caution“, — katere listine se potem na borzi prodajajo proti primerni popustnini mlinarjem, kateri moko izvažajo iz Francije.

V Italiji so tak izboljševalni promet uvedli šele v zadnjem mesecu preteklega leta v taki obliki, kakor je pri nas v navadi. Prepričan sem, da so se tamošnji krogi natanko informovali o tej zadevi, zlasti ker so videli, da se je v našem cesarstvu razvila neka burna agitacija proti tej ministerski naredbi.

Ako se poprašamo, kje se pa izkorišča ta izboljševalni promet v našem cesarstvu, dobimo na to odgovor: v vseh onih kronovinah, katerim je vsled njihove geografične leže mogoče misliti na izvoz, ali pa v katerih ondodne železnice ali druge prometne naprave olajšujejo eksport z jako nizkimi cenami. Med prve dežele šteje Gališka, katera dobiva žito iz Rusije, Kranjska in Primorska, katerim je tudi dohajalo žito iz Rusije čez naše pristanišče Trst, med druge pa Ogrska, kjer je ondodna vlada tarife na železnicah tako znižala, da v njih pristanišče Reko izvažajo po neprimerno nizkih cenah. Vsled prekratkega časa meni ni bilo mogoče ravno o tej točki nabrati gradiva v številkah. Omejim se torej le na splošne opazke. Ker sem vže omenil našo deželo, mislim, da bo gospodom ustrezno, ako se pri tej točki prav kratko pomudim.

Po podatkih, katere smo slišali v upravnem odseku, je mlinska obrt na Kranjskem bila jako razvita, ker je večina večjih mlinov na Kranjskem delala za eksport čez pristanišče Trst zlasti v Anglijo. — Pri tem eksportu uporabljala se je ravno ona olajšava, proti kateri je naperjen predlog gospoda Povšeta in tovarišev — in gospod tovariš Luckmann povedal nam je, da je njih tvrdka, mislim da sem prav razumel „Kranjska industrijska družba“ posredovala pri tem eksportu ter na leto do 20.000 gld. in še več razdelila povrnene carine (Poslanec Luckmann: — Abgeordneter Luckmann: „Ne carine — *Frecht!*“) na one mlinarje, kateri so eksportirali.

Žal, da so se razmere vsled tarifnih razmer obrnile na slabše in naši mlini, katerih je bilo v primeri z domačo potrebo mnogo preveč, dobili so hude konkurente v tržaških in goriških mlinih, kateri so se na večji podlagi osnovali ter imeli take tarife, da so pšenico iz Ogrske dobivali po isti voznini, kakor naši kranjski, kateri slednji so bili torej za vso voznino moke do Trsta na slabšem. Pri vvozu ruskega žita pa se je ta razlika še bolj pokazala, namreč za voznino žita in voznino moke od Trsta do Ljubljane in nazaj.

Preidem na ogrske velike mline, kateri so se v zadnjih letih tolikanj povečali, da si tega pri naših razmerah še dobro predstavljati ne moremo. Samo

budapeštanski mlini mogli so v preteklem letu zmleti čez $7\frac{1}{2}$ milijonov q žita in po izreku strokovnjakov, bo se to število v kratkem času povišalo na 9 milijonov q . Ker utegne nekatere gospode zanimati bilanca onih devet velicih akcijskih budapeštanskih mlinov iz l. 1893., hočem navesti nekoliko števil.

Akcijske glavnice imajo:

Concordia	920.000
Elizabet	900.000
Prvi budapeštanski	1,000.000
Luisni	560.000
Panonia	1,220.000
Peštanski mlinarski in pekovski	900.000
Peštanski Viktoria	900.000
Peštanski valjčni	800.000
Združeni paromlini kreditne banke	510.660

Vrednost aktivnega premoženja kakor zemljišča, stavbe, inventar, žito in moka in razne druge tvarine znaša $2\frac{1}{2}$ do 5 krat toliko. Dobička pa so imeli ti mlini od $0\text{--}02\%$ do $45\text{--}95\%$, poprečno pa $14\text{--}49\%$ od akcijske glavnice. Omenjam, da je dobiček za preteklo leto bil pri večini mlinov mnogo manjši, ker so nekateri mlini imeli zgube. Da je res tako, hočem zopet podkrepiti s številkami, katere kažejo, kako je padel borzni kurz teh akcij. Primerjati hočem borzni kurz dne 31. decemb. 1893 in 31. decemb. 1894

Concordia	500	360
Prvi budapeštanski	1900	2200
Elizabet	480	420
Luisni	366	225
Panonia	900	780
Peštanski valjčni	605	700
Mlinarski pekovski	468	395
Viktoria	295	250

torej le dva sta napredovala v kurzu, drugih 7 pa je nazadovalo.

Ker si je pa gospod predlagatelj zbral pri utemeljevanju najboljši mlin, da na podlagi njegovih razmer dokáže, kako silna krivica se godi, namreč Prvi budapeštanski mlin, kateri je izkazal čez 400.000 gld. dobička v l. 1893. ali, kakor sem prej navel, $45\text{--}95\%$, bodi mi dovoljeno, da navedem, da je ta mlin sam semlel 1,200.000 q žita ali 12.000 vagonov žita. To je tolika množina, da meni vsaj imponuje. Če primerjamo to množino z dobičkom, razvidimo, da je bilo pri 1 vagonu dobička 38-30 gld. ali pri 1 q 38-3 kr., to je torej oni ogromni dobiček, kateri vzbuja vzklike. Pomisliti pa je treba, da je v tem zapopaden tudi dobiček konjunktura, ne pa samo oni iz obrti same. Ako se končno izkazani dobiček primerja s prometom, katerega je imel ta mlin in katerega hočem le okroglo vzeti z 22,000.000 gld., se nam pokaže, da znaša dobiček le 2% , kar pa vender ni tako v nebo vpjioče.

Napredek v strojih, kateri so v rabi v mlinski obrti, omogočil je, da more ta panoga našega gospodarstva sploh tekrovati z inozemstvom. Ako se je mletnina „*Машина*“, katera je v tostranski državni polovici poprečno 1 gld. 10 kr., v ogrskih velicih mlinih skrčila se na 65 in celo 50 kr. pri q , je lahko umevno, da so nam ti mlini za to diferenco naprej, brez ozira na druge okoliščine.

Da se gospodje prepričate, koliko izda napredek v strojih, hočem navesti, da se je v l. 1889. z 1,217.477 q premoga semlelo 5,015.385 q pšenice, v l. 1893. pa z 1,186.497 q celih 7,177.280 q pšenice. ali poprečno:

na 1 q v l. 1889.	0-205 q premoga
v „ 1893.	0-165 q „

torej skorej $\frac{1}{4}$ manj.

Preidem na zgodovino agitacije. Iz prej navedenih podatkov je razvidno, kako napreduje mlinska obrt na Ogrskem, in naravna posledica je, da se ta konkurenca v tostranski državni polovici zdatno čuti. Ker se izvoz v inozemstvo ni le nič vzdignil, marveč vsled neugodnih carinskih razmer pri kontinentalnih deželah in tudi v Braziliji, kamor se je večina eksporta iztekala, iskal si je ta izdelek mlinske obrti druga pota. Brazilija kot glavni konsument, morala je vsled carinske pogodbe s severo-ameriškimi zveznimi državami tem državam dati olajšave pri vvozu moke, in ker se kvaliteta severno-amerikanske moke približuje oni ogrske, namreč, ker tudi tam izdelujejo iz žita najprej „gris“ in iz tega šele fino moko, kakor našimlini, je konkurenca tje silno težavna. Zato je pa pritisk ogrske moke v tostransko državno polovico tako silen in bo, kar je le naravna posledica vsega razvitka, še vedno hujši. — Naravno je torej, da je vsled tega nastal tukaj odpor ter je iskal uzroka tem prikaznim. Ker pa v bistvu ni mogoče kaj uspešnega storiti, oprijeli so se zastopniki tostranske mlinske obrti, kakor utaplajoči slamnate bilke, zboljševalnega prometa ter videli v njega odpravi jamstvo za uspeh te obrti. Nikakor nočem pa trditi, da bi agitacija ne imela uzroka se zagnati v te razmere. Nasprotno. Pri carini se navadno plačuje v gotovini, ali pa se, kakor je bilo v tostranski polovici navadno, zahteva kavcija, katera se je mogla dati v vrednostnih papirjih in katera je bila tolikanj časa privezana, dokler eksporter ni izvozil zadostno množino moke. V Ogrskej se je pa ta zadeva tako prakticirala, da je carinski urad importeurjem carino kreditoval. Določil se je rok 1 leta, v katerem se je moralo onih 70% v obliki moke izvoziti. Ko je rok 1 leta potekel, pa so prošili importeurji za podaljšanje zastalin in ogrska vlada je tem prošnjam ugodila. Uzrok, da se je ogrska vlada v to podala, tiči v tem, da so se ravno tačas vršile carinsko-politične obravnave z Nemčijo, katera se je bila proti našim izdelkom zavarovala z varstveno carino. Ta uzrok je pa sedaj odpadl, ker so se z Nemčijo posrečili dogovori in ogrski ministerski predsednik Weckerle je dne 20. oktobra 1894 v ogrskem parlamentu, ko se je razpravljalo vprašanje o povračilu carin, sklicuje se na dognani dogovor z Nemčijo, izjavil, da se od tega časa naprej nič več ne kredituje carin na žito. Ker mi je pa ta oseba mero-dajna in jej smem verjeti, zato mislim, da je vsej dalnej agitaciji vzeta pravna podlaga. Konkurenco ogrskih mlinov so najbolj občutili na Češkem, Moravskem in Nizjeavstrijskem, kajti v teh deželah mlini ne delajo za eksport, marveč le za domačo potrebo in tu se jim ravno usiljuje ogrska moka ter jim jemlje konsumente izpred nosa. Naravno je torej, da se je odpor v teh deželah pričel.

„Böhmisch-mährischer „Müllerverband“ je na podlagi obravnav, katere so se vršile 20. decembra 1893 v praški trgovinski zbornici, v odborovi seji 7. marca 1894 sklenil agitirati pri sorodnih zadrugah, naj se na merodajnem mestu potegnejo za odpravo nedostatkov. 1. julija 1894 so ogrski mlinarji v Vešprinu se sešli ter sklenili prositi vlado, da se odpravijo nepravilnosti. Dne 8. oktobra zbrali so se interesente zopet v Budimpešti in sicer v takomenuvanem „Müllercongress“ ter vložili na trgovinsko ministerstvo prošnjo obsežajočo 1.) zadevo železnih refakcij, 2.) način informovanja glede mlinarskih zadev in 3.) omejitev prostosti glede izdelovanja vpeljanega žita. Ogrski trgovinski minister odklanjal je te zahteve kot neutemeljene ter pobijal trditve, da bi mali mlini vsled tega ginevali, ker se vvaža rumunska pšenica, češ da so tudi v letih 1886—1892, v katerih se ni nič iz Rumunske vpeljalo, ravno tako ginevali.

Tudi solnograški in gorenjeavstrijski mlinarji so se pridružili temu gibanju.

Najvišje pa so burkali valovi te agitacije v „Protestversammlung der österr. Müllerverbände und Landwirtschaftsgesellschaften“ dne 9. decembra l. l. na Dunaji, v kateri je bil referent poslanec dr. Fořt in pri kateri je bil navzoč tudi gospod predlagatelj poslanec Povše. Na tem shodu govoril je zlasti zastopnik nižjeavstrijskih mlinov gospod Amand Fuhrich, kateri je razun nekaterih političnih skokov približno govoril ravno isto, kar smo slišali iz ust gospoda predlagatelja. Shod je sklenil odposlati veliko deputacijo k trgovinskemu ministru ter mu izročiti spomenico, katera se je bila sprejela na tem shodu. Spomenica obsega 4 točke in sicer 1.) da se ogrskim kartelnim mlinom daje neopravičena produkcijska premija, 2.) pritisk na žitne cene v tostranski polovici, 3.) nezmožnost tostranskih mlinov z uspehom konkurirati z ogrskim, 4.) nepostavnost zboljševalnega prometa, kakor se zvršuje.

Te točke se na dolgo in široko razpravljajo. Razun tega so se pa še vložile 3 interpelacije v našem državnem zboru 1. po dr. Mengerji, naj se zboljševalni promet temeljito prouči, — 2. po poslancih Elb in Kirschner naj se carinski kredit odpravi in 3. po poslancih Richter in Kaiser, zakaj še vlada ni nič storila, da bi se nepravilnosti odpravile. Interesantno bi bilo še razgovarjati se ob odgovorih ogrskih ministrov v tamošnjem parlamentu na interpelacije in o priliki budgetne debate, vendar bi to predaleč segalo.

Gospod predlagatelj se tudi sklicuje na to, da so drugi deželni zbori enake predloge, kakor je njegov, vže sprejeli in da bi naš deželni zbor ne smel zaostati, marveč pokazati, da mu je mar napredek naše mlinske obrti. Iz tega pa, ako so drugi zbori tako postopali, nikakor še ne sledi, da bi tudi naš zbor moral to storiti, marveč mislim, da je naloga naša, zadevo proučiti in potem šele svoje sklepe storiti, kajti slepo slediti drugim, bilo bi nevarno, ker je lahko mogoče, da so naše razmere po vsem drugačne kot drugod in bi torej naši obrti ne le nič koristili, marveč jo še oškodovali, kar sledi v predstojećem vprašanji iz mojih prejšnjih izvajanj.

Upravni odsek je uvaževal tu navedene okoliščine ter prišel do zaključka, da se ne more izreči za predlog gospoda Povšeta in tovarišev, marveč le za to, da naša vlada pazi na to, da se ne bodo vršile nepravilnosti pri izvedbi te naredbe, zlasti, da se ne ponove neopravičeni krediti pri carini, katerih se morejo le nekateri mlini posluževati, zlasti le oni ogrski mlini, katerim je ondotna vlada posebno naklonjena.

Važnejše zdelo se je upravnemu odseku vprašanje, kako bi se dale doseči ugodnejše tarife pri naših železnicah. Ali tu je pa zopet ona nesrečna južna železnica, pri kateri je vsaka taka zahteva vže naprej odbita. Tu se sicer ni nadejati prej pomoči, dokler se s kako konkurenčno progo to družbo ne prisili na vpoštevanje opravičenih zahtev, oziroma dokler se južna železnica ne podržavi.

Vender je pa potrebno, da se našo centralno vlado zopet in zopet opominja na to nujno željo vsega prebivalstva; zato si bom usodil, v imenu upravnega odseka staviti predlog v tem smislu.

V imenu upravnega odseka nasvetujem torej:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, obrniti se do visoke c. kr. centralne vlade

a) s prošnjo, v kateri se razloži neugodni stan naše mlinske obrti in v kateri se visoka c. kr. vlada prosi, naj ona dela na to, da se nedostatki, kateri so bili združeni z izvršenjem ministerske naredbe z leta 1882. in kateri so se pojavljali zlasti v neopravičenem kreditu pri carinah na žito vpeljanim iz balkanskih dežel odpravijo, v kolikor se to do sedaj še ni zgodilo.

b) s prošnjo, naj visoka c. kr. vlada dela na to, da se železniški tarifi za žito in žitne izdelke tudi v tostranski državni polovici znižajo v taki meri kakor na Ogrskem, da bo naši mlinarski obrti mogoče, kolikor toliko konkurirati z Ogrsko.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Izjavljam, da pritrujem navetu upravnega odseka, s katerim je većinoma vsaj moj namen dosežen, da se ministerstvo prouči o stanji naše mlinarske obrti in ono od tako važne korporacije, kakor je visoka zbornica, dobi izrek, kakor ga je dobil tudi od drugih strani, po katerem mu bo mogoče z ogrskim ministerstvom se pogajati, da se odpravi zloraba, ki se je vršila, kakor vlada sama priznava, pri dotični olajšavi za mlinarsko obrt. Meni ni mar, da bi dosegel svojo trmo, zato tudi ne stavim posebne predloga, ampak mar mi je le, da se stvar vsestransko pojasni. Tudi zagovorniki priznavajo, da se gre za eksportno premijo in to dobe dotičniki s tem, da slabšo moko pomešajo z dobro, da tako postane sposobna za eksport.

Eni trditvi se ne morem udati, da je namreč eksport pri nas res tako velikansk, kajti razun neka-

terih velikih mlinov je po ogromni večini moka le omejena na domačo rabo. Radujem se, ako se nahajajo v naši deželi taki mlini. Smoter moj je bil le, da bi se okrepila naša domača in mlinarska obrt v Cisleitaniji sploh.

Gospod referent se je skliceval na gospoda tovariša Luckmanna kot strokovnjaka, ki sam vodi velik parni mlin. Rekel je, da se vrši velik eksport in da se je mnogo tisočakov kot povračilo za vpe-ljano tujo pšenico razdelilo med manjše mlino. To je pomota, tistih 20.000 gld. ni restitucija colnine, ampak povračilo znižanega tarifa na železnici, tako imenovana refakcija.

V drugem pa moram odkritosrčno reči, dokler častiti gospod poročevalec z boljšimi dokazi ne pride, ostajam pri svojih nazorih glede one zlorabe na kvar naši obrti, kajti odkar so se tiste olajšave začele izkoriščati, jel je padati eksport moke od velikih ogrskih v inozemstvo. Leta 1882. je znašal 1,336.000 kvintalov, leta 1892. le 955.139 kvintalov in leta 1893. 1,046.110 kvintalov. Eksport moke v Cisleitaniji pa je narastel od leta 1882. do leta 1893. od 1,579.000 kvintalov na 4,581.863 kvintalov. To pa ravno dokazuje, kako veliki ogrski eksporterji preplavljajo naša tržišča z balkansko moko in to je bil povod, da sem stavil svoj predlog.

Omenjam le še, da sprejemem nasvet uprav-nega odseka, ker utegne venderle v to pripomagati, da ministerstvo skuša odpraviti one zlorabe in va-ruje interes avstrijske mlinarske obrti.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Luckmann ima besedo.

Abgeordneter Luckmann:

Ich hätte den ausgezeichneten Ausführungen des Herrn Referenten nichts beizufügen, nur möchte ich ein Mißverständnis dahin aufklären, daß die Vertheilung einer gewissen Summe Frachtenrückvergütungen, nicht aber Zollvergütungen betraf, das ist ein Unterschied und ein Mißverständnis, welches ich hiemit berichtigen möchte. Den Ausführungen des unmittelbaren Herrn Vorredners hätte ich nur eine Bemerkung entgegenzusetzen. Er hat erwähnt, daß die krainische Mühlenindustrie nicht für den Export gearbeitet hat. Im großen und ganzen haben wir in Krain gar keine sehr großen Mühlen, wenn man den Maßstab anlegt, wie sie in anderen Ländern, besonders in Ungarn vorhanden sind, alle diese Mühlen, deren es in den Siebziger-Jahren beiläufig 3000 gab, haben hauptsächlich für den Export gearbeitet und wie dieser aufgehört hat und man für Triest und Fiume nicht mehr arbeiten konnte, erst von da an herrscht die Misere. Der Grund der Concurrenz-Unfähigkeit der krainischen Mühlen liegt hauptsächlich an den ungleichen Eisenbahn-Tarifen, welche das Geschäft zum Erliegen brachten. Dies ist schon so oft ausführlich dargelegt worden, daß ich glaube, Ihre Zeit zu sehr in Anspruch zu nehmen, wollte ich die Richtigkeit dieser Behauptung nochmals begründen. Außerdem aber, meine Herren, waren manchmal schuld daran auch Mißernten in Ungarn; wir waren und sind noch jetzt darauf angewiesen,

ungarischen Weizen zu beziehen, denn unser heimischer Weizen reichte nicht aus und wir mußten $\frac{9}{10}$ des Bedarfes mit der Einfuhr des ungarischen Weizens decken. Wenn es nun in Ungarn eine Mißernte gab, was geschah dann bei uns? Aus Südbungarn konnten wir nach Krain keinen Weizen beziehen und wir hatten nur Steiermark zur Verfügung, aber aus diesem Weizen bekommt man kein gutes Mehl und somit war man genöthigt, den Mühlenbetrieb einzustellen oder russischen Weizen einzukaufen, weil dieser ebenso kräftig ist, wie der ungarische. Das war in den Siebzigerjahren der Fall und es dauerte vielleicht 5 oder 6 Jahre, daß man den heimischen Weizen mit russischen gemischt vermahlen hat. Heute würde es den Mühlen in Krain nicht mehr schaden, wenn man das Mahlverfahren aufheben würde, weil diese das Mahlverfahren jetzt nicht ausüben; es convenirt nicht aus Rumänien oder Serbien den Weizen nach Krain zu beziehen, das kann nur in Ungarn conveniren, aber man muß ein wenig voraussehen, die Erfahrungen früherer Jahre berücksichtigen und dann fragen: Was wird wieder geschehen, wenn z. B. in Ungarn, hauptsächlich im Banat und in den Theißgegenden, wo der harte, kräftige Weizen produziert wird, eine Mißernte eintritt, so daß wir von dorthier keinen Weizen bekommen können? Das Gleiche, wie in den Siebzigerjahren, man würde über Triest russischen Weizen einführen. Dann wäre das Mahlverfahren aufgehoben und wir hätten nun lange zu thun, bis es wieder eingeführt würde, indem man uns einwenden würde: Das ist ja auf eueren Wunsch geschehen! Vorsichtsweise können wir also das Fortbestehen des Mahlverfahrens nur unterstützen, nicht aber wünschen, daß es aufgehoben werde, aber Mißbräuche sollen aufgehoben werden, man soll gegen die großen Mühlen in Ungarn ebenso strenge auftreten, wie man es gegenüber den österreichischen thut, nämlich pupilarmäßig sichere Papiere als Caution verlangen und bevor das Mehl nicht ausgeführt ist, die Caution nicht zurückgeben. Wenn in Ungarn gerade so verfahren wird, wie bei uns, so wird diese Erleichterung uns nicht schaden, die Aufhebung einer Maßregel aber, die unsere Mühlen auch brauchen werden, wenn z. B. in Ungarn eine schlechte Ernte kommt, was ich zwar nicht wünsche, was aber möglich und schon da gewesen ist, dann wollen wir uns mit dem russischen Getreide behelfen und deshalb wollen wir, daß das Mahlverfahren bestehen bleibt. In diesem Sinne empfehle ich die Anträge des Verwaltungsausschusses zur Annahme, den Herrn Referenten aber bitte ich den Irrthum bezüglich Zollrückvergütungen zu corrigiren.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Lenarčič:

Ker noben protipredlog ni stavljen, nimam ničesa omeniti. Svoje poročilo popravljam v tem oziru, da tistih 20.000 gld., katere je na leto razdelila kranjska industrijska družba med mlinarje eksporterje, ni bilo povrnjenih kot carina, ampak kot refakcija voznine.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje.
Gospodje, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obsedeti.
(Obvelja. — Angenommen.)
Na vrsto pride:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Ribnici za podporo za popravilo občinskega mostu na Bregu.**11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Reifnitz um Subvention behufs Herstellung der Gemeindebrücke in Breg.****Poročevalec dr. Papež:**

Visoki zbor! Županstvo v Ribnici prosi za proglazenje občinskega mostu na Bregu za samostavno stavbo in urstitev v višji razred, in zaradi nujne poprave istega za deželno podporo. V prošnji pravijo prosilci: (bere: — liešt:)

„Zadnja povodenj, ki je bila v ribniški dolini dné 16. t. m., podrla je več zasebnih in dva pod-občinska mosta v Ribnici, enega pa na Bregu hudo poškodovala t. j. levo kolono in škarpo raztrgala in podrla.

Ker ta most služi večinoma prebivalcem vasij Sajeveca, Bukovice, Dan, Jurjevice, Brež, Kota itd. t. j. prebivalcem vasij drugih občin, stoji pa vendar na ribniškem občinskem ozemlju in ker je vzdrževanje in popraviljanje tega mostu za samo občino Ribnico, katera ta most najmanj rabi, precej draga stvar, usoja se podpisano županstvo preponižno prositi, da bi se ta most v smislu § 7 zakona od dné 28. julija 1889. l. št. 17 dež. zak. proglasil za samostavno stavbo ter gledé popraviljanja in vzdrževanja uvrstil v kako višjo vrsto, kakor spada dotična občinska pot, najbolje v okrajne ceste.

Ko pa bi se to tako naglo ne moglo izpeljati in zvršiti, se prosi, da bi visoki deželni zbor za sedaj vsaj eno deželno podporo za prvo popravilo tega mostu podeliti blagovolil, da se tako še morebiti večjo škodo odvrne.

Razlog, da se obrača podpisano županstvo naravnost k visokemu deželnemu zboru, je nujnost stvari, da se tako čim prej mogoče odpravi še večja nevarnost.“

V tej prošnji se prosi torej za dvojce:

- 1.) naj se most, ki veže dve progji občinske ceste, prevzame kot okrajnocestni objekt in
- 2.) naj bi se dovolila podpora, da se most hitro popravi.

Kar se tiče prve prošnje gledé uvrstitve mostu med okrajne ceste ali okrajnocestne objekte, treba poprej sklepa okrajnocestnega odbora, o katerem v tej prošnji ni nič povedano, ker se najbrž ni nič sklenilo, in kar se tiče podpore za popravilo mostu,

pa manjka vsak proračun. Treba torej, da najprej deželni odbor poizveduje to in ono, in zato predlaga upravni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Ta prošnja se izroča deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati ter prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prekinem sejo, ki se bo točno ob 4. uri nadaljevala.

(Seja prestane ob 1/2 2. uri popoldne in se nadaljuje ob 4. uri 10 minut. — Die Sitzung wird um 1/2 2 Uhr Nachmittag unterbrochen und um 4 Uhr 10 Minuten wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

Proglāšam sklepčnost visoke zbornice. Nadaljujemo sejo.

Na vrsto pride točka:

12. Priloga 60. Poročilo upravnega odseka o načrtu novega lovskega zakona za vojvodino Kranjsko (k prilogi 30.) in o dotičnih prošnjah.**12. Beilage 60. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Entwurf des neuen Jagdgesetzes für das Herzogthum Krain (zur Beilage 30) und über die diesbezüglichen Petitionen.****Poročevalec dr. Tavčar:**

Visoka zbornica! Dotično poročilo je tiskano, zategadelj mi za sedaj ne preostaje drugzega, nego da se v imenu upravnega odseka sklicujem na tiskano poročilo. Omeniti moram, da so došle na visoko zbornico različne peticije gledé lovskega zakona, ki so vse jednega in istega besedila. Zato bo zadoščalo, če prečitam jedno teh prošenj, ki so vložene večinoma po kmetijskih podružnicah iz cele Kranjske. Peticija se glasi:

„Visoka zbornica!

V tekočem zasedanji bo visoka zbornica sklepala o novem lovskega zakonu. Ker je lov velevažnega pomena za razvoj kmetijstva, zdi se nam podpisanim kmetovalcem potrebno naznaniti svoje želje gledé lovskega zakona.

Načrt, katerega je izročila visoka vlada dné 17. januarija 1893. l. visoki zbornici v razpravo, je narejen zgolj za koristi lovcev, na koristi kmetovalcev se pa ne ozira. Zlasti nam kmetovalcem ne uga-

jajo v vladnem načrtu §§ 9., 11., 58., 59., 65., 66. in 77.

Ad § 9. V korist kmetijstva je le kratka zakupna doba. Ako bi se zakupna doba odločila na 10 let, bi nekateri zakupniki zaredili toliko divjačine, da bi vsa polja uničila. Tudi je pričakovati, da bo pri kratki zakupni dobi vedno več lovcev prišlo k dražbi lova. Zatorej naj bi bila zakupna doba še krajši, kakor jo določuje dosedaj veljavni zakon.

Ad § 11. Radi velike razlike med posameznimi deli občine in radi tega, da bi tudi manj premožni zamogli se udeležiti dražbe, naj bi se dajal lov v najem vselej za vsako davčno občino posebej, ne pa za celo občino skupaj.

Ad § 58. Neznosno poseganje v tujo lastnino bi bilo, ko bi se smeli psi in mačke 120 m od hiš oddaljene kar pobijati. Kmetovalec teh živalij gotovo ne redi v veselje ampak za potrebo. Kadar jih vzame s seboj na dostikrat po eno uro oddaljene njive, jih pač ne more imeti privezanih na vrvice. Dokler je mačka jedino uspešno sredstvo za pokončevanje miši, bi delal lovec krivico, ako bi jo streljal. Kdo naj pa potem kmetu miši polovi?

Ad § 59. Ker kmetovalec brez orožnega in lovskega lista škodljivih živalij streljati ne sme, naj mu zakupnik lova povrne tudi škodo, katero so naredile nelovne živali. Da bi dala politična oblast vsem posestnikom lovske in orožne liste zgolj radi tega, da bi smeli streljati škodljive živali, ni pričakovati uže z ozirom na § 50.

Ad § 65. Najbolj krivičen je pa § 65. v vladnem načrtu. Kadar smo se kmetovalci pritožili o krivici sedanjega lovskega zakona, mislili smo na § 4. zakona od 19. maja 1889., ki isto določuje, kar § 65. v vladnem načrtu. Ta določba naklada sadjerejcem neznosno breme. Ako bo zakon zahteval, da mora sadjar drevesca zavarovati pred divjačino, sicer nima pravice zahtevati odškodnine, potem moramo slovo dati sadjereji. Mladi sadni naraščaj je izročen na milost in nemilost malovredni divjačini. Ta določba je nadalje tako negotova, tako nedoločna, da bi se dala komisiji odločitev, je li zabramba bila dejansko primerna ali ne. Prvo pravilo dobrega zakonodajstva mora pač biti jasnost, določnost v izrazih. Ako ostane § 65. tako, kakor je v načrtu, ne bo treba nobenemu zakupniku plačevati odškodnine, kajti če je sadjar drevesca dobro zavaroval, jih divjačina poškodovati ne bo mogla, ako jih pa zavaroval ni, odškodnine ne bo mogel zahtevati. Ako novi lovski zakon določi naravnost, kakor določuje lovski zakon za Češko od 1. junija 1866. v § 45., da mora zakupnik lova škodo storjeno po divjačini vselej in pri vseh okoliščinah povrniti, potem pritožbe kmetovalcev ne bodo nikoli jenjale. Leto za letom bomo morali povzdigovati svoj glas in prositi za spremembo § 65.

Ad § 66. Tudi § 66 je za kmetovalce skrajno neugoden. Ako pridelkov o pravem času ne spravijo, izgube pravico do odškodnine. Po mnogih krajih primanjkuje delavcev, drugi so tolikanj revni, da jih najeti ne morejo. Zanašajoč se na lepo vreme

jih hočejo polagoma sami spraviti. Tak revež naj bi torej ne dobil odškodnine?

Ad § 77. Jako nesrečen utegne postati tudi § 77. zlasti pod št. 3. Sedaj veljavni § 9. zakona od 19. maja 1889 je vender mnogo ugodnejši. Po vladnem načrtu naj bi tožnik plačal del uradnih in strankarskih stroškov, ako od toženca brez uspeha ponujani poravnalni znesek ni bil manjši, nego tožniku prisojeni znesek. Pri taki določbi se bo sleharni bal zahtevati odškodnino potom postave, ker utegne biti obsojen v povrnitev stroškov obravnave, ki morebiti več znašajo, kakor njegova škoda. Saj je cenitev nekaj jako subjektivnega. Komisija jemlje navadno v poštev samo takozvano tržno ceno, ne ozira se pa na druge okoliščine. Visoka zbornica naj blagovoli torej to točko tako prenarediti, da plačuje vse stroške vselej zakupnik lova, ako je divjačina resnično kaj škode naredila.

Visoka zbornica! Navedli smo nekatere želje gledé lovskega zakona. Pojasnili smo, katere določbe v načrtu lovskega zakona so našim potrebam posebno neugodne. Ker so kmetijske koristi pač važnejši nego lovske koristi, saj je le kmetovalec stember države, ne pa lovec, zatorej naj se visoka zbornica pri posvetovanji o lovskem zakonu blagovoljno ozira na naše potrebe ter nas postavnim potom obvaruje škode pred nenasitljivo divjačino. Ako bomo zamogli kmetovalci brez strahu pred škodo obdelovati svoja polja, zasajati sadonosno drevje, potem šele se bo povzdignilo naše in z našim blagostanje cele dežele.“

Tako se glase vse prošnje, ki so v zadevi lovskega zakona došle visokemu deželnemu zboru.

V drugem vzdržujem predloge, kakor so tiskani v poročilu upravnega odseka, to je v prilogi 60. in ki se tako-le glase:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Priloženemu načrtu zakona se pritrjuje.
2.) Deželnemu odboru ze naroča, izposlovati temu zakonu Najvišje potrjenje.

1.) Dem anruhenden Gefekentwurfe wird die Zustimmung erttheilt.

2.) Der Landesauschuss wird beauftragt, denselben die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Dalje se stavi še neka resolucija, ki pa pride šele v razpravo, ako bo načrtani zakon odobren.

Predlagam, da visoka zbornica takoj prestopi v podrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Nikakor ni moj namen, da bi morda, uporabljaje tisti izraz, ki se je izrekel pri šolski debati, hotel izpustiti pravega zajca med ljudstvo, ki želi spremembo lovskega zakona, in agitirati z njim pri prihodnjih volitvah. Tudi ne nameravam, da rabim izraz gospoda poslanca dvornega svetnika Šukljeta, svojemu govoru pridati razne ingredijence nekako kot opojno pijačo volilcem, tem-

več napraviti hočem le nekatere kratke opazke, da označim svoje in mnenje svojih tovarišev, da se ne bo sodilo, da vstopimo brez pomislekov v specialno debato, ali da je načrtani zakon popolnoma po volji nam, oziroma onim, ki so že toliko časa trkali in prosili, da se lovski zakon spremeni.

Gospoda moja, gotovo ni treba obširno razkladati one krivice, ki se po obstoječem zakonu gode sadjerejcem po zajcih. Ne samo v političnih, ampak tudi v strokovnih listih so se te stvari razpravljale, in znano je, da so dotične pritožbe mnogokrat bile opravičene. Koliko truda ima sadjerejec, da izredi drevesce, potem pa pride mrha, zajec, ter mu je pokonča, da mora kmet vsako veselje do sadjereje izgubiti. Dela in trudi se in kaj ima nazadnje od tega? Ni čuda, da se ljudje potem povprašujejo, čemu vse knjige, čemu sadjerejska šola na Grmu, čemu pouk v sadjereji na šolah, če potem ni sredstva, zabraniti škodo po divjačini. Da, tako daleč gredo nekateri, da zahtevajo, naj se zajec proglasi kot škodljiva žival in naj se za pokončevanje zajcev dovolijo premije, kakor za vidre in lisice. Jaz ne stojim na tako strogem stališči, kajti priznavati moram, da je lov tudi pri nas narodno-gospodarskega pomena, akoravno ne tolikega, kakor v drugih deželah.

Želja moja in gotovo vseh gospodov poslancev je, da se napravi pravo razmerje med lovskimi upravičenci in sadjerejci, kakor je to naglašal gospod poročevalec sam. Opuščam vse druge opazke in le rečem, da je deželni odbor vladni načrt precej predrugačil na korist sadjerejcem, vendar pa sem jaz dobil ta utis, da se ni mogel otresti nekaterih ozirov na lovce, kar nam tudi svedoči to, da vidimo med poslušalci gospode, ki so prijatelji lova. Vender pa moram priznati, da je sedanji najnovejši načrt mnogo boljši od vladnega načrta, ker ustreza vsaj nekaterim željam sadjerejcev in kmetovalcev. Tako na pr. je lovška zakupna doba od 10 let skrajšana na 5 let in po preteku teh petih let mora politično oblastvo lov zopet dati v zakup, ne pa da bi se zakupna doba, kakor se je poprej večkrat zgodilo, brez dražbe smela podaljšati, ako lovski upravičenec naznani okrajnemu glavarstvu, da hoče lov obdržati. Ta stvar je dajala ljudstvu povod mnogim pritožbam. Znana sta mi še iz lanskega leta dva slučaja. V enem slučaji — bilo je v kočevskem okraji — niso bili zadovoljni, da je okrajni glavar kar sam od sebe podaljšal zakupno dobo. Zahlevali so javno dražbo. Šele čez leto dnij je bila dražba razpisana, kmetje so dobili lov v zakup za polovico višji znesek. Okr. glavar pa jim je iz same nevošljivosti nagajal in ker se mu kmetje menda tudi niso hoteli uklanjati, kaznoval jih je po 50 gld. (Čujte!) Deželna vlada je vsled priziva znižala kazen.

Drugo, kar je v novem načrtu tudi izboljšano, je to, da se daje županstvom prilika in pravica, da razsojajo v pravnih gledé škod storjenih po divjačini, ako dotična odškodnina, ki se zahteva, ne presega 40 kron. Tudi to je velika dobrota. Vsaj sami veste in v odseku se je tudi od strani vlade same priznalo, da mnogokrat ljudje, ki so imeli ogromno škodo, niso zahtevali odškodnine, ker so se bali

dolgih potov in gotovih troškov, prepira in zamere, tako, da so rajše doma ostali. Določba § 42., ki daje županstvom to pravico, je že mnogo ugodnejša za sadjerejce, kakor v prejšnjem zakonu.

Vender pa moram izjaviti, da brez pomislekov ne prestopimo v specialno debato, in da se ne bo napačno tolmačilo, usojal si bom izreči nekatere želje, na katere se upravni odsek ni oziral, in v specialni debati nasvetovati nekatere premembe.

Ena teh želj bi bila, da naj bi smele tudi občine jemati lov v zakup ter ga zvrševati po svojih lovcih, posebno ako se daje lov v zakup za prav neznatne svote. Lovski patent iz leta 1849. prvi, da se sme to goditi, sedanji zakon pa se ne ozira na to željo, ki se mi, akoravno nisem niti sadjerejec niti lovec, ne zdi neopravičena.

Potem je v § 42. novega načrta določeno, da sme politično c. kr. okrajno oblastvo najdalje za dve leti ustaviti lov na določene živali. Ta določba je taka, da utegne v gotovem slučaji sadjerejcem mnogo škodovati.

Recimo, da se ustavi lov na zajca. Vprašanje nastane, kdo pa bo v tem slučaji, če zajec škodo stori, to škodo povrnil? Lovski zakupnik bo rekel, da ne plača ničesa, ker ni imel pravice loviti. V tem oziru torej pogrešam jasne določbe.

Potem imamo § 56. Ta paragraf je sicer sam na sebi jako umesten, vendar pa bi gledé na mnogostransko željo našega kmetkega prebivalstva mislil, da naj bi odstavek gledé otrovnih tvarin, ki se je pridral od deželnega odbora načrtanemu paragrafu, popolnoma izpadel. V § 56. je sicer rečeno, da se smejo otrovne stvari nastavljeni samo po zimi, ali gospoda moja, večkrat se je že pripetilo, da se je ljudem po teh otrovanih tvarinah, po zastrupljenem mesu zgodila velika škoda. Znano mi je več slučajev. Enkrat sta poginila dva vola, drugje krava, in nekeje v ljubljanski okolici več prašičev, ki so se pasli v hosti. Kako je živina prišla do strupa, ni se moglo poizvedeti, ali strokovnjaki so trdili, da je poginila po zastrupljenem mesu. Otrovane tvarine nastavljeni naj se torej sploh prepove, tudi za zimo. Kakor sem že rekel, načrtani zakon ima nasproti sedaj veljavnemu nekatere olajšave za kmeta, toda zadovoljen pa ne more biti z njim nihče drugi, ko lovec.

V § 59. je določeno, da smejo lovci pse in mačke streljati, če jih dobijo najmanj 400 m od hiš. Gledé psov ne rečem ničesar, ker pes, ki se okrog klati, ni dosti vreden, ampak mačke pa hodijo po leti daleč od hiše miši lovit. Mačke bi se torej ne smele streljati. (Poročevalec dr. Tavčar: — Bericht-erftatter Dr. Tavčar: „Samo v gozdu!“)

K § 62. bo, kakor mislim, eden mojih gospodov tovarišev stavil predlog, da se lov ob nedeljah in praznikih popolnoma prepove. O tej stvari jaz torej ne bom govoril, pač pa mi daje § 68. najpoglavitejši povod, da sem se oglasil k besedi. Ako bi se ta paragraf le nekoliko drugače glasil, ne imel bi pomislekov, tako pa je določilo na vsak način prehod za kmetški stan in je tudi v nasprotju z dotičnimi določili drugih deželnih zborov. Tu niso nastavljene zanjke zajcem, ampak nevednim polje-

delcem in sadjerejcem. Določba se bo zavijala, kakor se bo hotelo, in kmalu se bodo ljudje začeli oglašati s starimi pritožbami in zahtevami, da se zakon zopet spremeni. Torej je na vsak način želeti, da se ta paragraf popravi. Boljše kakor to določilo, trdijo sadjerejci, je določilo starega zakona.

Drugih stvari ne bom omenjal. Označiti sem samo hotel svoje in svojih ožjih tovarišev stališče; glasoval bom za prestop v specialno debato, izrekam pa tudi, da bom za svojo osebo, ako se zlasti § 68. ne bo spremenil v tretjem branji, glasoval proti celemu zakonu.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

A. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Den eigentlichen Anstoß zu dem heute dem hohen Hause vorliegenden Gesetzentwurfe hat jene Vorlage gebildet, welche von Seite der Regierung bereits vor mehreren Jahren eingebracht wurde. Heute liegt ein Gesetzentwurf vor, welcher sich von dem damals eingebrachten Entwurfe wohl in vielen Punkten sehr weit entfernt. Den Standpunkt, welchen die Regierung bezüglich dieses Entwurfes einnimmt, muß ich zunächst dahin präzisiren, daß sich die hohen Centralstellen selbstverständlich vorläufig vollkommen freie Hand behalten müssen, nachdem die Zeit seit Abschluß der Ausschussberathungen eine viel zu kurze war, als daß alle diese Stellen, die hier in Betracht kommen: Das hohe Ministerium des Innern, das Ackerbauministerium und das Justizministerium sich über diese verschiedenen Punkte, welche in dem Gesetze einer Änderung unterzogen wurden, hätten einigen können, zumal die vom Ausschusse ausgearbeitete Vorlage erst vor wenigen Tagen in Druck erschienen ist. Von Seite des Ausschusses wurden in diese Vorlage manche Stellen wieder aus dem ersten Regierungsentwurfe übernommen, und insoferne kann allerdings behauptet werden, daß die Vorlage, wie sie von dem Verwaltungsausschusse ausgearbeitet wurde, sich mehr jenem Gesetzentwurfe nähert, als der Entwurf des Landesauschusses, und insoferne muß demselben auch vom Standpunkte der Regierung der Vorzug eingeräumt werden. Es sind aber auch in diesem Entwurfe noch mehrere Punkte, welche sich von der Regierungsvorlage bedeutend unterscheiden. Zu diesen gehört in erster Linie die Bestimmung des § 5 bezüglich der Eigenjagden, dann jene Bestimmungen, welche laut des Gesetzentwurfes auf die Competenz der Behörden sich beziehen, und endlich ist eine nicht unwesentliche Änderung zu finden im § 73 des Gesetzentwurfes, bezüglich der Schadenerjagdpflicht in Obst- und Ziergärten und dergl. Was nun zunächst den § 5 anbelangt, so hat die Regierungsvorlage das Eigenjagdrecht auch bezüglich solcher eingezäunter Grundstücke zugestanden, welche zwar dem Wilde zugänglich, vom Menschen aber nur dann betreten werden können, wenn er entweder durch die Thür oder über die Einzäunung sich den Weg sucht. In Krain sind in letzterer Beziehung keine wesentlichen Klagen über den Mangel einer derartigen Bestimmung vorgekommen und ich will daher die Weglassung dieser Bestimmung nicht gerade mit besonderem Nachdrucke be-

tonen, immerhin aber erscheint es aus mehrfachen Gründen wünschenswert, daß diese Bestimmung aufgenommen werde, weil durch die Einzäunung der Grundbesitzer zu erkennen gibt, daß er wünsche, daß sein Grundstück von Fremden ohne besondere Erlaubnis nicht betreten werde, und es nur billig ist, daß diesem Wunsche durch die Gesetzgebung Rechnung getragen werde. Was die Änderung im Verfahren bei Wildschadenersatzansprüchen, respective in der Competenz anbelangt, so kann dieselbe als eine sehr bedeutame Änderung bezeichnet werden, ich kann sie aber nicht zugleich als hervorragend glücklich bezeichnen, weil ich überzeugt bin, daß sich die Gemeinden mit der neuen ihnen aufgebürdeten Last nicht befreunden werden; außerdem ist aber ein weiterer Grund, diese Bestimmungen nicht als besonders glückliche zu bezeichnen, der, daß die Bestimmungen über das Verfahren, die Vornahme der Schätzung, die verschiedenen Vergleichsversuche über die Kosten des Verfahrens u. s. w. denn doch ziemlich complicirt sind, und es kaum zu erwarten steht, daß die sämtlichen Gemeindevorsteher, von denen, wie es dem hohen Landtage bekannt ist, viele kaum des Lesens und Schreibens kundig sind, in der Lage sein werden, die complicirten Bestimmungen des Gesetzes entsprechend zu handhaben. Über diese Frage mich näher auszusprechen, wird vielleicht der Anlaß gegeben sein, wenn das hohe Haus in die Specialdebatte eingehen sollte. Die Bestimmung des § 73 involvirt eine bedeutende Veränderung gegenüber dem Gesetzentwurfe durch die Verschiebung der Beweislast, eine Änderung, die für den Jagdpächter sehr gefährlich sein kann, und die, was ich eigentlich in den Vordergrund stellen möchte, juristisch nicht recht haltbar ist. Allerdings findet sich eine adäquate Bestimmung in dem Landesgesetze vom Jahre 1889, ich glaube aber, daß gerade diese Bestimmung mehr oder weniger durch ein Versehen in jenes Gesetz gekommen ist, denn diejenigen Herren des hohen Hauses, welche Juristen sind, werden zugeben, daß die negative Beweisführung, welche im § 73 aufgenommen erscheint und die auch im Gesetze vom Jahre 1889 angeordnet ist, juristisch nicht haltbar ist. Einen negativen Beweis zu führen, das widerstrebt wohl der Beweistheorie in civilrechtlichen Sachen.

Dies sind die Hauptmomente, in welchen die gegenwärtige Vorlage sich von der Regierungsvorlage unterscheidet, sie unterscheidet sich aber auch noch in einem anderen wesentlichen Punkte, und das ist in der Feststellung der Jagdgebiete vor jeder Citation. Daß die Regierungsvorlage in dieser Beziehung genaue Bestimmungen enthält, welche eine sichere Feststellung dieser Jagdgebiete entschieden verbürgen, wird wohl niemand in Abrede stellen wollen. Allerdings ist damit die Verpflichtung für den Eigenjagdbesitzer verbunden, die Jagd nach Ablauf der Jagdperiode neu anzumelden, eine Verpflichtung, die anscheinend ein Unrecht involvirt, weil man glaubt, daß ein bestehendes Recht, welches einmal anerkannt ist, doch anerkannt bleiben soll und man den Berechtigten zu einer neuen Anmeldung nicht zwingen kann.

Ich habe bereits im vorigen Jahre die Ehre gehabt, auf diesen Punkt zurückzukommen und möchte auch heuer diesmal wieder die Bemerkung machen, daß wir analoge Bestimmungen haben, wo der Beweis eines erworbenen Rechtstitels wieder verlangt wird, weil die

Grundlage dieses Rechtstitels selbst durch Veränderungen im Laufe der Zeit alterirt werden kann, wie z. B. die Zuerkennung der Begünstigung auf Grund des § 17 des Wehrgesetzes, wo der Rechtstitel von Jahr zu Jahr nachgewiesen werden muß, weil Veränderungen im Familienstande entstehen können, welche diesen Rechtstitel zum Falle bringen; also haben wir schon da eine analoge Bestimmung, daß solche Rechtstitel von Jahr zu Jahr nachgewiesen werden müssen. Ich glaube, daß gegen diese Bestimmung eine begründete Einwendung eigentlich nicht geltend gemacht werden kann, wohl aber trägt diese Bestimmung zur Feststellung der Jagdgebiete entschieden bei.

Aus allen diesen Gründen, ferner weil der Regierungsentwurf wegen der systematischen Behandlung des ganzen Komplexes von Fragen, die hier zu Tage treten, vielleicht auch den Vorzug verdient vor jenem des Landesauschusses, respective des Verwaltungsausschusses, erlaube ich mir, nachdem von Seite des Verwaltungsausschusses der Antrag gestellt wird, auf die Berathung der Regierungsvorlage nicht einzugehen, dem hohen Landtage denn doch die Regierungsvorlage neuerlich zu empfehlen; für den Fall jedoch, als in die Berathung der Ausschussvorlage eingegangen werden sollte, erkläre ich nochmals, daß die Regierung, wenn sie auch bereit ist, an der Specialdebatte sich zu betheiligen, sich in dieser Beziehung durchaus nicht für gebunden erachtet und sich freie Hand wahren muß, erst nach Abschluß der ganzen Verhandlung jene Stellung zu kennzeichnen, welche sie diesem Gesetzentwurf gegenüber definitiv einnehmen wird.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec dr. Tavčar:

Govor častitega gospoda poslanca dr. Žitnika mi ne daje posebnega povoda, odgovarjati mu na dolgo in široko. Kar je navedel, to bi spadalo bolje v razpravo pri posameznih določbah, nego sedaj v splošno debato. On sam je moral že priznati, da se je upravni odsek pri posvetovanji o zakonu gotovo bolj oziral na razmere kmetskega stanu nego na lovce. V tem oziru mora vsakdo pripoznati, da je upravni odsek storil svojo dolžnost nasproti slovenskemu kmetovalcu.

Kar se tiče splošnih opazek gospoda dr. Žitnika, ni jih bilo mnogo tacih, na katere bi bilo potrebno reagovati, in tudi opazka, da je nekoliko prijateljev lova prišlo poslušat današnjo razpravo, se mi ne zdi tak argument, s katerim bi se dalo uspešno oponirati. Če pogledam na galerijo, ne vidim niti jednega kmeta, in iz tega bi mogel nasprotno tudi jaz nek sklep storiti, da namreč kmetom nič ni ležeče na lovskem zakonu, ker bi bili sicer morali priti razprave te zbornice poslušat.

Častiti gospod poslanec dr. Žitnik je med drugim izrekel željo, da bi kazalo malim občinam dopuščati, da same zvršujejo lov. Gospoda moja, neko posebno važnost pokladam na to, da naj se tako določilo ne vpelje. Prepričan sem, da je veliko večja

škoda za kmeta, ako se ga polasti strast do lova, kakor ona, kojo mu zajci napravijo. Ne poznam večje nesreče za kmeta, kakor je strast do lova. Ta strast je naravnost njegov ekonomični pogin. Kmet in lov se ne strinjata in marsikak kmet je vsled te nesrečne strasti že prišel na boben. Zato Vam polagam na srce, da opustite vsako tako določbo, ki bi utegnila kmetom dati priliko, da postanejo lovci, ker bi jim s tem silno škodovali, na drugi strani pa čisto nič ne koristili.

Gospod dr. Žitnik je navajal slučaj, da sta poginila dva vola vsled zastrupljenega mesa. Stvar je nejasna, kakor je gospod predgovornik sam priznal. Pripetila se je baje v Davčah za Železniki; ali voli po navadi ne jedo mesa in mogoče je, da jih je kak hudobni človek zastrupil. (Ugovor na levi. — Widerspruch links.) Bolj mogoče je to vsekako, kakor pa da bi bili voli jedli surovo meso. Ali dandanes je že tako v navadi, da hočejo nekateri lovce postaviti v vrsto nelovnih živali in ti potem zvrčajo vso krivdo, koder se kaj zgodi, na lovce. Jaz vsaj moram jako dvomiti, da bi bila vola res poginila vsled nezadostnih določeb lovskega zakona.

V drugem mi bo v specialni debati prilika, odgovarjati gospodu predgovorniku.

Častiti gospod vladni zastopnik je zagovarjal vladno predlogo in naglašal različne pomisleke, katere ima vlada nasproti načrtu upravnega odseka. Omenjal je § 5., ki se je v predležeci obliki sprejel iz razlogov, ki so v tiskanem poročilu navedeni in zato, ker je odsek prepričan, da bi ne bilo dobro za naše ljudstvo, ako bi se samosvoji lovi pomnožili tako, kakor želi vlada.

Častiti gospod deželni predsednik je spodbijal spremembo postopanja pri lovskih odškodninah, ker je upravni odsek nekoliko kompetence odkazal županom. To je sicer nekaj novega, ali jaz pričakujem dobrih nasledkov od te določbe. Gotovo bodo s tem izginile pritožbe, ki jih imamo sedaj proti lovskemu zakonu gledé takozvanih krivičnih razsodeb o odškodninah, prepiri na lovskem polji bodo postali redkejši in sklepale se bodo večkrat poravnave, ki bodo vseč tako lovskemu zakupniku kakor kmetu. Glede primere z vojaškim zakonom usojam si le izreči, da se lovski zakon, ki za javno življenje končno nima velikega pomena, pač ne more primerjati z drugimi važnimi zakoni in posebno ne z vojaškim zakonom. Ta zakon ima čisto drug pomen za javno življenje in tam je gotovo opravičeno, da se morajo pravice, ki jih daje zakon, oglasiti od dobe do dobe. Ali določbe takega zakona se ne dajo primerjati s predpisi lovskega zakona, ki ne sega tako globoko v socialno življenje.

Zaradi tega še jedenkrat prosim, da visoka zbornica preide v nadrobno razpravo o predloženem načrtanem zakonu.

Deželni glavar:

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom gospoda poročevalca, da se o predloženem načrtu zakona preide v specialno debato, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predno prestopimo v specijalno debato, usojam si predlagati, da bi v svrhu okrajšanja gospod poročevalec čital samo številke paragrafov in da bi se gospodje, ki žele govoriti, oglasili pri dotičnem paragrafu, ali da bi tisti, ki žele, da bi se o tem ali onem paragrafu posebej glasovalo, to naglašali, kadar se dotični paragraf skliče. Ako se nihče ne bo oglasil, zmatral bi, da je dotični paragraf sprejet.

Ali je visoka zbornica zadovoljna, da se tako postopa? (Pritrjuje se. — Zustimmung.) Čitale se bodo torej samo številke paragrafov, ker bo itak še tretje branje, pri katerem se bodo lahko izvršile stilistične in tiskovne pomote. Torej danes ni treba, da se bere celi paragraf.

Prosim gospod poročevalec!

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 1.—4., ki obveljajo brez debate. — Ruft die §§ 1—4 auf, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Pri § 5. so se vrinile nekatere tiskovne pomote, katere prosim takoj popraviti.

V slovenskem tekstu, v alineji a, v prvem odstavku, je besedi „in izhod“, v tretjem odstavku besede „dlakasti“ in „ali z njega“ izbrisati; v nemškem tekstu, alineja a, v tretjem odstavku je beseda „Haarwilde“ premeniti v besedo „Wilde“, dalje je izbrisati besede „durch die Thüren“.

Utemeljitev je obsežna v tiskanem poročilu upravnega odseka.

Predlagam, da se § 5. sprejme s temi spremembami.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Skliče §§ 6. in 7., ki obveljata brez debate. — Ruft die §§ 6 und 7 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

Pri § 8. je v prvi vrsti nemškega teksta namesto besede „Ratastralgemeinde“ vriniti beseda „Ortsgemeinde“. V drugem naj se § 8. sprejme nespremenjen.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Skliče §§ 9.—22., ki obveljajo brez debate. — Ruft die §§ 9—22 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

Pri § 23. je v 4. odstavku, v zadnji vrsti namesto „§ 18“ vriniti „§ 28“.

Prosim, da se § 23. odobri s to spremembo. (Obvelja. — Angenommen.)

(Skliče §§ 24.—41., ki obveljajo brez debate. — Ruft die §§ 24—41 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

§ 42!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

V tem paragrafu ravna se za to, da se c. kr. deželni vladi da pooblastilo, da dogovorno z deželnim odborom določa čas, v katerem se gotove vrste živali ne smejo streljati in to v ta namen, da se

bolje zaredi. Menim, da ne bo nihče napačno tolmačil, ako rečem, da je umestnejše in da se s tem zabrani tudi vsaka dvomnost med ljudstvom, ki ne ve natanko presojsati, zakaj se je ta določba sprejela v zakon, ako bi se ta paragraf sprejel, kakor ga predlaga deželni odbor, ki hoče pravico, določati prepovedani lovski čas, ohraniti deželnemu zboru. Stvar spada v deželno zakonodajstvo in jaz ne vem, zakaj naj bi se tako imenitna določitev prepustila deželni vladi in deželnemu odboru.

Zato predlagam, naj se 1. odstavek § 42. glasi, kakor ga je nasvetoval deželni odbor, namreč takole:

„Deželni zbor določi s posebnim zakonom prepovedane lovske čase za tiste lovne živali, za katere je določitev takšnih časov potrebna zategadelj, da se ohrani lovskim razmeram dežele primerna množina divjačine.“

Der Landtag hat im Gesetzgebungsweg Schonzeiten für jene jagdbaren Thiere festzusetzen, für welche die Festsetzung solcher Zeiten behufs Erhaltung eines den jagdlichen Verhältnissen des Landes angemessenen Wildstandes erforderlich ist.“

Drugi alineja ostane, kakor ga predlaga upravni odsek.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Povšeta, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglesi. — Niemand meldet sich.) Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec dr. Tavčar:

Upravni odsek je bil pri tem določilu, katero ne odgovarja načrtu deželnega odbora, mnenja, da je pri določitvi prepovedanega lovskega časa včasih potrebno, da se prememba hitro izvrši, n. pr. pri zajcih ali pri divjih racah. To so tako malenkostne reči, da vender ni vredno, od slučaja do slučaja čakati, da se snide deželni zbor in da se napravi posebni zakon. Veliko bolj praktično je, da se ta določitev prepusti deželni vladi, kateri na tem polju bolj pristaje eksekutiva, kakor deželnemu odboru. Avtonomno stališče je popolnoma doseženo s tem, da se reče: „dogovorno z deželnim odborom“. Opozarjal bi gospoda tovariša Povšeta, da je tudi on jednako stališče zavzemal, ko je glasoval za zadnji odstavek § 2., ki se glasi: „Deželna vlada sme po ukaznem poti tudi še druge živalske vrste razglasiti za lovne“. Tam se gre skoraj za še bolj važno načelo, in če tam ni ugovarjal, mislim, da tudi lahko glasuje za § 42., kakor ga predlaga upravni odsek. Sicer imamo pa jednako načelo tudi že v ribarskem zakonu. Vsekako je boljše, da se v tem oziru deželni vladi da prva roka, ker lahko hitreje in spretnejše postopa, kakor deželni zbor, ki se samo enkrat na leto snide in itak vsak zakon s težavo skupaj spravi.

Prosim torej, da visoka zbornica sprejme § 42. v tisti obliki, kakor je tiskan v prilogi 60.

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje:

Predlog gospoda poslanca Povšeta se glasi:

„Deželni zbor določi s posebnim zakonom prepovedane lovske čase za tiste lovne živali, za katere je določitev takšnih časov potrebna zategadelj, da se ohrani lovskim razmeram dežele primerna množina divjačine.

Der Landtag hat im Gesetzgebungswege Schonzeiten für jene jagdbaren Thiere festzusetzen, für welche die Festsetzung solcher Zeiten behufs Erhaltung eines den jagdlichen Verhältnissen des Landes angemessenen Wildstandes erforderlich ist.“

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Prosim sedaj glasovati o predlogu upravnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 43. in 44., ki obveljata brez razgovora. — Ruft die §§ 43 und 44 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

V § 45. prosim v zadnji vrsti slovenskega teksta izbrisati besedo „mu“.

V drugem naj se § 45. sprejme nespremenjen.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Im § 45 wird eine Ausnahmeverfügung berührt, welche nur in den aller seltensten Fällen eintreten dürfte, daß nämlich die Landesregierung nach vorheriger Zustimmung des Landesauschusses die Jagd auf bestimmte Thierarten in einzelnen oder in allen Jagdgebieten des Kronlandes auf die Dauer von höchstens zwei Jahren ganz einstellen kann, wenn besondere Umstände dies als zweckmäßig erscheinen lassen. Derartige Verfügungen gehören in die ausschließliche Kompetenz der landesfürstlichen Behörden und es gieng wohl nicht an, dieselben von der Zustimmung des Landesauschusses abhängig zu machen. In der Praxis erscheint diese Frage ziemlich bedeutungslos; ich glaube, daß solche Verhältnisse in Krain überhaupt noch nie aufgetreten sind und auch kaum je auftreten werden, so daß dieser Paragraph wirklich nur in der Theorie existirt; man sollte daher umso weniger von theoretischen Grundsätzen, wie sie bisher in der Gesetzgebung zur Geltung gebracht worden sind, und die die Kompetenz der Behörden betreffen, abweichen. Es ist ja gewiß, daß die Landesregierung in einem solchen Ausnahmefalle den Landesauschuss hören und seinem Votum auch die größte Beachtung schenken wird, aber ich glaube, daß es aus prinzipiellen Gründen nicht angeht, jene Rechte, welche

der staatlichen Behörde zufallen, bei einer solchen Verfügung von der Zustimmung des Landesauschusses abhängig zu machen. Ich möchte also an den hohen Landtag das Ersuchen richten, im § 45 die Worte: „nach vorheriger Zustimmung des Landesauschusses“ fallen zu lassen, eventuell sie mit den Worten: „nach Einvernehmung des Landesauschusses“ oder: „nach eingeholter Wohlmeinung des Landesauschusses“ zu ersetzen. Wir haben in Oesterreich, leider möchte ich sagen, zwei vollkommen getrennte Administrationen, die autonome und die staatliche. Diese Trennung der Verwaltung ist an und für sich schon geeignet zu Kompetenzconflicten zu führen, geeignet viele Angelegenheiten zu verzögern und sie ist auch die Ursache von vermehrten Kosten. Es heißt aber diese Verhältnisse auf die Spitze treiben, wenn man bei jedem Anlasse auch noch immer die Uebereinstimmung dieser beiden Verwaltungen, der autonomen und der staatlichen, zum Gesetze macht. Das geschieht wieder hier im § 45, und obwohl ich, wie gesagt, dem Inhalte dieser Bestimmung keine besondere praktische Bedeutung zumesse, muß ich doch zur Wahrung des principiellen Standpunktes den hohen Landtag bitten, dem Gesagten Rechnung zu tragen und statt der Worte „nach vorheriger Zustimmung des Landesauschusses“ eine der Kompetenz der l. h. Behörden entsprechende Textirung anzunehmen.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

K besedi se je oglasil gospod poslanec ekscelencen baron Schwegel.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich möchte mich den Ausführungen des Herrn Landespräsidenten nur anschließen, und ich glaube, daß in dieser Beziehung thatsächlich kein Bedenken obwaltet, diesem Vorschlage Folge zu leisten. Ohne die Debatte weiter ausdehnen zu wollen, erlaube ich mir den Antrag zu stellen, daß im § 45, im deutschen Texte, statt der Worte: „nach vorheriger Zustimmung des Landesauschusses“ gesetzt werde: „nach Einvernehmung des Landesauschusses“, und im slovenischen Texte anstatt der Worte „s poprejšno pritrdivijo deželnega odbora“ die Worte „zashlšavši poprej deželni odbor“.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog ekscelence gospoda barona Schwegelja, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride torej na glasovanje.

Zeli kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Tudi jaz mislim, da se bo slučaj, katerega omenja § 45., pri nas na Kranjskem, kjer so lovske razmere tako revne, le malokedaj pripetil, ali morebiti tudi nikdar ne. Toda upravni odsek je sklenil besedilo, kakor je tiskano in v imenu upravnega odseka ne morem zastopati drugega stališča. Za svojo osebo pa na to stvar ne pokladam nobene

vážnosti in mislim, da ne bo nobena nesreča, če se tudi sprejme besedilo, kakoršno predlaga eksce-lenca gospod baron Schwegel.

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje. V prvi vrsti bomo gla-sovali o spreminjajočem predlogu gospoda poslanca eksce-lence barona Schwegelja.

Gospodje, ki se strinjajo s tem nasvetom, iz-volijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Prosim sedaj glasovati o predlogu upravnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Deželni glavar:

(Sklice §§ 46.—49., ki obveljajo brez debate. — Ruft die §§ 46—49 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

§ 50!

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! Sicer nisem neprijatelj zajca, če ga imam pred seboj na mizi lepo pečenega — ali kot posestnik ne maram za požrešnega zajca in bojim se, da bo lov jako škodljiv novim trtnim nasadom, če bodo lovci smeli gospodariti po vinogradih. Vsak vinorejec ve, kako lahko se odtrga cepljena mladika, če se je le količkaj nerodno dotakne. Nasaditev novih vinogradov stane veliko truda in denarja, dokler more prvokrat brati v novem nasadu. Ko pa bi še lovci s psi smeli loviti po novih vinogradih, bil bi vinorejec izroč en na milost in nemilost veselim lovcem. Vsak go-spodar gotovo nerad vidi, če mu tuji ljudje ho-dijo po njivah, koliko bolj ga mora boleti, če vidi, da v svojo zabavo lovci uničujejo mnogoletni in dragi trud.

Zato nasvetujem sledeči dodatek:

„Po trtnicah in po novih trtnih nasadih s požlahtnjenimi še ne rodečimi trtami se sploh ne sme loviti.

„In Rebschulen und neu bepflanzen Weingärten mit veredelten noch nicht tragbaren Reben ist das Jagen überhaupt verboten.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v raz-govoru.

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

Š. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Der Antrag, welchen der Herr Abgeordnete Pfeifer gestellt hat, zielt dahin ab, in den Rebschulen und neu-

bepflanzten Weingärten mit veredelten, noch nicht trag-baren Reben die Jagd gänzlich einzustellen. Ich ver-kenne nicht die Absicht, welche diesem Antrage zugrunde liegt, nämlich den Schutz der Weinculturen; von diesem Standpunkte möchte ich dem Herrn Vorredner nicht Unrecht geben. Aber wenn eine solche Bestimmung ge-troffen wird, daß in diesen Rebenanlagen überhaupt nicht gejagt werden darf, so involvirt diese Bestimmung die Ausnahme jener Rebschulen von dem eigentlichen verpachteten Jagdterrain, und die Folge wäre die, daß Wildschäden in diesen Rebschulen einen Anspruch auf Vergütung absolut nicht haben können; denn es geht doch unmöglich an, den Jagdpächter zum Ersatz eines Wildschadens an jenen Orten zu verhalten, wo er über-haupt der Vertilgung des Wildes, welches den Schaden anrichtet, gar nicht nachgehen kann. Das ist ein Grund-satz, der von selbst ganz einleuchtend ist. Wenn also der Antrag des Herrn Abgeordneten Pfeifer zur Annahme gelangen sollte, so müßte consequenterweise eine Be-stimmung in das Gesetz aufgenommen werden, welche jagt: In diesen von dem Jagdrechte ausgenommenen Culturen, resp. auf dem Terrain, auf welchem das Jagdrecht auf Grund dieser Bestimmung zu ruhen hat, ist auch der Jagdpächter zur Vergütung des Wildschadens nicht verpflichtet. Dann ist die Bestimmung logisch und dann könnte von Seite der Regierung dagegen keine Einwendung erhoben werden, im anderen Falle aber müßte ich mich dagegen aussprechen, weil es ganz un-vereinbar erscheint, auf der einen Seite dem Jagdpächter zu verbieten, in diesen Anlagen ein Thier zu erlegen, auf der anderen Seite aber denselben zum Ersatz des Wildschadens zu verhalten. Ich bitte sich nur vorzu-stellen, wie dies in der Praxis aussehen wird. Der Jäger sieht, wie ein Hase in die Rebenanlagen hinein-flüchtet, insbesondere zur Winterszeit nimmt der Hase ja die Reben gerne an und verursacht hie und da Schaden, der Jäger aber darf ihn hiebei nicht stören, sondern muß ruhig zusehen, wie der Hase sich gütlich thut und Wildschaden anrichtet. Der Jäger kann während dessen nun nachrechnen, was ihn dieses Vergnügen des Meisters Lampe kosten wird, während er sonst den Hasen leicht mit einem guten Schusse erlegen, oder durch einen Hund aus diesen Anlagen verjagen und dem Schaden vorbeugen könnte. Eine solche Bestimmung wäre also zum Mindesten gefährlich.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lavrenčič ima besedo.

Poslanec Lavrenčič:

Visoki zbor! Popolnoma se strinjam s pred-logom častitega gospoda poslanca Pfeiferja, kajti kdor se peča z vinorejo in posebno z novimi ameriškimi nasadi, ve, kako škoda se godi vinograd-niku, ako lovci in njihovi pomagači s psi pohaj-kajo po vinogradih, kakor jim je drago. Pa ne le v novih nasadih se dogajajo škode, ampak tudi stare trte se lahko oškodujejo, kajti, ako zajec ustrelil bo na zajca in pri tem obstrelil trte. V času, ko se trta obdeluje, pride vinogradnik in se čudi, da so nekatere trte suhe, druge pa žive in

popolnoma zdrave. Nazadnje se prepriča, da so bile dotične trte od lovcev obstreljene. Ne da bi stavil predlog, želel bi, da naj bi se lov po vinogradih popolnoma prepovedal, zakaj tam se ne more nikdar tirjati odškodnina, kakor pri sadnem drevju, ker o vinogradih in novih nasadih ni v zakonu nobenega paragrafa.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pfeifer se je oglasil k besedi.

Poslanec Pfeifer:

Da ustrežem želji prečastitega gospoda deželnega predsednika, nasvetujem, da se moj predlog, ako se sprejme, s § 50. vred izroči gospodar-skemu odseku v pretresanje. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Čemu?“ Poslanec Višnikar: — Abgeordneter Višnikar: „Ni časa!“)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglesi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Kolikor imam skušnje, se po vinogradih navadno ne lovi veliko, ker se tam malo živali dobi; ako se pa škoda dogodi po psih, se lahko odškodnina zahteva. Da bi se dostavek gospoda poslanca Pfeiferja sprejel, po mojih mislih skorej ni potrebno. Logična posledica je namreč, da na prostorih, kjer lovec nima pravice loviti, tudi nima odgovornosti za lovske škode. Ako bi se sprejel predlog gospoda poslanca Pfeiferja, bi bil po mojih mislih nasledek ta, da bi se tudi odškodnina ne smela tirjati, če se vinograd po divjačini oškoduje, ker je tam lov prepovedan. Posledica bi bila, da bi imeli vinogradniki veliko več škode, kakor tedaj, če se ta določba ne sprejme v zakon. Kolikor je meni znano, gledé vinogradov še nismo čuli posebnih pritožeb, da bi jim divjačina škode delala. Lahko se sicer zgodi, da strel poškoduje kako trto, ali gospod poslanec Lavrenčič mora sam priznati, da se kaj tacega le redkokedaj, morebiti v desetih letih komaj jedenkrat ali dvakrat prigodi. Na take reči bi torej ne pokladal posebne važnosti. Res je, da so mladi nasadi varstva potrebni, ali to varstvo bodo po zakonu popolnoma zadostno uživali, ker se da škoda, storjena po divjačini, ceniti in povrniti. Ravno tako se da škoda konstatovati in iztirjati, ako je po psih provzročena. Svarim torej gospode iz one (desne — rechten) strani, da bi silili določilo o zakon, iz katerega bi se le rodili dvomi, ali so škode po vinogradih sploh plačljive ali ne. S tako določbo bi se samo nejasnost v zakon potisnila, vinogradniku pa bi ne bilo čisto nič pomagano. Škoda po divjačini je veliko večja, kakor pa če semtertje kak pes v vinograd zaide, kajti kolikor jaz vem, se v vinogradih po navadi ne vrše brakade, ker so vino-

gradi navadno prazni. Mislim torej, da je boljše, ako se predlog gospoda poslanca Pfeiferja odkloni, ker bi se sicer le nejasnost spravila v zakon, ki bi pa ne škodovala lovcu, ampak samo kmetovalcu.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje. Najprej prosim glasovati o dodatnem predlogu gospoda poslanca Pfeiferja, ki se glasi: (bere: — ließt:) „Po trtnicah in po novih trtnih nasadih s požlahtnjenimi še ne rodečimi trtami se sploh ne sme loviti.“

In Rebschulen und neu bepflanzen Weingärten mit veredelten noch nicht tragbaren Reben ist das Jagen überhaupt verboten.“

Za slučaj, ako bi se ta predlog sprejel, nasvetuje g. poslanec Pfeifer dalje, da se ta predlog in § 50., kakor ga predlaga upravni odsek, izročita upravnemu odseku v pretres. O tem eventualnem predlogu se bo glasovalo, ako se sprejme dodatni predlog, katerega sem prečital.

Prosim torej glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo dodatnemu predlogu gospoda poslanca Pfeiferja, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel in torej je tudi padel predlog, da se § 50. izroči upravnemu odseku.

Prosim sedaj glasovati o predlogu upravnega odseka, da se sprejme § 50., kakor je tiskan v prilogi 60.

Gospodje, ki sprejmejo § 50. po predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 50. je sprejet po predlogu upravnega odseka. Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 51.—61., ki obveljajo brez razgovora. — Ruft die §§ 51—61 aus, die ohne Debatte genehmigt werden.)

§ 62!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Že v upravnem odseku sem stavil minoritetni predlog, katerega si dovoljujem sedaj v visoki zbornici ponoviti. V XV. seji lanskega zasedanja je sklenila visoka zbornica na predlog g. poslanca Hribarja resolucijo, v kateri se priporoča, naj c. kr. deželna vlada skrbno pazi, da se določbe sedanjega obrtnega reda glede posvečevanja ne le nedelj, ampak tudi praznikov strogo zvršujejo. Ta sklep je bil sprejet od ogromne večine te visoke zbornice in danes imate torej priliko, da visoka zbornica dejansko pokaže, da ona samo to stori, kar je prej izrekla kot željo, da storita vlada in državni zbor. Državni zbor je lani v jeseni sprejel zakon o nedeljskem počitku. Gotovo je stvar vsem članom visoke zbornice znana in zato sem lahko kratek. Omenjam le, da

se po tem zakonu predpisuje in ukazuje, da gospodarji ob nedeljah in praznikih svojemu osebju dajo počitka. Ne bom obširno govoril. Že vsa debata meri na to, da se kolikor mogoče okrajša, da bo mogoče tudi drugim predmetom, ki še čakajo rešitve, prideliti primerne časa. Zato si dovoljujem na kratko predlagati, da se § 62. pridene še en alineja, glaseč se: „Ob nedeljah in praznikih pa je lov z gonjači sploh prepovedan. An Sonn- und Feiertagen sind Treibjagden ganz, die übrigen während des Gottesdienstes verboten“.

Z ozirom na to, da taki hrupeči lovi motijo nedeljski počitek, čut miru po kmetih, menim, da je več kakor umestno, da se visoka zbornica pri današnjem sklepanji ozira na verski čut prebivalstva te kronovine in zato prosim, da visoka zbornica k § 62. sprejme ta alineja, ki sem ga predlagal.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Povšeta, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v debati. Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

A. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Ich möchte zu dieser Ausführung den geehrten Herrn Antragsteller ersuchen, zu bezeichnen, was er unter dem Begriffe „Treibjagd“ versteht, weil in Krain verschiedene Arten von Treibjagden gehandhabt werden, der Begriff „Treibjagd“ hierzulande nicht bestimmt aufgefasst wird und es dann bei der Handhabung des Gesetzes zu divergirenden Auslegungen desselben kommen kann. Im slovenischen Texte soll es heißen, wenn ich mich recht erinnere „lov z gonjači“, also „Jagd mit Treibern“; das ist aber etwas ganz anderes als „Treibjagd“ und deswegen möchte ich um Aufklärung bitten, denn nach dem gegenwärtigen Sprachgebrauche der Jäger wird unter „Treibjagd“ jede Jagd verstanden, bei welcher das Wild dem Schützen zugetrieben wird, entweder durch ein Aufgebot von Menschenkraft, durch „Treiberleute“, oder durch Hunde „Brackiren“; beide Jagdarten subsumirt man unter den Begriff „Treibjagd“. In demselben Sinne werden die Bezeichnungen in dem „steirischen Lehrprinzip“ gebraucht, worin als Hauptbegriff die Treibjagd und als Untertheilung „Jagd mit „Treibern“ und die Jagd mit Bracken, die „Brackade“ unterschieden wird. Ich möchte den Herrn Antragsteller daher ersuchen, sich auszusprechen, ob er die Treibjagd im weitesten Sinne darunter versteht, oder ob er die Brackade ausnimmt. Im letzteren Falle würde ich ihn ersuchen, den Antrag zu formuliren: „Jagd mit Treibern“, was zur Deutlichkeit des Gesetzes beitragen wird.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše je nemški tekst svojega predloga popravil. Glasi se sedaj: „An Sonn- und Feiertagen ist die Jagd mit Treibern ganz verboten“. Slovenski tekst je ostal nespremenjen.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Mislím, da je upravni odsek že popolnoma zadostno pazil na tisto, kar nalagajo oziri na cerkvena in božja opravila, ker je sprejel določilo, da se v bližini cerkva oziroma tacih prostorov, kjer se obhaja božja služba, sploh vsak lov prepove. To je pravično in samo po sebi umevno; da bi se pa dalje segalo, za to ne vidim nobenega pravega razloga. Posledica bi bila le ta, da bi na Kranjskem skorej popolnoma moral lov ponehati, ker lovci pri nas večinoma razun ob nedeljah in praznikih skorej nimajo prostega dneva.

Gospod poslanec Povše je tudi v odseku stavil ta svoj predlog, ali tam ga je drugače opravičeval, kakor danes. Danes se je skliceval na resolucijo, katero je lani stavil tovariš Hribar, ki se pa na tem polji menda ne bo strinjal z gospodarskim Povšetom, češ, da je hotel s svojo resolucijo nekaj takega doseči, kar hoče g. poslanec Povše doseči z današnjim svojim predlogom. V lanski resoluciji je šlo za nekaj drugega. Tam je šlo za to, da naj ob nedeljah in praznikih ponehajo ona dela, h katerim se delavci silijo, tako da so res prikračeni pri obhajanju nedelj in praznikov. Na lov pa hodijo gonjači iz proste volje in ne prisiljeni. G. poslanec Povše je v odseku rekel, da gosposki lovci prisilijo gonjače, da ne hodijo k božji službi, ker jih silijo na lov. Jaz mislim, da živimo v časih, ko se državljani ne dajo siliti na lov, in s takimi gonjači bi tudi lovcem ne bilo pomagano, kajti če bi bili prisiljeni, potem bi svojega posla ne opravljali, kakor bi se imel opraviti.

Gospod poslanec Povše je rekel: „Meni je za dušni blagor gonjačev!“ Mislim pa, da to ni argument, na katerega bi se bilo ozirati, kajti ako gonjači hočejo iti k službi božji, imajo za to priliko zjutraj, če so tako pobožni, kakor g. poslanec Povše. (Veselost v središču in na desni. — Heiterkeit im Centrum und auf der Rechten. — Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „To ne spada sem!“) Gospod poslancu Povšetu ni po volji, da pravim, da je pobožen. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Sem tudi ponosen na to!“) Če hoče, da dvomim na tem — dobro — bom pa dvomil. (Ponovljena veselost v središču in na desni. — Erneuerte Heiterkeit im Centrum und auf der Rechten.) Če se hočejo gonjači službe božje vdeležiti, to lahko zjutraj store. Tu torej ni nobenega zadržka. Na drugi strani pa treba tudi pomisliti, da je končno lov nekaj takega, kar ne krati posvečevanja praznikov. Rog, ki poje, je nekaj vzvišenega in prijetnega, kar nedeljo še posebno priljubi. Sicer pa mislim, da dandanes na Kranjskem vender še ne živimo v takih časih, da bi nam bilo treba zakona, kakor si ga misli g. poslanec Povše.

Prosim torej, da se odkloni predlog g. poslanca Povšeta in sprejme samo predlog upravnega odseka, ki popolnoma zadošča ozirom na češčenje božje službe.

Poslanec Povše:

Prosim besede k formalni opazki. Predlog ni samo moj, ampak stavil sem ga v imenu minoritete upravnega odseka. V odseku glasovali so zanj štirje člani. Toliko v pojasnilo.

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje in sicer bomo najprej glasovali o predlogu g. poslanca Povšeta. Gospodje, ki se strinjajo s predlogom g. poslanca Povšeta, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Prosim sedaj glasovati o predlogu upravnega odseka. Gospodje, ki odobrujejo § 62., kakor ga predlaga upravni odsek, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 62. je sprejet.

Prosim g. poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 63.—67., ki obveljajo brez razprave. — Ruft die §§ 63—67 aus, die ohne Debatte genehmiget werden.)

§ 68!

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Žitnik:

Ne bom na dolgo utemeljeval svojega predloga. Stilizacija § 68. je taka, da ne bi dala samo povod prepričanju, kdo naj škodo dokaže, ampak paragraf je tudi tak, da bo kmet le v jako redkih slučajih mogel doseči odškodnino. Zato si usojam brez daljšega utemeljevanja predlagati, da naj bi se § 68. glasil: „Oškodbe po sadnih, sočivnih in cvetličnih vrtovih, kakor tudi na posamezno stoječih drevesih, mora lovski upravičenec povrniti, naj so bile poškodovane reči zavarovane ali ne.“

§ 68. Wildschäden an Obst-, Gemüse- und Ziergärten, Baumschulen, als auch an einzeln stehenden Obstbäumen hat der Jagdberechtigte zu ersetzen, ohne Rücksicht, ob die beschädigten Culturen verwahrt waren oder nicht.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi.

Gospod deželni predsednik ima besedo.

S. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Nach dem Antrage des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik soll der § 68 dahin lauten, daß Wildschäden an Obst-, Gemüse- und Ziergärten, Baumschulen als auch an einzeln stehenden Obstbäumen der Jagdberechtigte zu ersetzen hat ohne Rücksicht, ob die beschädigten Culturen

verwahrt waren oder nicht. Ich muß diesen Antrag aus zwei Gründen bekämpfen, und zwar erstens deshalb, weil er ganz überflüssig ist, wenn man den Zweck erreichen will, den der Herr Abgeordnete verfolgt. Dieser Zweck wäre viel einfacher erreicht, wenn er den Antrag gestellt hätte, daß § 68 überhaupt zu streichen sei. Denn § 68 bestimmt eine Ausnahme gegenüber dem allgemeinen Grundsatz, daß jeder Wildschaden zu vergüten sei, und wenn der § 68 einfach gestrichen würde, so bleibt der allgemeine Grundsatz auch bezüglich der Obst-, Gemüse- und Ziergärten, der einzeln stehenden Obstbäume u. s. w. aufrecht bestehen, was ja eigentlich das Ziel des Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik ist. Es ist aber gesetztechnisch nicht richtig, einen allgemeinen Grundsatz, an dem niemand zweifeln kann, wenn er schon einmal aufgestellt ist, nochmals zu wiederholen. Wenn also diese Specialbestimmung der Verpflichtung zur Beschaffung gewisser Vorkehrungen zum Schutze der Obstbäume wegfällt, so ist es am einfachsten, den § 68 auszulassen. Dies in formeller Beziehung. In materieller Beziehung aber muß ich den Antrag bekämpfen, weil die Regierungsvorlage eine ähnliche Bestimmung hat, wie § 68 und ich selbstverständlich für dieselbe einzutreten berufen bin. Es ist diese Bestimmung der meist unstrittene Punkt im ganzen Jagdgesetze, und es wird zur Begründung der von dem Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik aufgestellten Forderung immer angeführt, es sei eine horrende Ungerechtigkeit gegenüber dem Obstzüchter, von demselben zu verlangen, daß er besondere Vorkehrungen treffen müsse, um seine Bäume vor Schaden zu bewahren, resp. wie es ausgelegt wird, um den Jagdpächter vor der Zahlung einer Entschädigung zu schützen. Ich muß hiebei darauf zurückkommen, was die Ursache war, daß eine derartige Bestimmung aufgenommen wurde. Der Grund hiefür ist darin zu suchen, daß die Obstzüchter oder Grundbesitzer, ob nun die Jagd verpachtet oder freigegeben ist, ob der Hase jedermann zur Vernichtung preisgegeben wird oder nicht, immer die Obstbäume zu schützen müssen. Mag diesbezüglich was immer für ein Gesetz bestehen, die Jagd frei oder nicht frei sein, so wird es doch nie gelingen, den Hasen ganz zu vertilgen; es ist dies noch nirgends geschehen und wird auch hier in Krain nicht gelingen; denn in jenen Gegenden, wie z. B. feinerzeit in Ungarn, wo die Jagd ganz freigegeben war, ist es auch nicht so weit gekommen, daß der Hase ganz ausgestorben wäre. Die Folge aber wäre die, daß der Grundbesitzer, wenn der Hase der Vertilgung preisgegeben wäre, dennoch wegen des restlichen Besizes im Reviere immer jene besonders gefährdeten Objecte schützen müßte, denn wenn er sie nicht schützen wollte, dann müßte der Bauer auf den entlegenen Obstbaumschulen Nacht für Nacht zubringen, um aufzupassen, ob nicht der Hase kommt und an den Obstbäumen Gefallen findet. Wenn er nun da an der einen Ecke seines Obstgartens sitzt, so kann der Hase sich an der anderen Ecke gütlich thun und die Bäume annagen, ohne auch nur bemerkt zu werden. Und wenn in der Frühe der arme Bauer nach durchwachter Nacht nach Hause geht und seine Bäume beaugapfelt, so wird er finden, daß er umsonst die ganze Nacht an der einen Ecke gesessen, während der Hase an der anderen Ecke alles zernagt hat. Es ist also der Grundsatz, der im § 68 zur Geltung kommt, ein ganz natürlicher. Jeder gute Landwirt wird, wenn er sich vor Schaden bewahren

will, diese, besonders unter abnormen Witterungsverhältnissen den Schäden ausgesetzten Anlagen immer besonders schützen müssen. Es ist also das Verlangen, daß der Grundwirt diese Anlagen entsprechend schützen soll, kein unbilliges, sondern ein ganz berechtigtes und ich möchte sagen geradezu aus nationalökonomischen Rücksichten ein vollständig begründetes. Denn es ist aus nationalökonomischen Gründen nicht gleichgiltig, ob die Obstbäume angefressen werden und der Grundbesitzer dafür eine Entschädigung bekommt, oder ob die Obstbäume erhalten bleiben; beziehungsweise es ist gerade von Wichtigkeit, daß der Baum geschützt wird, daß er erhalten bleibt und ein Wildschaden an diesen Objecten überhaupt nicht vorkommt. Dieser Paragraph also, der als ein solcher hingestellt wird, daß er nur für den Jäger da sei, dient geradezu zum Vortheil für die Obstbaumzucht, weil damit auf den Grundbesitzer eine gewisse PreSSION ausgeübt wird, dergleichen exponirten Objecte besonders zu schützen. Meine Herren! eine solche PreSSION ist gerade in unserem Lande und auch in anderen Ländern geradezu eine Nothwendigkeit. Wenn unser Landwirt das Ideal eines Landwirthes darstellen würde, wie man es gerne vor Augen hätte, dann brauchten wir kein Gesetz zur Vernichtung der Kleeeseide, zur Vertilgung der Maikäfer, zum Schutze der nützlichen Vögel, weil der Landwirt das alles von selbst thun würde, wenn er auf der Höhe seiner Aufgabe stünde. In einem Lande, wo solche Gesetze sehr nothwendig sind, ist es gut, wenn auf den Grundbesitzer auch in der Richtung ein gewisser Zwang ausgeübt wird, daß er seine Obstgärten, diese zum Nationalvermögen gehörigen Objecte entsprechend schütze; ein Unrecht geschieht ihm, glaube ich, damit nicht, und von diesem Standpunkte aus möchte ich entschieden für die Aufrechterhaltung des § 68 eintreten, respective dem hohen Hause aus den in der Generaldebatte erwähnten Gründen die Restituirung der Regierungsvorlage dringend empfehlen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Žitnik:

Častitemu gospodu deželnemu predsedniku nimam veliko odgovoriti. Sam priznavam, da je potrebno drevesca obvarovati zaradi zime in drugih uzrokov, ali vprašanje je: kedaj je posestnik zadostno zavaroval in kdo naj to določi? Kmet bo rekel, da je za varstvo dosti storil, lovec bo rekel, da ne. Ta paragraf je silno nejasen in zaradi tega sem stavil svoj predlog. Za slučaj pa, da bi moj predlog padel, nasvetujem, da se sprejme na tem mestu § 73. deželnoodborovega načrta, kakor je tiskan v prilogi 30.

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Papež.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Že v upravnem odseku sem bil proti besedilu, katero je odsek sklenil pri § 68.

Posebno mi ni ugajal izraz „dejansko primerne“, „thatfächlich geeignet“. Govoril sem s strokovnjaki, s takimi posestniki, ki vedo, ali mislijo vedeti, kaj da so dejansko primerna sredstva, da zajec ne ogloda drevesc. Eden je rekel, naj se vzame živalska kri in ta in ona tvarina, napravi naj se zmes in s to naj se drevesce namaže, predno zmrzuje in — probatum est. Iz druge strani pa se mi je še tisti dan reklo, da to ni nič, prvič ker škoduje drevescu in drugič, ker zajec še rajše pride do drevesca in je obje. Recimo sedaj, da izvedenec v strokovnem listu izreče, da zajec gotovo ne bo prišel do drevesca, ako se s to in s to stvarjo namaže. Posestnik to stori, pa zajec vse eno pride in škodo napravi. Oškodovanec naznani, da hoče škodo povrneno imeti, kajti on je drevesce namazal z dotično mastjo. Ali je to sredstvo bilo „thatfächlich geeignet“, če je zajec vendar prišel in drevesce oglodal? Jaz mislim, da ne, in potem bi oškodovanec ne imel nobene pravice do odškodnine. Kaj je potem „thatfächlich geeignet?“ En gospod je rekel, da naj se vsako drevesce obzida. (Veselost. — Šeiterfeit.) Jaz seveda nisem strokovnjak, mislim pa, da naj bi recipirali slično določbo § 4. zakona o povračilu škod storjenih po lovu in divjačini z dné 19. maja l. 1889., dež. zak. št. 12., proti kateri še ni bilo nobenih pomislekov izraženih in zato predlagam dostavek:

„ da je posestnik za varstvo poškodovanih objektov opustil one v dotičnem kraju navadne priprave, s katerimi dober gospodar take reči navadno zavaruje.

„ daš der Besitzer zum Schutze der beschädigten Objecte jene ortsüblichen Vorkehrungen unterlassen hat, wodurch ein guter Haushälter derlei Gegenstände in der Regel zu schützen pflegt.“

S tem predlogom ne preminjam dokaznega bremena ali oblike dokaza, to ostane eno in isto in mislim, da se ni treba bati negativnega dokaza. Vsaj imamo take določbe tudi v gozdnem zakonu, katerih posledica je, da se mora dokazati nekaj negativnega in opustitve so včasih tudi kaznjive in zapopadajo vendar negativni dokaz. Jaz mislim, da dokaz opustitve ni tako strašanska nezmisel, da bi morali pričakovati, da se bo zaradi tega zakon odklonil. Recipiral sem svoj predlog skorej doslovno iz prej omenjega zakona z dné 19. maja 1889 in sicer iz § 4., ki se glasi: „Zemljiški posestnik, oziroma zakupnik, upravičeni rabnik ali užitnik zemljišča sicer ni dolžan, z ograjo ali z drugimi pripravami zemljišče braniti zoper škodo po divjačini, vendar ima samo takrat pravico do povračila škode, katero naredi divjačina po sadnih, sočivnih ali umetnih vrtilih, po drevesnicah in na posamič stoječih drevesih, kadar se ne dokaže, da je škoda vsled tega nastopila, ker je oškodovanec opustil tiste na dotičnem kraju navadne priprave, s katerimi dober gospodar take stvari navadno zavaruje.“

Samo nekatere besede sem spremenil, ker so se mi zdele stilistično boljše.

Prosim torej, da bi visoka zbornica blagovolila sprejeti moj predlog.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog g. poslanca dr. Papeža, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi.

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

C. kr. deželni predsednik baron Hein:

Jaz bi rad g. poslanca dr. Žitnika opozoril na § 75. On je vprašal, ali so tiste priprave „thatfächlich geeignet“? V tem oziru se imajo izustiti strokovnjaki, ker § 75. reče: (bere: — ließt:)

§ 75.

Pri komisijonalni pozvedbi mora voditelj uradnega opravila iznova poskusiti poravnavo med stranikami in sicer tudi gledé stroškov dotičnega postopanja. Kadar se ta poravnava ne doseže, tedaj se mora zvedenec najprej izreči o tem:

1. Če je škoda dejansko storjena po divjačini, oziroma pri izvrševanju lova;

2. v koliko se napovedi dotičnih strank o razmerah, vplivajočih po §§ 67.—69. na zahtevo do povračila storjene škode, s strokovnjaškega stališča zdé utemeljene.

Iz teh določeb je jasno, da imajo strokovnjaki tudi v tem oziru se izreči in svojo razsodbo oddati, ali so dotične priprave „thatfächlich geeignet“, „dejansko primerne“ ali pa ne. V enakem smislu se bodo izrekli tudi izvedenci, če bi bil nasvet g. poslanca dr. Papeža sprejet ali ne. Tudi v tem slučaju se bodo oni izrekli v tem oziru, ali je posestnik za varstvo objektivno opustil v dotičnem kraju navadne priprave, s katerimi dober gospodar take reči navadno zavaruje. Tisti izvedenci bodo to razsodili, ali so priprave take, da so v smislu tega nasveta, namreč ali so v dotičnem kraju navadne in takošne, ktere dober gospodar za take reči navadno pripravi.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Stavili so se trije predlogi in sicer vsi tako-rekoč od jedne in iste strani. Predlog g. poslanca dr. Žitnika sega najdalje, ker ta zahteva, da se sprejme v zakon določilo, da naj se sploh vsaka škoda naloži na rame lovskega zakupnika. To bi bila silno krivična določba, katere ne nahajate nikjer, še celo v lovskem zakonu za Višjo Avstrijo ne, ki ima manj ostro določilo, da so namreč škode plačati pogojno, ako lastnik ne dokaže vse potrebno, kar se mu v zakonu nalaga. Pri nas pa pripada v tem oziru zakupniku lova negativni dokaz. Naš zakon je strožji, kakor oni na Višjem Avstrijskem, in iz tega se da sklepati, da so pritožbe od te strani neutemeljene. Če so na Gorenjem Avstrijskem zadovoljni z milejšim paragrafom, nego ga upravni

odsek za nas predlaga, potem mislim, da bode tudi Kranjska popolnoma lahko izhajala. Ako sprejmete paragraf, kakor ga predlaga g. poslanec dr. Žitnik, ni upati, da bi zakon dobil Najvišje potrjenje. Ravno glede na koristi pa, ki bodo kmetovalcu izvirale iz tega zakona, Vam toplo na srce polagam, da se ogiblujete vsakega določila, ki bi imelo posledico, da se zakon ne potrdi in da ostanejo naši kmetje tam, kjer so dandanes.

Drugi, eventualni predlog g. poslanca dr. Žitnika meri na to, da naj se na tem mestu sprejme v zakon § 73. iz načrta deželnega odbora, ki pravi, da škod po divjačini storjenih samo takrat ni vrniti, ako je posestnik v ograjenih vrtovih opustil dejansko primerne varstvene priprave. To bi bila naravnost nezmisljena in kanibalična določba in kaj tacega se po mojih mislih nikakor ne more od lovca zahtevati. Kar se tiče predloga g. poslanca dr. Papeža, je končno jedno in isto, kar odsek zahteva, ali kar zahteva on. Razlike v praksi ne bote videli, pa vender se mi zdi, da je pametnejše, kar predlaga upravni odsek. Pojem „kar je v kraju navadno“ je še veliko nejasnejši, kakor pojem, ki ga imate v načrtu upravnega odseka. V tem, da se od lovca zahteva dokaz, da dotične varstvene priprave niso bile dejansko primerne, tiči neka ostrost za lovca. Vsaj ni položaj tak, da se bo reklo, ako je zajec drevesce poškodoval, da je to izviralo od tod, da varstvene priprave niso bile take, da bi bile dejansko zadoščale. To ni istina. Kmetovalec ne bo imel ničesar dokazati, nego da je imel škodo; lovec pa mora dokazati, da stvar ni bila tako zavarovana, da bi bilo dejansko zadostovalo. Ako kmetovalec namaže drevesca s staro krvjo in jih zajec ogloda, se še ne bo reklo, da varstvene priprave niso zadoščale, ampak lovec mora navesti uzroke in dokazati, zakaj niso zadoščale. Tak dokaz pa bo skorej v vsakem slučaju nemogoč in lovec bo skorej v vsakem slučaju propadel. Predpis, kakor ga nahajate v načrtu upravnega odseka, je strožji za lovca, pa na drugi strani vender jasnejši, kakor določba, ki jo predlaga g. poslanec dr. Papež. Sicer se pa nečem protiviti njegovemu predlogu, in če visoka zbornica misli, da je ta stilizacija bolj srečna, nimam nič proti temu, ako se dotična določba prenese na to mesto, dasiravno mislim, da bo iz izraza „v kraju navadno“ izviralo veliko preprirov in bo oškodovanec večkrat v vodo padel s svojimi zahtevami, nego če se sprejme § 68., kakor ga predlaga upravni odsek.

Deželni glavar:

Prosim glasovati in sicer najprej o prvem predlogu g. poslanca dr. Žitnika, ki se glasi: (bere: — ließt:)

§ 68.

„Oškodbe po sadnih, sočivnih in cvetličnih vrtovih, po drevesnicah, kakor tudi na posamezno stoječih drevesih, mora lovski upravičenec povrniti, naj so bile poškodovane reči zavarovane ali ne.“

§ 68.

Wildschäden an Obst-, Gemüse- und Biergärten, Baumschulen, als auch an einzeln stehenden Obstbäumen

hat der Jagdberechtigte zu ersetzen, ohne Rücksicht, ob die beschädigten Culturen verwahrt waren oder nicht.“

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Poslanec dr. Žitnik:

Prosim besede! Drugi predlog umaknem in se pridružujem nasvetu g. poslanca dr. Papeža.

Deželni glavar:

Ker je g. poslanec dr. Žitnik umaknil svoj predlog, prosim glasovati o predlogu g. poslanca dr. Papeža, naj se v slovenskem tekstu po besedah „kadar se dokaže“ vrine dodatek (bere: — liešt:)

„ . . . , da je posestnik za varstvo poškodovanih objektov opustil one v dotičnem kraju navadne priprave, s katerimi dober gospodar take reč inavadno zavaruje“ in da se v nemškem tekstu po besedah „dargethan ist“, vrine nastopni stavek (bere: — liešt:)

„ . . . , daß der Besitzer zum Schutze der beschädigten Objecte jene ortsüblichen Vorkehrungen unterlassen hat, wodurch ein guter Haushälter derlei Gegenstände in der Regel zu schützen pflegt“.

Gospodje, ki pritrjujejo temu nasvetu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Kar se tiče drugih določeb tega zakona ostanejo nespremenjene. Prosim gospoda poročevalca, da prečita § 68., kakor se ima sedaj glasiti.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 68. bi se sedaj glasil (bere: — liešt:)

§ 68.

„Škode po divjačini storjene na sadnih, sočivnih in cvetličnih vrtovih, po drevesnicah in na posamezno stoječih mladih drevesih samo tedaj ni povrniti, kadar se dokaže, da je posestnik za varstvo poškodovanih objektov opustil one v dotičnem kraju navadne priprave, s katerimi dober gospodar take reči inavadno zavaruje.“

§ 68.

„Wildschäden in Obst-, Gemüse- und Ziergärten, Baumschulen und an einzeln stehenden jungen Bäumen sind nur dann nicht zu ersetzen, wenn dargethan ist, daß der Besitzer zum Schutze der beschädigten Objecte jene ortsüblichen Vorkehrungen unterlassen hat, wodurch ein guter Haushälter derlei Gegenstände in der Regel zu schützen pflegt.“

(Obvelja. — Angenommen.)

(Skliče §§ 69. in 70., ki obveljata brez razgovora. — Ruft die §§ 69 und 70 einzeln aus, die ohne Debatte genehmigt werden.)

§ 71!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Arko ima besedo.

Poslanec Arko:

K temu § bi nasvetoval nastopni dostavek: „Kadar se ceni škoda, katero je napravila divjačina na sadnem drevju ali gozdnih nasadih, naj se upošteva starost nasada, kakovost dreves in doba rašče dotičnega drevja do časa užitka. — Bei Schätzungen des durch das Wild angerichteten Schadens an Obstbäumen und Waldanpflanzungen soll die Zeitdauer der Anpflanzung, die Qualität der Bäume und die Wuchsdauer der betreffenden Bäume bis zur Ertragszeit in Betracht kommen.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razgovoru.

Gospod deželni predsednik ima besedo.

S. k. Landespräsident Freiherr v. Sein:

Dieser Antrag des Herrn Abgeordneten Arko enthält meines Erachtens nichts anderes, als Weisungen für die Schätzleute, als etwas anderes kann ich denselben nicht auffassen. Nachdem § 71 auch bereits andere Weisungen enthält, indem er bestimmt, daß bei Ermittlung des Jagd- oder Wildschadens nach dem Umfange, wie er sich zur Zeit der Ernte darstellt, daß der wahre Verlust, welchen der Beschädigte an den Erzeugnissen seiner Grundstücke erlitten hat, in Anrechnung zu bringen ist und hiebei auf den Aufwand, der ihn bis zur Ernte getroffen hätte, Rücksicht zu nehmen sei, nachdem also dieser Paragraph überhaupt schon Weisungen für die Schätzleute enthält, so habe ich vom Standpunkte der Regierung dagegen nichts einzuwenden, da daß Prinzip schon einmal eingeführt ist.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Jaz prav za prav ne umem, kaj hoče gospod predlagatelj s svojim predlogom povedati. Če se hoče izvedencem naložiti, kako naj cenijo, je to nekaj, s čemer posegamo izvedencem v delokrog. Kako naj cenijo, to oni najbolje vedo in noben zakon jim tega ne more predpisati.

Jedino, kar se more zahtevati, je to, da dotični izvedenci prisežejo, da bodo po najboljši vesti in vednosti cenili. Kaj je gospod poslanec Arko z zadnjim odstavkom: „doba rašče dotičnega drevja do časa užitka“ hotel povedati, ne vem in morda on sam tega ne ve. Druzega pomena po mojih mislih to ne more imeti, nego da naj se pri cenitvi ozira na bodočo rento, ki bi bila morda pričakovati v 30—40 letih. Ali take nejasne določbe se nikakor ne more v zakon sprejeti! Izvedencem bi potem lahko drevesce, ki je vredno 1 gld. cenil na 100 gld. oziraje se „na dobo rašče do časa užitka“. S tako določbo bi se v zakon spravila cela večnost nejasnosti in negotovosti in zategatelj prosim, da visoka zbornica zavrne predlog gospoda poslanca Arkota. Na kaj tacega celo na Gorenje Avstrijskem in Vorarlberskem niso prišli.

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje. Najprej glasujemo o spreminjajočem predlogu gospoda poslanca Arkota. Gospodje, ki so za ta predlog, izvolijo ustati. (Se odkloni. — Wird abgelehnt.) Predlog je padel.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.) § 71. je sprejet. Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 72. in 73., ki obveljata brez razgovora. — Ruft die §§ 72 und 73 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

Pri § 74. je v slovenskem tekstu, v sredi izbrisati nastopni stavek: „Ako je stranka imenovala zvedenca, ki se pripustiti ne sme, določi na njegovo mesto oblastvo in oziroma občinski predstojnik drugega zvedenca.“

V drugem ostane § 74. nespremenjen.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujejo § 74. izpustivši ravno od gospoda poročevalca prečitani stavek, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.) Sprejeto.

Prosim nadaljevati.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 75.—78., ki obveljajo brez razgovora. — Ruft die §§ 75—78 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

Pri § 79. naj se v slovenskem tekstu pričetne besede „Politično okrajno oblastvo mora“ izbrisejo, po besedi „razviditi“, pa vrine beseda „je“. V nemškem tekstu naj se pričetne besede „Die politische Bezirksbehörde hat“ izbrisejo, po besedi „Schadenerfolg“ pa naj se vrine beseda „ist“.

V drugem ostane § 79. nespremenjen.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 80!

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

S. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Im letzten Alinea des § 80 wird folgender Grundsatz aufgestellt: (bere — liest) „Etwaige Kosten für rechtskundigen Beistand hat in allen Fällen jede Partei selbst zu tragen“. Im § 84, den die Herren gefälligst weiter beachten wollen, heißt es: (bere — liest) „Die Verhandlungen mit den Parteien sind in der Regel mündlich, unter Zulassung von rechts- und fachkundigen Beiständen zu führen“. Und im slovenischen Texte: (bere — liest) „Obravnavati je s strankami po navadi

ustno, dopuščaje pravoznanske in v stroki zvedene zastopnike“. Nachdem im § 80 der Grundsatz aufgestellt ist, daß für den rechtskundigen Beistand jede Partei selbst aufzukommen hat, im § 84 aber außerdem auch noch von einem fachkundigen Beistand gesprochen wird, so kann ein Zweifel darüber entstehen und wird auch entstehen, ob die Kosten für den fachkundigen Beistand ebenfalls die Partei zu tragen hat, oder ob diese Kosten unter jene fallen, über welche die Behörden abzusprechen haben. In der Intention des Ausschusses war es gewiß gelegen, bei der Aufnahme des Grundsatzes, daß die Kosten für den rechtskundigen Beistand von der Partei selbst zu tragen sind, auch die Kosten für den fachkundigen Beistand jener Partei aufzulasten, welche zu ihrer Berathung noch einen besonderen Fachmann heranzieht. Ich bitte aber hiebei zu unterscheiden: das sind nicht die Sachverständigen, welche von den Behörden, oder über Antrag der Parteien in Verwendung kommen, sondern solche Beiräthe, welche einzelne Parteien bei den commissionellen Verhandlungen ziehen, um sie mit ihrem Rathe zu unterstützen, nicht um ein technisches Gutachten abzugeben. Um diesen Zweifeln zu begegnen, würde ich das hohe Haus bitten, im § 80 den letzten Alinea eine andere Stilisirung zu geben und zu sagen: „Etwaige Kosten für rechts- und fachkundigen Beistand hat in allen Fällen jede Partei selbst zu tragen“, und im slovenischen Texte: „Stroski, ki bi morebiti nastali za pravoznansko in zvedeniško pomoč, mora v vseh slučajih plačati vsaka stranka sama.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Ker je opazka prečastitega gospoda deželnega predsednika res primerna, si usojam predlagati, da se v zadnjem odstavku slovenskega teksta namestu besed „pravoznansko pomoč“ vrinejo besede „pravoznanske in v stroki zvedene zastopnike“, v nemškem tekstu naj se namestu besede „rechtskundigen“ uvrsté besede „rechts- und fachkundigen“.

Zadnji odstavek bi se imel torej takole glasiti:

„Stroski, ki bi morebiti nastali za pravoznanske in v stroki zvedene zastopnike, mora v vseh slučajih plačati vsaka stranka sama.“

„Etwaige Kosten für rechts- und fachkundigen Beistand hat in allen Fällen jede Partei selbst zu tragen.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati. (Podpre se. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride na glasovanje.

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Strinjam se s predlogom, da se sprejme ta dostavek, ker služi v boljše pojasnilo in se ujema

s stališčem upravnega odseka, ki se je odločno izrekel proti načrtu deželnega odbora, da bi se advokatom ali drugim zastopnikom plačevali troški.

Stališče upravnega odseka je to, da se absolutno odreče plačilo bodi si advokatom ali drugim strokovnjakom.

Zatorej lahko priporočam, da visoka zbornica pritrdi temu dostavku.

Deželni glavar:

Glasovali bomo o § 80., kakor ga predlaga upravni odsek s spremembo gospoda poslanca Višnikarja.

Gospodje, ki pritrjujejo § 80. s spremembo gospoda poslanca Višnikarja, da se namreč v zadnjem odstavku slovenskega teksta namestu besed „pravoznansko pomoč“ vrinejo besede „pravoznanske in v stroki zvedene zastopnike“, v nemškem tekstu naj se namestu besede „rechtskundigen“ vrinejo besede „rechts- und fachkundigen“.

Zadnji odstavek bi se imel torej takole glasiti: „Stroški, ki bi morebiti nastali za pravoznanske in v stroki zvedene zastopnike, mora v vseh slučajih plačati vsaka stranka sama.“

„Etwasige Kosten für rechts- und fachkundigen Beistand hat in allen Fällen jede Partei selbst zu tragen“, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 80. je potrjen s spremembo gospoda poslanca Višnikarja.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 81!

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri § 82. predlagam, da se v prvem odstavku po besedi „Bezirksbehörde“ vrinejo besede „beziehungsweise vom Gemeindevorsteher“. V drugem ostane § 81. nespremenjen.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Sklicje §§ 83.—96., ki obveljajo brez debate. — Ruft die §§ 83—96 auf, die ohne Debatte angenommen werden.)

Člen I.!

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri členu II. je v predzadnji vrsti slovenskega teksta izbrisati besedo „tega“.

Predlagam, da se člen II. s to spremembo odobri.

(Obvelja. — Angenommen.)

Člen III.!

(Obvelja. — Angenommen.)

Člen IV.!

(Obvelja. — Angenommen.)

V uvodu je v nemškem tekstu beseda „Herzogthumse“ spremeniti v „Herzogthumes“. V drugem ostane uvod nespremenjen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Naslov ostane nespremenjen.

Deželni glavar:

Gospodje, ki potrjujejo naslov načrtanega zakona, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Naslov je sprejet in s tem sta rešena 1. in 2. predlog upravnega odseka.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita še resoluciji upravnega odseka.

Poročevalec dr. Tavčar:

Resoluciji upravnega odseka se nanašate prva na takso za lovske karte, katere visokost ima visoki deželni zbor določiti in druga na peticije, ki so došle visoki zbornici v zadevi lovskega zakona.

Resoluciji se glasite:

„1.) Za lovsko karto plačati je takso v znesku 6 kron;

2.) vsled sprejetja predloženega zakonskega načrta rešene so tudi vse peticije, ki so došle na visoki zbornico v zadevi novega lovskega zakona.

1.) Die für die Jagdkarte zu entrichtende Taxe wird auf 6 Kr. festgesetzt;

2.) Durch die Annahme des vorliegenden Gesetzesentwurfes erscheinen sämtliche in Sachen des neuen Jagdgesetzes an den Landtag überreichten Petitionen erledigt.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo 1. resoluciji izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

1. resolucija je sprejeta.

Gospodje, ki se strinjajo z 2. resolucijo izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi 2. resolucija je sprejeta.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ali gospod poročevalec predlaga, da se načrtani zakon še danes sprejme v tretjem branji?

Poročevalec dr. Tavčar:

Prosim, da se tretje branje še odloži, ker bo treba popraviti še nekatere tiskovne pomote.

Deželni glavar:

Torej se bo še le v eni prihodnjih sej glasovalo v celoti.

Ker je gospod poročevalec Stegnar, ki bi imel poročati o točkah

§ 8., A: Šolstvo;

§ 8., B: Obrtni pouk;

§ 8., C: Vinarska šola na Grmu;

§ 9.: Ustanove;

§ 8., A: Unterrichtswesen;

§ 8., B: Gewerblicher Unterricht;

§ 8., C: Weinbauschule in Stauden;

§ 9: Stiftungen;

bolan, preidemo na točko:

§ 10.: Osobne stvari.

§ 10: Personalien.

Poročevalec Grasselli:

Visoka zbornica! V § 10. letnega poročila pod marg. št. 1., 3., 4., 5., 6., 7. in 8., ki so bile pridodeljene odseku za pretresanje letnega poročila, poroča deželni odbor o različnih osebnih zadevah pri deželnih uradih. Odsek nima nobenega povoda, kaj drugega predlagati, kakor to, da visoki deželni zbor vzemi § 10. marg. št. 1., 3., 4., 5., 6., 7. in 8. na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besedo?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

§ 11.: Različne reči.

§ 11: Verschiedenes.

Poročevalec Grasselli:

V § 11. letnega poročila je samo marg. št. 14. dala odseku povod, da stopi pred visoko zbornico s posebnim predlogom. V tej marg. številki poroča deželni odbor o konferenci, ki se je vršila na Dunaji vsled poziva deželnih odborov Moravske in Šlezke v to svrhu, da bi se pretresalo vprašanje glede jednotnega postopanja o deželni statistiki. Zastopana je bila dežela Kranjska, oziroma deželni odbor Kranjski pri tej konferenci po tovarišu, deželnem in prejšnjem državnem poslancu gospodu dvornemu svetniku Šukljetu. Pri tej konferenci se je razgovarjalo o različnih načelnih vprašanjih; pripoznala se je važnost jednotnega postopanja glede deželne statistike in ustanovil se je tudi nekaj program, nekaj okvir, v katerem naj se zbira in obdeluje material za deželno statistiko. Bavili so se še drugi deželni zastopi s to stvarjo in deželni odbor je odseku za letno poročilo izročil še nekoliko aktov, iz katerih je razvidno, kaj so drugi deželni odbori poročali deželnim zborom v tej smeri.

Pri konferenci, katero sem prej omenil, so bili zastopani vsi deželni odbori razen Dalmatinskega, Goriškega in Istrskega, in pri njenem posvetovanju se je pokazalo, da so nekatere dežele oziroma nekatera kraljestva veliko pozornost obrnile na deželno statistiko in pripoznale veliko važnost, katero na njo polagajo s tem, da so ustanovile posebne statistične deželne urade. Taki uradi so gotovo primerni v velikih kronovinah, ker tam zbiranje materiala, kakor naravno, prizadeva tudi veliko dela. V manjših deželah se pa ni pokazala potreba, da bi se ustanovili posebni uradi, nego izhajali so deželni odbori tudi s svojimi delavskimi močmi in na tem stališči

so stali tudi zastopniki raznih deželnih odborov pri omenjeni komisiji. Ali se bodo deželni odbori naposled zjediniili med saboj in ali bo mogoče doseči tudi blagohotno naklonjenost vlade za ta posel, to je dosedaj še dvomno. Konferenca se je razšla za nekaj časa in se zopet snide na pomlad, da se dalje posvetuje na podlagi konkretnih nasvetov, katere bo v to svrhu izdelal poseben komité. Vsled tega odsek za pretresanje letnega poročila ni imel povoda staviti konkretnih predlogov v določeni smeri, nego misli, da je le odobriti sklep deželnega odbora, da se je udeležil omenjene konference in poslal vanjo svojega zastopnika, da pa v vsem drugem treba počakati, kaj bo še sklenila konferenca pri poznejšem posvetovanju, in zato predlaga odsek za letno poročilo:

Visoki deželni zbor skleni:

„1.) Deželni odbor se pooblašča, da skrbi za primerno udeležbo dežele kranjske pri posvetovanju zaradi jednotnega postopanja glede deželne statistike tudi še zanaprej.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da naprosi c. kr. vlado, naj ukrene, da bo c. kr. statistični centralni komisijon statistični material vseh dežel jednotno obdeloval in redno objavljaval v posebni zbirki na državni trošek.

3.) § 11. letnega poročila deželnega odbora se vzame odobruje na znanje.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Iz poročila častitega gospoda poročevalca je razvideti, da se temu odseku ni zdelo potrebno, ozirati se na druge opombe deželnega odbora, ko samo na one, katere je našel pod marg. št. 14. Jaz pa nahajam pod marg. št. 12 nek predmet, o katerem se mi zdi potrebno izpregovoriti par besedij.

V XV. seji dne 17. februarja lanskega leta je bil sprejet namreč samostojni moj in tovarišev predlog, da se ima deželni odbor obrniti do c. kr. trgovskega ministerstva z obrazloženo prošnjo, naj se na novem poslopji in nad uradi c. kr. poštnega in brzojavnega nadravnateljstva v Trstu, katero posluje tudi za deželo Kranjsko poleg nemških in laških napravijo tudi slovenski napis.

Deželni odbor nam poroča pod marg. št. 12, da je pač zvršil ta sklep; pozneje pa ne najdemo v poročilu nikake druge opombe več o tej stvari. Videti je torej, da se visokemu c. kr. trgovskemu ministerstvu ni vredno zdelo, dati deželnemu zboru vojvodine Kranjske na prošnjo njegovega deželnega odbora kak odgovor. Toda pač! Visoko c. kr. trgovsko ministerstvo je odgovorilo s tem, da je naš sklep popolnoma prezrlo, da se kar nič nanj ni oziralo, temveč kratko malo na novem poslopji c. kr. poštnega in brzojavnega nadravnateljstva v Trstu dalo napraviti napis samo v nemškem in laškem jeziku. To je jasen odgovor in ako sem se

oglasil k besedi, storil sem to samo zato, da konstatujem, kako se v l. 1895. — konci 19. stoletja — izvršuje ravnopravnost, katera je v členu 19. državnega osnovnega zakona zajamčena vsem narodom Avstrijskim.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Auf diese Bemerkungen des Herrn Vorredners habe ich kurz zu erwidern, daß die berührte Angelegenheit nicht in diesen, sondern in jenen Landtag gehört, wo der Regierungsvertreter anwesend ist, der jenem Lande vorsteht, in welchem sich der betreffende Vorgang ereignet hat. Weiter auf die Sache einzugehen habe ich keinen Grund und fühle mich dazu auch nicht berufen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich. —

Želi g. poročevalec besede?

(Poročevalec Grasselli: — Berichterstatter Graf Jelli: „Ne!“)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je rešen današnji dnevni red.

Gospod poslanec cesarski svetnik Murnik se je oglašil k besedi.

Poslanec Murnik:

Visoki zbor! Že v predzadnji seji sem hotel staviti predlog, ki slove: „Prošnje, katere bi še morda došle, izroče se deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Mislím, da je ta nasvet popolnoma utemeljen in da bi bilo tudi opravičeno, ako bi ga bil v predzadnji seji stavil, ker se zasedanje deželnozborsko bliža koncu in se odseki vender zadnje dni ne morejo več baviti z raznimi prošnjami, ki dohajajo visokemu zboru, ker so navadno finančnega pomena in se je proračun deželnega zaklada v finančnem odseku že davno izgotovil. Torej priporočam, da visoka zbornica izvoli sprejeti moj nasvet.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu g. poslanca cesarskega svetnika Murnika, izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.) Predlog je sprejet.

Prihodnja seja bo jutri ob 10. uri dopoldne in sicer s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 6. uri 45 minut zvečer. — Schluß der Sitzung um 6 Uhr 45 Minuten Abends.